นางเครือ จำนงรักษา

อนุสรณ์

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางเครือ ขำนงรักษา

ณ ฌาปนสถาน วัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น.

นางเครือ จำนงรักษา

ชาตะ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๕๐

มรณะ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๔

[illegible]

[illegible]

[illegible]

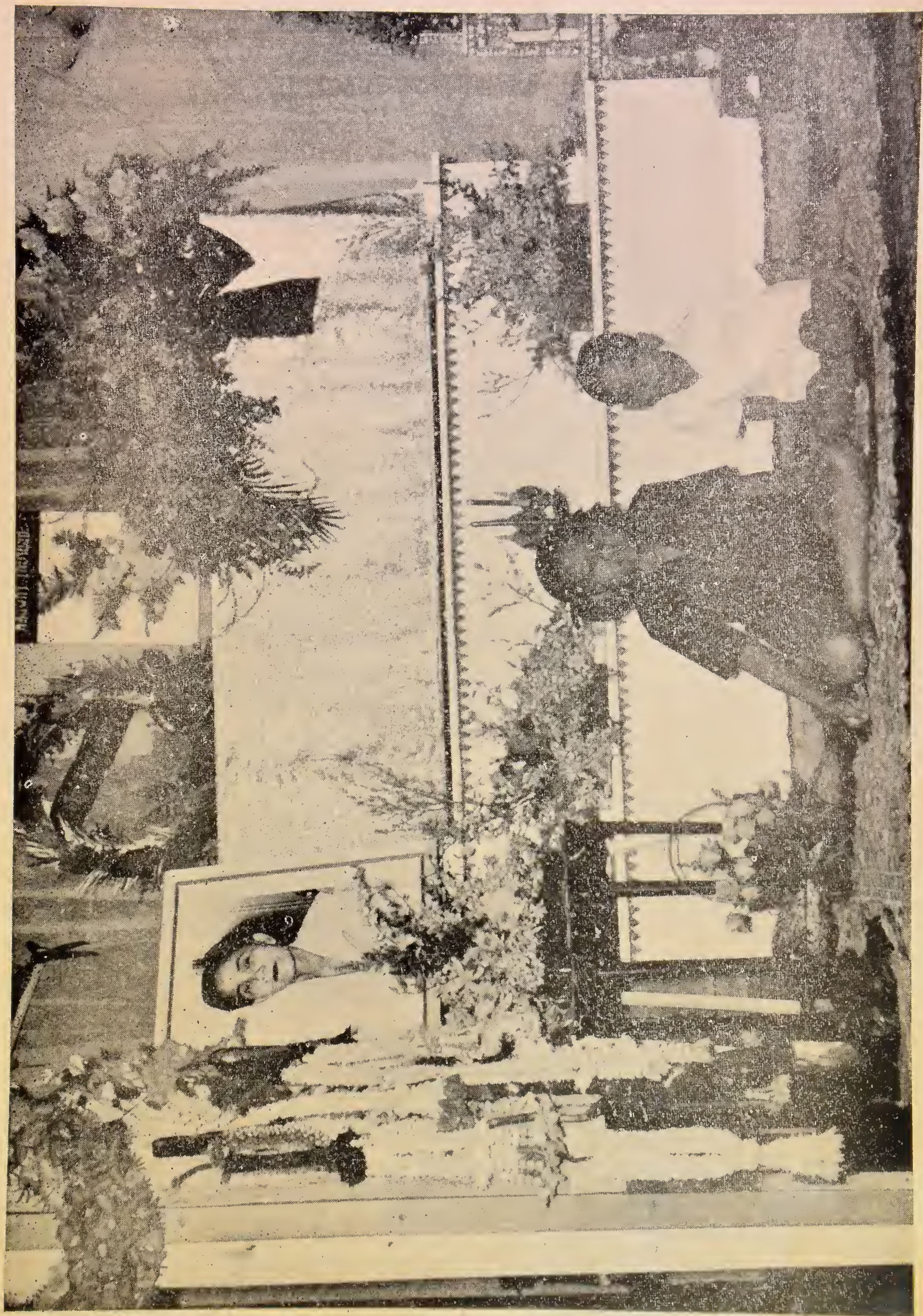

นางเครือ จำนงรักษา และสามี พล.ต.ท. ขุนจำนงรักษา
ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓

สำนึกในพระกรุณาธิคุณ

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี และพระนางเจ้าสุวัทนาพระวรราชเทวี ได้ทรงพระกรุณาเสด็จฯมาเยี่ยมมารดาข้าพเจ้าในขณะพักรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลตำรวจ ที่ตึกรุจิรวงศ์ ได้ยังความปลาบปลื้มและเป็นกำลังใจแก่มารดาข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อมารดาข้าพเจ้าได้ถึงแก่กรรมครบ ๗ วันได้ทรงพระเมตตาประทานหรีด โดยทรงพระกรุณาจัดส่ง พลตรี ประภัทร์ กุวานนท์ เป็นผู้แทนพระองค์มาวางที่หน้าศพในงานนี้ ได้ประทานเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการฌาปนกิจศพโดยตลอด ทั้งนี้นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณ และเป็นเกียรติแก่มารดาข้าพเจ้าและข้าพเจ้า อย่างสุดซึ้ง ซึ่งข้าพเจ้าและบรรดาญาติมิตรจะจารึกพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ไว้อย่างไม่ลืมเลือน

พันตำรวจเอก สัจจา — ออมจิตต์ จันหนะเสวี

โดยรับสั่ง

วังรื่นฤดี
๖๙ ซอย ๓๘ สุขุมวิท

คิดถึงเครือ

ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างยิ่งในการจากไปของเครือ ผู้ซึ่งข้าพเจ้ารู้จักอย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี เครือเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อข้าพเจ้าจะเห็นได้จากการกระทำทุกอย่างที่เป็นมาในระยะเวลาอันยาวนานนี้ เครือเป็นผู้มีฝีมือในเรื่องการประกอบอาหารและการช่างต่างๆ เพราะฉะนั้นเครือเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนรับใช้ข้าพเจ้าอยู่มาก งานที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศล การเลี้ยงคนจำนวนมาก ตลอดจนการที่ข้าพเจ้าไปพักผ่อนที่หัวหินในบางปี เครือมักจะเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนรับใช้ในเรื่องอาหาร

ในการที่ข้าพเจ้าไปบำเพ็ญกุศลทั้งในพระนครและในต่างจังหวัดตลอดจนการต้องไปแรมคืนในหัวเมืองไกล เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น และยะลา เครือมักจะติดตามไปด้วยเสมอ เนื่องจากเครือเป็นคนคุยสนุก หน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ใครคุยด้วยก็สนุกสบายใจ ถ้าครั้งใดมิได้ไปก็จะมีผู้บ่นคิดถึงอยู่เสมอ

ต่อนี้ไปข้าพเจ้าคงจะได้แต่คิดถึงเครือ คิดถึงน้ำใจ คิดถึงฝีมือในงานที่เคยทำให้ ความดีงามของเครือที่ประกอบมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งชีวิตาคงจะสนองให้เครือได้ประสบความสันติสุขในสัมปรายภพอย่างแน่นอน

เพชรรัตนราชสุดา

เจ้าภาพขอบคุณ

เริ่มตั้งแต่คุณแม่ข้าพเจ้าเจ็บ ผู้ที่ให้การดูแลและรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี คือ พันตำรวจเอก นายแพทย์ ศศิ โรจน์ และคุณสมุจย์ สุดสว่างวงศ์ และนายแพทย์ปุ่น และคุณประชุม ปิยะศิลป์ นอกนั้นยังมีคณะเพื่อนรุ่นพี่ และรุ่นน้องซึ่งเป็นผู้ที่ให้ทั้งการพยาบาล และเป็นกำลังใจแก่คุณแม่ข้าพเจ้า ซึ่งคอยผลัดเวรมาเฝ้าดูแลนับแต่คุณแม่เริ่มเจ็บไปอยู่โรงพยาบาล กลับมาบ้าน จนกระทั่งวันสุดท้ายที่คุณแม่ถึงแก่กรรม ซึ่งข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้.

เมื่อถึงคราวที่จัดงานศพคุณแม่ข้าพเจ้า ตั้งแต่วาระแรกจนถึงวันฌาปนกิจ ได้มีท่านผู้เป็นที่เคารพ ญาติมิตรมากหลายมาร่วมแสดงน้ำใจ และแสดงความเห็นอกเห็นใจให้ความช่วยเหลือ ให้อุปการะด้วยประการต่างๆโดยตลอด เป็นต้นว่า การร่วมบำเพ็ญกุศล การโฆษณาแพร่ข่าว การพิมพ์หนังสือและงานอื่นๆอันเกี่ยวด้วยงานนี้โดยทั่วไป และทั้งนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณหญิงกระจ่างศรี รักตะกนิษฐ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยครูสวนดุสิต และคณะอาจารย์ของวิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่ได้เป็นเจ้าภาพในการทำบุญห้าสิบวัน ตลอดการจัดดอกไม้หน้าศพคุณแม่ นับตั้งแต่เริ่มต้นวาระแรกจนถึงวันฌาปนกิจ และ ขอขอบพระคุณ คุณจรัส กับคุณจันทร์เพ็ญ ชลวิบูลย์ คุณสมชาย ชลวิบูลย์ แห่งภัตตาคารชายทะเลจันทร์เพ็ญ ที่ได้กรุณาในเรื่องการจัดเลี้ยงอาหารโดยตลอด

ข้าพเจ้าในนามของเจ้าภาพรู้สึกสำนึกในพระคุณของท่านทั้งหลาย ที่ได้มีส่วนช่วยในการครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งท่านที่กรุณามาร่วมในงานฌาปนกิจศพในวันนี้ด้วยจึงขอบันทึกพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

เจ้าภาพ

คำไว้อาลัยจากลูก

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เวลาประมาณ ๔ ทุ่มครึ่ง เป็นวันเวลาที่ลูกได้จดจำติดตาและเป็นภาพที่กดหัวใจลูกจริง ๆ ความรัก ความสงสารแม่และอาลัย ท่วมท้นหัวใจ ทำให้ย้อนไปนึกถึงความสูญเสียคุณพ่อเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการสูญเสียอย่างกระทันหันที่ลูกไม่ได้ทันเห็นใจและเตรียมใจ แต่ครั้งนั้นลูกเสียคุณพ่อซึ่งเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ในชีวิตของลูก แต่ลูกก็ยังมีแม่เจ้าของที่แท้จริงอีกคนหนึ่งเหลืออยู่ มาครั้งนี้ลูกได้สำนึกแน่นอนว่าเราหมดโอกาสที่จะได้เป็นลูกอีกต่อไปแล้ว ถึงเวลาที่เราจะต้องอยู่ในโลก ในฐานะที่เป็นพ่อแม่เอง ต่อไปนี้เราจะไม่มีพ่อแม่ที่คอยรับรู้ทุกข์สุขของลูกตลอดจนหลาน ความรัก อาลัย ความว้าเหว่และความเศร้าโศกที่บังเกิดแก่ลูกในครั้งนี้ยากแก่การบรรยาย ผู้ที่เคยประสบแก่ตนเองเท่านั้นจะเข้าใจได้

แม่เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ตรงกับวันอังคาร เดือน ๘ ปีมะแม ที่ตำบลบ้านขมิ้น จังหวัดธนบุรี

แม่เป็นลูกร้อยเอกหลวงรุดพลศักดิ์ (ผลัด โอภาศชาติ) และ ม.ล. หญิงหวล พนมวัน ที่พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน คือ

๑. เด็กชาย อั้น โอภาศชาติ (ถึงแก่กรรม)

๒. นางถวิล โพประยูร

๓. นางเครือ จำนงรักษา

๔. เด็กหญิง ถนอม โอภาศชาติ (ถึงแก่กรรม)

๕. เด็กหญิง ลมัย โอภาศชาติ (ถึงแก่กรรม)

และพี่น้องร่วมบิดา ๘ คน คือ

๑. นายเยื้อน โอภาศชาติ

๒. นายผาด โอภาศชาติ

๓. นายพูน โอภาศชาติ

๔. นางบุบผา บุนนาค

๕. นายชัช โอภาศชาติ

๖. นายนิยม โอภาศชาติ

๗. นางสาวผ่องพิศ โอภาศชาติ (ถึงแก่กรรม)

๘. ร้อยเอก พิจิตร โอภาศชาติ

แม่ได้เรียนหนังสือและจบจากโรงเรียนราชินีล่าง (แผนกการช่าง) เป็นนักเรียนประจำของโรงเรียน เมื่อถึงคราวปิดภาคเรียนแม่ได้มาพักกับหม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา เทวกุล ที่วังเทเวศร์ ซึ่งในสมัยนั้นนิยมให้ลูกผู้หญิงอยู่ใกล้ชิดเจ้านาย เพื่อต้องการอบรมกิริยามารยาทให้เรียบร้อย และได้ทั้งวิชาเย็บปักถักร้อยติดตัวไปในภายหน้า

ประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐ แม่ได้เข้าไปเป็นพระพี่เลี้ยงสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาฯ ที่ตำหนักสวนหงษ์ (บริเวณใกล้ๆสวนพุดตาล) ซึ่งเวลานั้นทรงมีพระชันษาได้ประมาณ ๒ พรรษา แม่ได้อยู่ที่ตำหนักสวนหงษ์ ๒ ปี จึงได้ทูลลาออกมาแต่งงาน

พ.ศ. ๒๔๗๓ แม่ได้สมรสกับคุณพ่อ พลตำรวจโทขุนจำนงรักษา ซึ่งในเวลานั้นมียศเป็นร้อยตำรวจโท แม่ได้สมรสกับคุณพ่อ ณ วังเทเวศร์ โดยมีหม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภาทรงเป็นองค์ประกอบพิธีสมรส มีบุตรด้วยกันหนึ่งคน คือ

นางออมจิตต์ จันทนะเสวี (ภริยาพันตำรวจเอก สัจจา จันทนะเสวี)

แม่มีหลานยาย ๒ คน คือ

๑. เด็กหญิงสมจำนงค์ จันทนะเสวี ๒. เด็กชายประมณฑ์ จันทนะเสวี

ตลอดชีวิตของแม่เท่าที่ลูกจำความได้ แม่เป็นคนมีเมตตา อารี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป การทำให้ผู้อื่นมีความสุขและได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นความสุขของแม่เสียจริง ๆ ตรงกันข้ามกับการรับ แม่ไม่ชอบเลยที่จะเป็นผู้รับ ไม่ชอบเบียดเบียนใคร แม่มีเพื่อนมากและแม่รักเพื่อนเป็นชีวิตจิตใจ และเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ ก็รักแม่มาก คุณสมบัติพิเศษอันควรกล่าวถึงในพื้นนิสัย

ของแม่ แม่ชอบใช้ชีวิตอย่างธรรมดา ไม่ชอบความมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ไม่แสดงตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ไม่ว่าดีหรือร้าย ซึ่งลูกยากจะรู้ว่าแม่ดีใจเสียใจอะไรมากเพียงใด เพราะแม่แสดงออกปรกติด้วยคุณสมบัติอันนี้ ทำให้แม่รับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ด้วยความมีสติรอบคอบและสุขุมอยู่เสมอ เช่นเมื่อคราวคุณพ่อถึงแก่กรรมอย่างกระทันหันด้วยอุบัติเหตุ ทั้ง ๆ ที่แม่ไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อน แต่แม่ก็รับเหตุการณ์ได้อย่างมีสติ ลูกจำได้ว่าแม่ได้รับข่าวร้ายอย่างสงบ แม่ไม่ได้แสดงความอ่อนแอร้องไห้ตีโพยตีพายอย่างทั่วไป แต่แม่กลับสั่งงาน และเตรียมการทุกอย่างได้อย่างเรียบร้อย ลูกรู้ว่าภายในใจของแม่ร้าวระทมมากเพียงไหน ก็จากอาการที่แม่รับประทานอาหารไม่ลงเท่านั้น

เมื่อสมัยที่แม่ยังมีชีวิตร่วมทุกข์สุขกับคุณพ่อ แม่ก็ได้สร้างบุญกุศลไว้มากพอสมควร เป็นต้นว่า ผ้งลูกนิมิตร ถวายเครื่องทำไฟ ฯลฯ และเมื่อสิ้นชีวิตคุณพ่อแล้ว แม่ก็ยังทำบุญอยู่เสมอเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับคุณพ่อ ต่อมาในระยะหลังที่ไม่มีคุณพ่อแล้ว แม่ได้ใช้ชีวิตส่วนมากอยู่กับเพื่อนฝูงที่แม่สนิทรักใคร่ ใคร ๆ ที่ได้มาเห็นคณะเพื่อนของแม่ จะเห็นได้ว่า รักใคร่กันอย่างมากที่สุด ซึ่งเป็นการหาได้ยากที่จะกลมเกลียวรักใคร่กันเช่นนี้ ในเดือนหนึ่งจะมีการนัดประชุมพบปะกันที่บ้าน และในบางโอกาสที่เป็นไปได้ จะมีการทัศนาจรไปตามต่างจังหวัดที่แม่ยังไม่เคยไปเที่ยว ซึ่งบางครั้งก็ไปพักค้างสองสามคืน สถานที่ ๆ แม่ชอบใช้ชีวิตมากที่สุดคือหัวหิน แม่จะไปพักอยู่บางครั้งนานเกือบเดือน

ความสุขที่แม่ได้รับทางใจอีกทางหนึ่งก็คือ การได้ไปที่วังรื่นฤดี เพื่อรับใช้เจ้านายที่แม่รักที่สุด สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา ฯ และ พระนางเจ้าสุวัธนา ฯ ไม่ว่าท่านจะเสด็จไปทางบก ทางน้ำ แม่ก็ได้ตามเสด็จไปทุกแห่งทุกหน หลังจากคุณพ่อได้หมดชีวิตลง แม่ก็ยิ่งหมดภาระไม่ต้องดูแลคุณพ่อ ซึ่งยิ่งทำให้แม่ได้มีโอกาสสนองพระเดชพระคุณได้เต็มที่

ระยะเวลาที่แม่เจ็บ แม่เป็นคนที่มีจิตใจเข้มแข็งและอดทน ถึงแม้แม่จะได้รับความเจ็บปวดแสนสาหัสจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่แม่ได้ที่กำลังใจยึดมั่นที่จะเอาชนะต่อโรคว่าจะต้องหาย ในระหว่างที่แม่นอนเจ็บ ซึ่งพอที่แม่จะลุกเดินได้บ้าง แม่ก็ได้พยายามช่วยตัวเองตามกำลังที่แม่

จะทำได้ แม่ไม่ชอบการรบกวนผู้อื่น แม่มีความเกรงใจที่จะให้ผู้อื่นมาลำบากเพราะแม่ จนกระทั่งในระยะสุดท้ายที่แม่มีอาการหนัก ต้องนอนลุกไม่ได้ แม่ก็ยังสั่งงานในเรื่องกับข้าวให้บรรดาเพื่อนฝูงที่มาอยู่เป็นเพื่อนแม่ ความที่แม่มีความรักเพื่อนฝูงมาก ระยะสองสามวันก่อนหน้าแม่จะสิ้นใจ เพื่อนรุ่นพี่รุ่นน้องได้สละเวลาทางบ้านมาค้างดูอาการของแม่อยู่จนวาระสุดท้าย ถึงแม้ว่าแม่จะเหนื่อยหอบจากการพูด แม่ก็มีความเป็นห่วงทุก ๆ คน โดยเฉพาะหลานยายของแม่ ๆ จะสั่งซื้อขนมและของที่หลานชอบไว้ให้ทุกวัน แม่มีกำลังใจและสติดีอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งวาระสุดท้าย

บัดนี้แม่ก็ได้จากทุก ๆ สิ่งที่แม่รักไปแล้ว หากวิญญาณของแม่จะแสดงความรู้สึกให้เห็นได้ ลูกก็คงจะเห็นวิญญาณของแม่รับเหตุการณ์นี้ด้วยอุเบกขา ลูกเชื่อว่ากรรมดีที่แม่สะสมมาในชาติก่อนและชาตินี้ รวมกับพลังความปรารถนาอันแรงกล้าของลูก และกุศลกรรมอันท่านที่เคารพ และญาติมิตร และลูกหลานได้บำเพ็ญอุทิศให้แก่แม่ในครั้งนี้ จะเป็นพลังอันมหาศาลนำดวงวิญญาณของแม่ไปสู่สรวงสวรรค์ที่แม่จะพบแต่ความสุขอันแท้จริงตลอดไป

วิญญาณของแม่จะอยู่แห่งใดก็ขอได้โปรดรับรู้ในความรัก ความอาลัยของลูกที่มีต่อแม่ที่รักและเคารพยิ่ง

ออม

– ไม่มียายจ๋าอีกแล้ว –

จุ๋มกับโอ๊ดไม่เคยเห็นคุณตาจ๋าเลยตั้งแต่เกิดมา แต่คุณยายจ๋าได้เล่าเรื่องคุณตาจ๋าให้ฟังว่า คุณตาจ๋าใจดีมาก รักเด็ก เป็นคนตรงต่อเวลา เจ้าระเบียบ และสะอาดมาก คุณยายจ๋าจะคอยเตือนจุ๋มและโอ๊ดให้ทำตัวเป็นเด็กดี ให้เหมือนคุณตา แต่เดี๋ยวนี้จุ๋มและโอ๊ด ก็ไม่มีและไม่เห็นยายจ๋าเสียอีกแล้ว ไม่มีเสียงยายจ๋าคอยเรียกคอยเตือน คอยบ่นให้เป็นเด็กดี ไม่มียายจ๋าคอยเก็บขนมที่โอ๊ด จุ๋มชอบ และคอยซื้อของเล่นให้

จุ๋ม, โอ๊ดขอให้ยายจ๋าไปสวรรค์ ไปพบคุณตาจ๋า และขอให้ เป็นตายายของจุ๋มกับโอ๊ดในชาติหน้าอีก

จุ๋ม และ โอ๊ด

– แด่เครือที่รัก –

หลานออมจิตต์ได้มาขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยคุณแม่ ครั้งแรกก็ปฏิเสธเพราะไม่ทราบว่าจะขึ้นต้นและลงท้ายว่าอย่างไร แต่ด้วยความรักและอาลัยในการจากไปของเครือ จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ความโศกเศร้าอาลัยรัก ก็อดที่จะบรรยายถึงคุณงามความดีของเครือที่มีต่อเพื่อนทุกคนไม่ได้

เครือเป็นคนมีใจคอเข้มแข็ง โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนทุกรุ่นทุกวัย ใครจะมีธุระการงานอะไรจะต้องช่วยเหลือทุกคนด้วยความเต็มใจ

ชีวิตบั้นปลายด้วยความสามารถของเครือ ได้รวมพวกพ้องเพื่อนฝูงมาพบปะกันได้มากมาย คือทุกวันอังคารต้นเดือนมานัดพบกันที่บ้านเธอ หาของไปรับประทานพูดคุยกันสนุกสนานตลอดวันอย่างมีความสุข บางครั้งก็นัดกันไปเที่ยว ขึ้นเหนือบ้างล่องใต้บ้าง แล้วแต่โอกาสจะอำนวย ทุกหนทุกแห่งที่เราไปกัน เราไปแบบประหยัดเพื่อไม่ให้สิ้นเปลือง เครือเป็นผู้ไปจ่ายตลาด และซื้อหาของมารับประทานกันเอง เครือมีความสามารถรู้จิตใจและนิสัยของเพื่อน ๆ ได้ทุกคนเป็นอย่างดี ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน โดยเฉพาะกับข้าพเจ้าไม่ว่าจะไปแห่งหนตำบลใด จะต้องถูกจัดให้นอนร่วมห้องหรือร่วมเตียงกันเสมอมา การรับประทานก็เหมือนกัน เช่นสั่งข้าวผัดสักหนึ่งจานก็ต้องแบ่งกันคนละครึ่ง เพราะทานน้อยเหมือนกัน ไม่ว่าจะซื้อหาอะไร เราต้องแบ่งครึ่งกันเสมอ ตัวอย่างเช่นซื้อที่ปลูกบ้านที่หัวหิน ซึ่งยังเป็นอนุสรณ์อยู่จนทุกวันนี้เช่นกัน ไปเห็นบ้านที่หัวหินเข้าก็อดที่จะร้องไห้ตื้นตันไม่ได้เลย

เพื่อนทุก ๆ คน ไม่คิดเลยว่าเครือที่รักจะจากพวกเราไปรวดเร็วถึงเพียงนี้ เวลาป่วยเพื่อนทุกคนสงสารเป็นที่สุด ได้สวดมนต์ภาวนาขอให้เธอหายจากโรคร้าย แต่อนิจจังไม่เที่ยง

เธอได้จากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ ทิ้งความเศร้าไว้เบื้องหลัง เครือเป็นเพื่อนที่ดี เป็นแม่ศรีเรือน

ขอคุณความดีของเธอที่ได้บำเพ็ญมาแต่หนหลัง จงดลบันดาลให้เธอประสบแด่ความสุขในสุคติภพและสิงสถิตย์ในสวรรค์ ณ สัมปรายภพเทอญ.

เฉลย เทวกุล ณ อยุธยา

คำไว้อาลัย

ขอขอบคุณบรรดาเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นเดียวกัน ที่ได้ขอร้องให้ฉันเป็นตัวแทน ได้เขียนคำไว้อาลัยถึงคุณเครือ จำนงรักษา ในการจากไปของเธอ

ฉะนั้นการเริ่มต้นของพวกเราจะได้กล่าวแต่ความเดิม เริ่มตั้งแต่สมัยครั้งยังเยาว์วัย เมื่อประมาณห้าสิบปีเศษพวกเราได้มาร่วมการศึกษากัน ณ โรงเรียนราชินี~~บน~~ล่าง "ปากคลองตลาด" ซึ่งอยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ขององค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถบรมราชชนนีพระพันปีหลวง "แผนกการช่าง" ในสมัยนั้นมีท่านอาจารย์ใหญ่คือ ม.จ. หญิงพิจิตรจิราภา เทวกุล เป็นองค์พระอาจารย์ใหญ่ และพร้อมกันนี้พวกเราบางคนก็อยู่ในพระอุปการะของพระองค์ท่านอีกด้วยกันหลายคน ซึ่งพวกเรายังสำนึกในพระกรุณาธิคุณของพระองค์ท่านตลอดมามิได้ขาดว่า ท่านเป็นทั้งพระอาจารย์และเจ้าขุนมูลนายของพวกเรา ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการความรู้ ทรงอบรมสั่งสอนให้พวกเราได้ประพฤติดีประพฤติชอบอันควรแก่ความเป็นกุลสตรี และทรงพระเมตตาปรานีทรงสดับตรับฟังความเป็นอยู่ของพวกเราในด้านทุกข์สุขเสมอมา โดยเฉพาะคุณเครือ จำนงรักษาเมื่อมีอายุสมควรแก่วัยแห่งการครองเรือน ท่านก็ได้ทรงกรุณาเป็นองค์ประธานการสมรสแด่นายพลตำรวจโทขุนจำนงรักษา (จำนง จำนงรักษา) ซึ่งในขณะนั้นได้รับพระราชทานยศเป็น ร.ต.ท. จำนง จำนงรักษา จวบจนกระทั่งคุณเครือได้มีโอกาสเป็นมารดาของบุตรีคือหลานออมจิตต์ ซึ่งบัดนี้หลานออมจิตต์เธอได้ทำการสมรสกับพันตำรวจเอกสัจจา จันทนะเสวี เกิดบุตรหญิง ๑ ชาย ๑ ให้เป็นของขวัญแด่คุณเครือที่ได้มีโอกาสเป็นคุณยายของหลานทั้งสองด้วยความชื่นชม

สมัยเมื่อยังเป็นเด็กของพวกเรานั้น เราอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่กลมเกลียว แม้จะมีการทะเลาะวิวาทกันบ้างเป็นครั้งคราวตามประสาเด็ก คือ ขัดใจกันบ้าง แง่งอน เอารัดเอาเปรียบและปากเสียงนิด ๆ หน่อย แต่แล้วเราก็ดีกัน เรื่องขนมนมเนยเราแบ่งปันสู่กันกินเสมอมา ประดุจพี่น้องในครัวเดียวกัน ส่วนอุปนิสัยใจคอที่แท้จริงแล้ว จัดว่าเป็นผู้ดีต่อเพื่อนฝูงทุกคน ไม่ว่ารุ่นพี่หรือรุ่นเดียวและรุ่นน้องไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เพื่อนเลย (พูดตรง ทำอะไรจริง โอบเอื้ออารีและเจือใจให้แก่คนทุกคนที่ได้คบหาสมาคมด้วย ตามเหตุผลอันสมควร)

ครั้นล่วงมาในวัยเป็นผู้ใหญ่ คุณเครือเป็นคนจริงจังต่อชีวิตและความเป็นอยู่ด้วยการรักษาตน รักษาทรัพย์สมบัติ และปกครองคน มีน้ำใจไมตรีรักเพื่อนทุกคนไม่ว่าเพื่อนนั้นจะยากดีมีจนคบหาสนิทสนมทั่วกัน ยิ่งเพื่อนคนไหนที่เธอทราบว่าเขากำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ร้อนหรือเจ็บไข้ได้ป่วย พวกเราจะได้รับการเยี่ยมเยียนจากเธอเสมอทุกครั้งไป ซ้ำยังเป็นโทรโข่งอย่างดีและรวดเร็วทันใจที่จะติดต่อส่งข่าวไปยังเพื่อน ๆ ทุกคนให้ได้ทราบข่าวนั้นทันที ปกติพวกเราพอใจที่จะสถาปนาเธอให้เป็นผู้นำและเธอก็เป็นผู้นำชั้นดีจริง ๆ ไม่ใช่ว่าพวกเราดัดจริตมาใช้วาทะศิลหรือลิ้นทองยกย่องเธอ กับอีกอย่างหนึ่งเธอมีจิตใจเป็นกุศลชอบทำบุญ ปกติประจำวันมีการทำบุญใส่บาตรที่บ้าน ช่วยในการกุศลเมื่อมีผู้มาบอกบุญ เมื่อใดเกิดความสบายใจดีมักจะชักชวนเพื่อนในรุ่นและญาติมิตรสหายทั่วไป ไปทำบุญเช่น การอุปสมบท ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า บูรณะปฏิสังขรณ์วัดตามแต่จะเห็นสมควรเพื่อร่วมอนุโมทนาบุญเป็นครั้งคราวด้วยความสดชื่นแจ่มใส ยิ่งในหมู่พวกเราออกจะเป็นกระทิสดอยู่ไม่ใช่น้อย บอกว่าสนุกดี เธอเป็นแม่งานตัวอย่างที่น่าเลื่อมใสที่สุด มักจะชักชวนเพื่อนเมื่อใครว่างสะดวกไปพักผ่อนหย่อนใจตามต่างจังหวัดบอกทิ้งกิจธุระในคราวจำเป็น เมื่อทุกคนพร้อมเราก็จะนัดหมายกำหนดวันเวลาการเดินทางโดยเธอเป็นหัวหน้าพรรคจัดการนับตั้งแต่รวบรวมปัจจัยเพื่อซื้อหาตั๋วรถไฟ ค่ารถยนต์ ส่วนอาหารการกินเราปฏิบัติแบบอเมริกันแชร์แต่ส่วนมากเสบียงกรังทั้งหลายและเครื่องอุปโภคและบริโภคเธอจะเป็นฝ่ายรับอำนวยความสะดวกสบายแก่พวกเราเสมอไป ถ้าเราจะแกล้งค่อนขอดว่าเป็นป้าหอบ

ฟาง เธอจะขึงหน้าใส่ (แล้วพวกหล่อนไม่ หย้า กันหรือยะ) นี่คือศัพท์ตอนครึ่งโกรธแกมหมั่นไส้พวกเรา มักจะยืมศัพท์ภาษาญวนมาใช้เสมอ ๆ

มีเหตุการณ์อีกครั้งหนึ่งที่พวกเราลืมเสียมิได้คือ ที่เธอต้องสูญเสียผู้นำในครอบครัวด้วยการจากไปของสามี คือ ท่านนายพลโทขุนจำนงรักษาด้วยอุบัติเหตุ เธอวางตัวและข่มใจได้เป็นอย่างดี พวกเราให้มีความรู้สึกเห็นใจเธอเป็นยิ่งนัก

นี่ถ้าเป็นคนอื่นหรือเพื่อนบางคน อาจจะเกิดความทุกข์ระทม หมดกำลังจิตใจจะสั่งเสียการงาน แต่นี่เธอมิได้เป็นเช่นนั้น สั่งจัดรื้อย้ายเข้าของจากห้องมายังอีกห้องหนึ่ง แล้วเริ่มจัดตกแต่งที่จะรดน้ำและตั้งศพพร้อมทั้งที่พระสวด ตลอดจนการประดับประดาดอกไม้ อีกทั้งที่จะรับรองบรรดาแขกทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อย โดยมอบหมายแบ่งงานให้แก่ผู้ที่ยินดีจะรับทำให้เป็นหน่วยงานไป รวมทั้งอาหารคาวหวาน และงานเบ็ดเตล็ดได้โดยเรียบร้อย ทั้ง ๆ ที่เธอกำลังอยู่ในความเศร้าและยิ่งเพิ่มความเห็นใจให้แก่ญาติมิตรผู้ใหญ่ผู้น้อยทั่วไป จากการสูญเสียครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง เธอได้จัดทำงานนี้จนสำเร็จลุล่วงไปโดยรอบคอบและเรียบร้อย

จากนั้นต่อมาพวกเราและญาติมิตรบางคนก็ได้รับการชักชวนให้ไปเที่ยวต่างจังหวัดเป็นครั้งคราว สุดแต่ใครจะสะดวกไปร่วมด้วยเป็นหมู่คณะ การไปนั้นมีการนัดหมายในที่หนึ่งที่ใดก็ตาม เขาล่ะ! ซึ่งพวกเราชาวคณะขอบอกให้เธอเป็นหัวหน้าทีมชั้นยอด นับจากการจัดหาที่นั่งเพื่อความสะดวกสบาย จัดวางสิ่งของสัมภาระต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบ บางทีบางแห่งที่ไปเราจะไปแบบทัศนาจร ถ้าไปหัวหินละก็ยิ่งสะดวกสบายมากเพราะเธอและเพื่อนคนหนึ่งคือ หม่อมเฉลย เทวกุล ณ อยุธยา ทั้งสองคนนี้มีบ้านอยู่ปลูกติดกันและแบบเดียวกันอยู่ในเนื้อที่ ๆ อยู่อย่างสุขสบายมาก เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วทุกคนช่างร่าเริงแจ่มใสสนุกสนานตามประสาคนสาวน้อย ๆ ลง ส่วนบริการบริกรทั้งหลายจากที่เราได้รับกัน ส่วนมากเราได้มาจากเธอทั้งนั้น มีแบบอเมริกันแชร์ด้วยบางครั้ง ถึงเวลากินยิ่งสนุกสนานมาก เฮฮากันตามภาษา "หมู่เฮา" เสร็จเรื่องกินแล้วก็จะมีงานต้องทำเป็นประจำ คือเริ่มซ้อมรำตามแบบฉบับอา

จารย์สมัยดึกดำบรรพ์ บ้างก็รำแบบสมัยนาฏศิลป์สมัยนิยม หรือไม่ก็แบบรำพัดประยุกต์ กับแม่บทเย็บบายศรี (เจ้าแม่อาตมะ) โอ๊ย อีตานี้แหละมีนิยายนิดาอะไรก็คุ้ยกันขึ้นมาเล่ามาคุยสู่กันฟัง ไปหาดบ้าง จับหอยบ้าง มีคนที่เก่งมาก ๆ ถึงกับอาสาไปจับอีเห็นก็มี เล่าถึงศึกกุมภกัณฑ์ตอนจับหนุมาณเอามานี้ยิ่งเก่งหนักขึ้นไป หัวเราะกันท้องคัดท้องแข็ง คนมีงานก็ทำไปขยันหาตัวจับยาก คือคุณหัวหน้าคณะของเรานั่นเอง ถึงตอนขบขันก็เฮฮาหัวเราะกันครื้นเครง สนุกกันจนเกินเวลาไป กระทั่งลืมฟังเสียงฆ้องกินข้าว บ๊ะ ตอนนี้แหละยิ่งสนุกใหญ่ เสียงเปิดไซเรนดังลั่นมาจากห้องครัว อ้ายเรานึกว่าเกิดอะไรขึ้น ที่ไหนได้หัวหน้าของเราแกรัวภาชนะชนิดหนึ่ง "ลองทายซิคะว่าอะไร" เสียงนี้แหละที่ใคร ๆ ได้ยินแล้วจะต้องจัดเฒ่าแก่มาสู่ขอลูกสาวบ้านนี้ทีเดียว

ถึงเวลาไม่ต้องห่วงเรื่องกินเรื่องนอน หน่อยเถอะจะตายไม่รู้ตัว "แม่หม่อมละตัวดี" อ้ายตัวหรือก็แบบบางจี๊ดเดียว พี่วอีกคนหัวโจก "หรือที่เรียกว่าหัวหน้าตลกประจำทีม" ชักจะเสียเด็กเอามาก ๆ และใครต่อใครพี่แกเทศน์เรื่อย "นั่งนี่ก็อีกคน" ไม่ใช่เล่น แต่คุณ ๆ ท่านทั้งหลายอย่าไปอยากทราบเลยว่าเป็นใคร ? ขอปิดเป็นความลับเฉพาะค่ะ ซักวันคงจะทราบเอง คนที่เธอรักและห่วงใยมากคือเพื่อนรุ่นพี่ ๆ ทั้งหลาย เธอให้ความรักนับถือทุกคนในรุ่นอาวุโส และชอบการปฏิบัติแก่ทุกคนในหมู่เพื่อนและญาติมิตร คนไหนกินหมากหรือที่ชอบสูบบุหรี่ หากเธอผ่านมาเห็นพวกยังอมตุ่ย หรือคีบบุหรี่ปล่อยเถ้าให้ลุกลาม เธอจะต้องหันมาค้อนและพร้อมกันนั้นก็จะมีกระโถน ที่เขี่ยติดมือมาให้วางอย่างกระแทกกระทั้น เอ้าย่ะ ทนอยู่ด้วย "พระสันดาน" พวกเราก็พากันอบรม บางครั้งพวกเราเพลินกันไป อยากทานน้ำหรือเครื่องดื่มบ้าง ปากก็ได้แต่พูด "แต่ตูดติดที่" เธอได้ยินเข้า เอ้า ! จะเสวยอะไรกันล่ะยะ สักครู่หนึ่งพวกเราก็จะผ่านทะเลทราย "ได้พบแม่น้ำของแม่นางเครือ" หายเป็นตัวอุฐกันไปตาม ๆ ยิ่งนึกถึงก็ทำให้พวกเราชาวคณะทุกท่านทุกคนยิ่งอาลัยอาวรณ์ถึงเธอมากเป็นที่สุด

เธอจะรู้ตัวหรือเปล่า ? พวกเราชักสงสัย ว่าอาการป่วยที่ทรมานเธอเป็นเวลาแรมปีนั้น

"มันคือโรคอะไร ?" จากอาการที่ปรากฏ มีบวม มีปวด เจ็บตรงนั้น ชาตรงนี้อยู่เรื่อย พวกเราได้เข้าเยี่ยมเยียนและห่วงใย บ้างอยู่ค้างบ้างกลับไปรุ่งเช้ามาใหม่ ที่แท้จริงแล้วเธอก็มีพร้อมทั้งแพทย์และพยาบาลประจำ แต่ที่ทุกคนห่วงใยเธอก็เพื่อได้มาเป็นกำลังใจให้เธออบอุ่น เพราะตามปกติเธอเป็นผู้รักเพื่อนต้องการเพื่อนเสมอในยามไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เธอจะต้องตระเวณเยี่ยมคนนั้นเยี่ยมคนนี้ถ้าเห็นหายไป ในระยะนี้ถ้าใครขาดไปไม่มา เธอจะต้องพูดว่านี่เขาจะทิ้งให้เราอยู่คนเดียวรึ ม่ายก็จะบอกให้คนนั้นคนนี้ไปดูซีว่าเขาไม่สบายจึงหายไป ทั้งที่ตัวเองเจ็บก็ยังอดเป็นห่วงคนนั้นคนนี้ไม่ได้ บางครั้งเสียงร้องครวญครางเนื่องในอาการปวดของเธอ มันสุดแสนที่พวกเราจะสังเวช ก็ได้แต่เบือนหน้าน้ำตาคลอเข้าหากัน นี่ถ้าหนักหนาเรื่องแบกหามเรื่องกำลังของเธอไม่สามารถจะต้านทานได้ พวกเราทุกคนก็จะต้องเข้าช่วยหยิบยกสิ่งเหล่านั้นให้พ้นจากเธอไป แต่นี่มิได้เป็นเช่นนั้น ได้แต่เอามือลูบไล้ไปที่ตัวเธอตรงที่บอกมาว่าปวด กระนั้นเธอก็ยังแสดงความอดทนขึ้นมาทันที ว่าช่างเถอะค่อยยังชั่วแล้ว แถมยังมีคำพูดที่น่าสงสาร แกมขัน และเกิดหมั่นไส้ คำว่าขอบคุณค่ะของเธอ อดปากอยู่ไม่ไหวเลยต้องว่าเอา นี่อย่าดัดหน่อยย่ะ เขาเต็มใจกันทุกคนแหละถ้าต้องทำอะไรให้ตัวละก็ สงสารจับใจพูดไม่ถูกเท่าที่ใจนึก กับใคร ๆ ไม่ว่าหมอ พยาบาล ผู้เยี่ยมเยียน ตลอดจนญาติผู้ใหญ่ เพื่อนบ้านข้างเคียงที่มาเยี่ยมเธอ ๆ จะต้องห่วงใยอาหารการรับประทานเมื่อถึงเวลา ให้เด็กดูจัดหาน้ำท่าผลไม้เครื่องว่างให้คอยบริการเหมือนปกติที่เธอเคยทำเป็นประจำ ทั้งเวลาที่อยู่กับบ้านและอยู่ที่โรงพยาบาล น่าชื่นใจแทนเธอมากดูผู้เยี่ยมมิได้ขาดที่แทบจะตลอดทั้งวัน จนหาเวลาที่หมอต้องการให้พักผ่อนได้ยากเต็มที จนถึงกับหมอให้นำป้ายติดหน้าห้อง "ห้ามเยี่ยม" แม้กระนั้นก็ยังมีผู้ที่เป็นกันเองก็ยังมิวายเข้าเยี่ยมโดยถือว่ามาแล้ว แต่มิได้รบกวนชวนคุยประการใด

อาการป่วยครั้งนี้พวกเราออกเป็นทุกข์กับทุกคน เพราะพอจะได้ทราบแก่นแท้ของโรคจากคำบอกเล่าของแพทย์โรงพยาบาล ทำเอาใจคอไม่ดีไปตาม ๆ กัน หากแต่ฝืนทำหน้าชื่นเพื่อเป็นการเอาใจเพื่อนไว้เรื่อย ๆ ชวนพูดชวนคุย เพื่อให้ลืมจากการปวดตามระยะของมัน หน้า

สงสารน้ำคำที่เธอพูดว่าเออนี่ถ้าหายเมื่อไร ฉันจะไปพักที่บ้านหัวหินกันนะ พวกเราก็ได้แต่เออ ๆ คะ ๆ ไปตามเรื่อง ตัวเธอเองนึกว่าตัวเองยังไม่ตายตลอดเวลา จะไปนั่นจะทำนี่ ขณะนอนเจ็บเธอก็ยังเป็นจอมบงการตามเคย ฉันจะกินอย่างนั้นอย่างนี้ ใครจะทานอะไรสั่งเลย หรือมิฉะนั้นบอกเสียเอง สรรพกินสารพัด คุณพี่ของเธอก็ดีใจมากทำทุกสิ่งที่น้องสาวจะต้องการ แม้เธอจะห้ามได้เพียงคำสองคำ คุณพี่เธอดูแล้วก็ร้องว่ายังดี คำครึ่งคำก็ยังได้เป็นกำลังใจได้ บุญกุศลของเธออย่างสูงส่ง อะไรที่ต้องการแล้วมักสมความปรารถนาทุกประการ เว้นเฉพาะไอ้โรคร้ายไข้เจ็บเท่านั้นที่มันทรมานเธออย่างแสนสาหัส ในที่สุดเธอก็ต้องมาด่วนจากเราไป ทั้ง ๆ ที่ได้พยาบาลกันจนถึงที่สุด เกลียด ๆ อ้ายเจ้าโรคมะเร็งเฮงซวย พวกเราขอสาปแช่ง ขออย่าได้มีโอกาสไปทำร้ายประหัตประหารให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันทุกคนต้องทนทุกข์ทรมานได้อีกเลย เราขอเสือกไสไล่ส่ง

บุญทำสร้างแต่กรรมดี มีศีลธรรมประจำใจ อุปการะผู้อยู่ในปกครองให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้า ให้การศึกษาเป็นวิทยาทานแก่เด็ก ที่เลี้ยงดูมาแต่ยังเยาว์จนสำเร็จ ระหว่างไม่สบายก็ทำบุญทำทานกุศลตลอดมา เราคณะเพื่อน ๆ ทุกคน ขอมีโอกาสได้ระลึกและแสดงความรู้สึกในคุณงามความดีของเธอดังนี้ เธอเป็นผู้เพียบพร้อมในการเป็นกัลยาณมิตร อันควรแก่การยกย่องสรรเสริญ บุญทานการกุศลใด ๆ ที่เราเคยทำร่วมกันมากับเธอก็ดี ในส่วนตัวของพวกเราได้ทำมาแล้วก็ดี ขออธิษฐานอุทิศบุญกุศลนนๆให้แด่เธอ ขออัญเชิญพระบารมีแห่งคุณพระรัตนตรัยได้ทรงรับคำอธิฐานจากพวกข้าพเจ้า ขอให้ดวงวิญญาณของคุณเครือ จำนงรักษา จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

จากคณะเพื่อนร่วมรุ่นที่รัก

เกษร วงศ์บรรเทา (ว.บ.ท.)

๒๒ กันยายน ๒๕๑๔

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

วันที่	๑๙	ก.ค.	๑๔	เจ้าภาพ
,,	๒๐	,,	๑๔	คุณจรัสและคุณจันทร์เพ็ญ ชลวิบูลย์ แห่งภัตตาคารชายทะเลจันทร์เพ็ญ
,,	๒๑	,,	๑๔	คุณปรีดา และ คุณธีรณี กรรณสูตร
,,	๒๒	,,	๑๔	กอง ขว. ศอป. กอ. ปค. สมาคมนักเรียนเก่าเตรียมอุดมศึกษา คณะทวิสรรพและเพื่อน
,,	๒๓	,,	๑๔	พ.ต.อ. ชัย สุวรรณศร ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล และคณะนายตำรวจสันติบาล
,,	๒๔	,,	๑๔	คุณเซ็งและคณะเพื่อน

ครบ ๗ วัน

วันที่	๒๕	ก.ค.	๑๔	คณะเพื่อนคุณเครือ
เสาร์ที่	๓๑	,,	๑๔	คณะเพื่อนในวัง
,,	๗	ส.ค.	๑๔	ห้างเพชราภิพานิช (บ้านหม้อ)
,,	๑๔	,,	๑๔	ห้างเองงี่ฉ่าง (บ้านหม้อ)
,,	๒๑	,,	๑๔	น้องและหลาน
,,	๒๘	,,	๑๔	คุณป้าพริ้งและลูกหลาน
,,	๔	ก.ย.	๑๔	คุณประจักษ์ จันทนะเสวี และ เพื่อน
,,	๑๑	,,	๑๔	นายเขียน แม่ส้มโอ แม่เน้ย
,,	๑๘	,,	๑๔	คุณโรจน์ ฉัตรแก้ว และหลาน

วิทยาลัยครูสวนดุสิต

๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๔

นมัสการพระคุณเจ้าที่เคารพ

เนื่องในโอกาส ฌาปนกิจ คุณเครือ จำนงรักษา มารดาของคุณออมจิตต์ จันทนเสวี ดิฉันได้ขอรับภาระเรื่อง การเลือกหาบทความพิมพ์เป็นหนังสือบรรณาการ และเห็นว่า เรื่อง เวรกรรม ของพระคุณเจ้าเป็นบทความที่เข้าใจง่าย มีคุณค่าแก่จิตใจของทุกคน สมควรจะได้เผยแพร่ จึงกราบเรียนมาเพื่อขออนุญาตพิมพ์บทความเรื่องนี้ เป็นส่วนหนึ่งในหนังสือที่จะพิมพ์เป็นบรรณาการ ในการฌาปนกิจครั้งนี้

ดิฉันหวังอย่างยิ่งว่าพระคุณเจ้าจะโปรดอนุญาตด้วยความยินดี จึงนมัสการมาด้วยความเคารพและสำนึกพระคุณ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

(คุณหญิงกระจ่างศรี รักตะกนิษฐ)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยครูสวนดุสิต

อนุญาตให้ออนุญาต

๒๙ ส.ค. /๑๔

กรรมเวร

โดย

กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ

กรรมลิขิต.,.........

วิถีชีวิตของคนเราที่เป็นไปในโลกปัจจุบันนี้ ย่อมจะมีปัญหาให้ขบคิดกันอยู่เสมอมาทุกยุคทุกสมัย สมัยใดมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงในวิถีชีวิตเกิดขึ้น ก็เป็นเหตุให้ชาวโลกดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องได้ การอุบัติเกิดขึ้นของท่านผู้รู้เหล่านี้ จึงเสมือนหนึ่งดวงประทีปที่ลุกโชติช่วงขึ้นในความมืดมนอนธกาล ท่านทั้งหลายย่อมทราบกันดีอยู่แล้วว่าก่อนที่พระพุทธศาสนาจะอุบัติขึ้นมาในโลกนั้น ชาวโลกได้พากันดิ้นรนแสวงหาทางที่จะนำชีวิตไปสู่ความพ้นทุกข์กันแล้ว แต่การแสวงหาทางพ้นทุกข์ในสมัยก่อนพุทธกาลนั้นต่างก็พากันปฏิบัติไปตามความเห็นของตนว่าถูกต้องแล้ว ไม่มีกฎเกณฑ์อะไรแน่นอนเท่าใดนัก เจ้าลัทธิทั้งหลายในสมัยนั้นจึงเกิดขึ้นมากมายหลายสำนัก ต่างก็ให้หลักการอันเป็นความเห็นแก่ชาวโลก

บางลัทธิก็สอนว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาในโลกนี้ เมื่อแตกดับไปแล้วก็สูญสิ้นไปเลย ไม่มีการเกิดอีก เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องไปสร้างกรรมดีให้เสียเวลา เพราะผลแห่งกรรมดีก็ไม่มี การบำเพ็ญทาน รักษาศีลเจริญภาวนาไม่มีประโยชน์อะไร ฉะนั้นชีวิตของเราที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ จึงควรแสวงหาความสุขใส่ตัวให้เต็มที่ ใครจะเดือดร้อนก็ช่าง ไม่สนใจ

เพราะเกิดมาแล้วชาติเดียวเท่านั้น ตายไปแล้วก็สูญเลย ไม่เกิดอีก นรกสวรรค์ไม่มี เป็นเรื่องเท็จทั้งนั้น คนที่เชื่อในลัทธิเหล่านี้ ก็หมดความเกรงกลัวต่อบาป หมดความละอายต่อการกระทำกรรมชั่วของตน

บางลัทธิก็สอนว่า การกระทำกรรมดีกรรมชั่วก็ไม่เป็นกุศล ทำก็สักแต่ว่าทำเท่านั้น

บางลัทธิก็สอนว่า คนเราจะดีจะชั่วก็เป็นไปเอง จิตจะบริสุทธิ์ได้ก็บริสุทธิ์เอง ไม่จำเป็นจะต้องไปคอยนั่งปฏิบัติให้เสียเวลา การไปนั่งภาวนาแคะเขี่ยเอากิเลสออกจากจิตนั้นก็ไม่มีประโยชน์ เพราะจิตจะบริสุทธิ์ได้ก็เป็นไปเองไม่ต้องไปชำระจิตให้เสียเวลา

บางลัทธิก็สอนว่า คนเราเกิดมาจะดีหรือชั่วก็ตาม มันเป็นไปเองทั้งนั้นไม่มีใครจัดแจงให้ จะดีก็ดีเอง จะชั่วก็ชั่วเอง ไม่จำเป็นต้องไปมุ่งหน้าสร้างกรรมดีให้เสียเวลา

บางลัทธิก็สอนว่า คนเราจะดีหรือชั่วนั้น อยู่ที่อิทธิพลของดวงชะตาแล้วแต่ดวงดาวที่โคจรไปมาในจักรราศี ถ้าดวงดาวโคจรเข้าสู่ราศีที่ดีก็ดีเอง ถ้าโคจรเข้าสู่ราศีที่ไม่ดีแล้ว ถึงจะกระทำกรรมดีก็ไม่สามารถประสบผลดีได้ ถ้าดวงดาวโคจรเข้าสู่ราศีที่ดีแล้ว ถ้าจะกระทำกรรมชั่วก็ไม่เป็นไรดวงช่วยไว้ได้ดังนี้เป็นต้น

บางลัทธิสอนว่า ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งมวลพระพรหมสร้างมาทั้งนั้น คนเราดีหรือไม่ดีจึงขึ้นอยู่กับพระพรหม แล้วแต่ท่านจะลิขิตชีวิตให้เป็นไปตามพรหมลิขิต หรือพระเจ้าเป็นผู้ลิขิต ฉะนั้นเมื่อคนเราประสบต่อความทุกข์ความเสื่อม ก็ต้องก้มหน้าเดินไปบนเส้นทางชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานนั้น ต้องก้มหน้ายอมรับเอาความเสื่อมนั้นด้วยความภักดี ไม่คิดแก้ไขให้เป็นอื่นได้

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางลัทธิทั้งหลายเหล่านั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้อริยสัจจธรรม พระองค์เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึกอย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้ทรงแจกจำแนกเปิดเผยแสดงธรรมทุกอย่าง โดยชนิดอันมีกุศลเป็นต้น โดยประเภทอันมี **ขันธ์ ธาตุ อายตนะ** เป็นต้น

พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนให้ชาวโลกทั้งหลายได้ทราบถึงกฎแห่งความเป็นจริงของชีวิตว่า หามีผู้ใดสร้างไม่ แต่กระบวนการของชีวิตนี้เป็นไปตามกฎของกรรมที่เรียกว่า **"กรรมลิขิต"** สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้รับการขนานพระนามว่า **"เป็นกรรมวาที"** เพราะพระพุทธองค์มีปกติสอนถึงเรื่องกรรม ทุกๆ ชีวิตจึงมีอิสระในการกระทำ ในการลิขิตชีวิตของตนเองได้ กฎของกรรมจึงเป็นกฎที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจอย่างยิ่ง จึงเป็นของธรรมดาเหลือเกินที่คนเราในยุคที่กำลังเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุ จะไม่คิดประดิษฐ์กฎแห่งกรรมขึ้น **"ทำดีก็ไม่เห็นว่าจะได้ดีที่ตรงไหน ทำชั่วก็ไม่เห็นว่าจะได้รับผลชั่วที่ตรงไหน"** แล้วเราจะมุ่งมั่นต่อการกระทำกรรมดีกันไปทำไม ? นี่แหละเป็นเหตุประการหนึ่งในหลาย ๆ เหตุที่ชวนให้เห็นผิดไปว่า **ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว** ทั้งนี้ก็เพราะไม่เข้าใจในกฎของกรรมนั่นเอง

เพราะตามธรรมชาติของจิต ย่อมมีการใฝ่ต่ำเป็นธรรมดาอยู่แล้ว ท่านอุปมาเหมือนน้ำกระแสน้ำนั้นย่อมไหลไปสู่ที่ต่ำ ที่ใดเป็นลุ่ม น้ำก็จะไหลไปขังกันอยู่ที่นั้น จิตใจของคนเราส่วนมากก็เช่นกัน คิดแต่จะกระทำกรรมชั่วอยู่เนืองนิจแล้ว เมื่อประจวบกับเหตุหรือปัจจัยเข้าก็กระทำกรรมชั่วได้ทันที ส่วนการกระทำดีนั้น เป็นของยากอย่างยิ่งเหมือนกับการทดน้ำอันมีธรรมชาติไหลไปสู่ที่ต่ำ ให้ไหลสูงขึ้น หรือเหมือนการพายเรือทวนกระแสน้ำ ย่อมจะต้องอาศัยความพยายามมาก อาศัยกำลังมาก จึงจะสามารถนำเรือแหวกทวนกระแสน้ำอันเชี่ยวกรากนั้นได้สำเร็จ

ท่านทั้งหลายลองคิดดูว่า ปัจจุบันนี้มีเหตุปัจจัยที่ยั่วเย้าให้เราคิดกระทำกรรมชั่วมากมายแค่ไหน คนเราส่วนมากจึงตกเป็นทาสของความชั่วร้ายมากขึ้น ความละอายต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาป ความเมตตากรุณาต่อกันก็เสื่อมไปตามลำดับ เมื่อเช่นนี้อะไรเล่าที่จะเป็นหลักประกันความสงบสุขได้ เป็นหลักประกันความหวาดกลัวไม่ให้เกิดขึ้นได้ ไม่มีเลย โลกเราจะตกอยู่ในฐานะเช่นใด ผลสุดท้ายโลกของเราก็จะตกอยู่ในฐานะที่เป็นศัตรูต่อกันตลอดไป เพราะการกระทำกรรมชั่วเป็นเหตุ

ฉะนั้นเรื่องการศึกษาถึงกฎแห่งกรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องให้ความสว่างในทางจิตใจแก่คนเราทุกคน ความฉลาดในกฎแห่งกรรมนี้แหละที่จะทำให้คนเราละเว้นจากกรรมชั่วหันมาประพฤติกรรมดี ไม่ใช่แข่งกันกระทำกรรมชั่ว

กรรมคืออะไร ?

เรื่องของกรรมคืออะไร ? เป็นหลักที่จะต้องศึกษาในเบื้องต้นนี้เสียก่อน เพราะคนเราส่วนมากยังเข้าใจถึงเรื่องของกรรมไปในทางที่ผิด คือยังเข้าใจว่าเป็นเรื่องของความไม่ดีไปเสียทั้งหมด ถึงคราวเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมากมักจะบ่นกันว่า **เป็นกรรมของเรา** เห็นใครเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนก็บ่นว่า **เป็นกรรมของเขา** ครั้นถึงคราวที่เราเกิดความสุขสำราญกันขึ้นก็บ่นว่า **เป็นบุญของเรา** เห็นคนอื่นมีความสุขก็บ่นว่า **เป็นบุญของเขา** เลยชวนให้เข้าใจไปว่า กรรมเป็นเรื่องของความไม่ดี บุญเป็นเรื่องของความดี บางทีก็เติมเวรเข้าไปด้วย เป็นเวรกรรมหรือกรรมเวร กลับกันไปกลับกันมาอยู่อย่างนี้

คำว่า "**กรรม**" แปลตามศัพท์ว่า การกระทำ วิเคราะห์ศัพท์ว่า "**กรณํ กมฺมํ**" แปลว่าการกระทำคือกรรม ตามศัพท์แสดงให้เห็นว่า การกระทำนั้นแหละเป็นตัวกรรม โดยที่ท่านไม่ได้จำกัดลงไปเลยว่าเป็นการกระทำดีหรือกระทำชั่ว กรรมจึงเป็นคำกลาง ๆ จะว่าเป็นเรื่องของความดีก็ไม่ได้ จะว่าเป็นเรื่องของความชั่วก็ไม่ได้

การกระทำที่ปรากฏออกมาได้ ก็ต้องอาศัยเจตนาที่เกิดขึ้นภายในใจจิตเป็นเหตุ พระพุทธองค์จึงตรัสต่อไปอีกว่า

"เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรติ กาเยน วาจาย มนสา"

แปลว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่า เจตนาคือตัวกรรม สัตว์ที่กระทำกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ก็ดี ย่อมมีการปรุงแต่งคือคิดนึกก่อนแล้วจึงทำ ดังนี้

เจตนานั้นเป็นเจตสิกประเภทสพพจิตตสาธารณะเจตสิก ย่อมเกิดขึ้นได้ภายในจิตทุกดวง ในทางปรมัตถ์นั้น ท่านแสดงว่า เมื่อเจตนาเกิดขึ้นภายในจิตที่เป็นอกุศลก็เรียกว่า อกุศลกรรม ถ้าเจตนาเกิดขึ้นภายในจิตที่เป็นกุศล ก็เรียกว่า กุศลกรรม เมื่อเจตนาเกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดการกระทำขึ้น การกระทำของคนเราก็มีเพียงสามทางนั้น คือ กระทำทางกาย ก็เรียกว่า **กายกรรม** กระทำทางวาจาก็เรียกว่า **วจีกรรม** กระทำทางใจก็เรียกว่า มโนกรรม

ตามที่แสดงมานี้ชี้ให้เห็นแล้วว่า กรรมเป็นแต่เพียงเหตุเท่านั้น แต่เหตุเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมมีผล เรื่องของกรรมจึงเป็นเรื่องของเหตุผล เรื่องของกรรมจึงเป็นวิทยาศาสตร์ด้วย เพราะแสดงถึงเหตุกับผล เหตุเช่นใด ผลก็เช่นนั้น ดังบาลีพระพุทธวจนะว่า

ยาทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ

กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ

แปลว่า *บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับกรรมชั่ว*

กฎแห่งกรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสนี้ เป็นกฎสากลสาธารณะแก่สรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า ที่มีอยู่ในวัฏฏจักรนี้ เรื่องของกรรมนี้จึงมิได้จำกัดแต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทั่วไปแก่สรรพสัตว์โดยไม่มีจำกัดไม่ว่าท่านจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม เมื่อท่านกระทำกรรมดีแล้ว ท่านย่อมจะต้องได้รับผลทั้งนั้น และตรงกันข้าม ถ้าท่านกระทำกรรมชั่วแล้ว ไม่ว่าท่านจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม ท่านจะต้องได้รับผลแห่งการกระทำกรรมชั่วนั้นแน่นอนเช่นกัน ข้าพเจ้ายังชอบข้อเขียนของท่านสานุชนชาวต่างประเทศผู้หนึ่ง คือ "ดร. ดับลิว. วาย. อีแวนส์ เวนซ์" ท่านผู้นี้ กล่าวถึงเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนานี้ไว้ว่า

"พระพุทธศาสนาไม่เหมือนศาสนาเสมิติกทั้งสามคือ ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม พระพุทธศาสนาสอนว่า ความทุกข์ในโลกนั้นเป็น "**กัมมิกะ**"

คือเป็นผลของกรรมหรือการกระทำโดยตรง เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เอง ไม่ใช่โดยการแทรกแซงของพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ใด พระองค์หนึ่ง"

ท่านผู้นี้เป็นผู้เข้าใจในกฎของกรรมดีทีเดียว พระพุทธศาสนาถือว่า การกระทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี การกระทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เหมือนบุคคลที่ปลูกผลไม้ลงไปในแผ่นดิน ปลูกผลอะไรลงไปก็ตาม ย่อมได้รับผลอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อปลูกมะม่วงลงไป จะกลายเป็นทุเรียนไม่ได้ ผลที่ได้รับจะต้องเป็นมะม่วง

ถ้าทุกคนเห็นกฎแห่งความจริงอย่างนี้แล้ว ท่านทั้งหลายโปรดคิดดูว่า จะมีใครสักกี่คนที่จะโง่กระทำกรรมชั่วลงไป เพราะการกระทำอย่างนั้น มันเป็นการลงโทษตัวเองอย่างเห็นได้ชัด เช่นถ้าเราไปฆ่าคนอื่นสัตว์อื่น ก็คือการฆ่าตนของตนเองเท่านั้น เพราะผู้ฆ่านั้นจะต้องได้รับผลคือการถูกฆ่าตอบในภายหน้า การไปเบียดเบียนคนอื่นสัตว์อื่นให้เดือดร้อน ก็คือการเบียดเบียนตนให้เดือดร้อน เราไปสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้อื่น ก็เท่ากับสร้างความทุกข์ให้แก่ตัวเราดังนี้เป็นต้น

และก็ตรงกันข้าม เขาเหล่านั้นก็จะเข้าใจว่า การกระทำความดีแก่ผู้อื่น ก็คือการสร้างความดีให้ตน ไม่ใช่ว่าจะทำให้เราสูญเสียความดีไปเมื่อไร ความดีที่เรามีอยู่กลับจะมากขึ้นอีกหลายเท่าทวีคูณ การที่เราไม่ฆ่าสัตว์อื่น ก็คือการรักษาชีวิตของเรา เราสร้างความสุขให้แก่ผู้อื่น ก็คือการสร้างความสุขให้แก่ตนนั่นเอง คิดว่าท่านผู้อ่านคงเข้าใจความในตอนนี้ดีขึ้น

ปัญหาเกิดขึ้นมาอยู่เสมอ ๆ ว่า ในเมื่อตามหลักของพระพุทธศาสนาสอนไว้ชัดเจนเช่นนี้ ทำไมคนไทยเราที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงยังกระทำกรรมชั่วกันอยู่ ทำไมจึงไม่กระทำกรรมดีกันให้มากขึ้น ข้อนี้ขอตอบว่า เพราะคนเราส่วนมากยังไม่เกิดปัญญา เห็นกฎแห่งกรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาที่สอนไว้ ที่เรียกว่า "**กรรมสกตาญาณ**" เมื่อไม่เห็นอานิสงส์แห่งการกระทำกรรมดี ไม่เห็นโทษแห่งการกระทำ

กรรมชั่ว คนเราจะมุ่งหน้าประกอบกรรมดี และพยายามละเว้นกรรมชั่วนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้

ฉะนั้นเรื่องการศึกษาว่า กรรมคืออะไร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะคนเราจะต้องประกอบกรรมอยู่เสมอเกือบทุกขณะ ถ้าไม่ทราบว่ากรรมคืออะไรเสียแล้ว การกระทำต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมาทางกายก็ดี วาจาก็ดี ใจก็ดี จะสะอาดบริสุทธิ์ไปไม่ได้ และอาจจะเป็นการสร้างทุกข์ให้แก่ตนเองเสียอีก ครั้นเมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นมาก็ไม่เข้าใจเหตุผลว่า ทุกข์เหล่านี้เกิดมาจากอะไรเป็นเหตุ เมื่อไม่เข้าใจก็เกิดการเพ่งโทษในสิ่งภายนอกออกไป เช่นโทษว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้กระทำให้เราต้องประสบต่อความทุกข์ความเดือดร้อน เหมือนอย่างปัจจุบันเราส่วนมากก็โทษดวงดาวบนท้องฟ้า โทษผีสางเทวดา ซึ่งความจริงสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ มิใช่เป็นผู้กระทำให้เราเดือดร้อน ทั้งนี้มิใช่ว่า ข้าพเจ้าผู้เขียนไม่เชื่อในศาสตร์ทั้งหลายเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีจริง แต่มันยังมีสิ่งที่ลึกซึ้งไปกว่านี้อีก มีอิทธิพลเหนือกว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มากมายนัก

สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าดวงดาว เหนือกว่าผีสางเทวดานั้นคืออะไร ท่านทั้งหลายก็คงเข้าใจแล้วคือ **กฎแห่งกรรมนั่นเอง** กฎของกรรมนี้ใคร ๆ ก็ลบล้างไม่ได้ เหมือนรอยขีดลงบนแผ่นหิน ท่านผู้อ่านคงเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า ถ้าเช่นนั้น บุคคลที่ประสบความทุกข์ ความเดือดร้อนแล้วไปรดน้ำมนต์ไปเสดาะพระเคราะห์ก็ไม่สามารถจะช่วยได้เลย ข้อนี้ขอตอบว่า ช่วยได้ แต่ท่านผู้อ่านต้องเข้าใจเสียก่อนว่าช่วยได้อย่างไร ในลักษณะไหน เดี๋ยวจะเข้าใจไปว่า **ขัดกัน** เพราะครั้งแรกก็ได้พูดแล้วว่า กฎของกรรมนั้นใคร ๆ ก็ลบล้างกันไม่ได้ แต่ทำไมมาตอนนี้จึงพูดว่า การรดน้ำมนต์เสดาะเคราะห์ช่วยได้ ฟังดูแล้วคล้าย ๆ กับว่า เป็นการล้างบาปได้

ก่อนอื่นเราจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า คนโบราณนั้นท่านฉลาดสอนคน จนกระทั่งบางคนที่เราเข้าใจว่า เจริญแล้วในทางวุฒิปัญญาก็ไม่อาจเข้าใจความมุ่งหมายของท่านได้ แล้วก็เลยกล่าวออกมาว่า เป็นการกระทำที่เหลวไหลไร้สาระ เป็นความงมงายอะไรทำนองนี้ ซึ่งเป็นการ

กล่าวที่ฉลาดน้อยไป ความจริงแล้วคนที่เป็นทุกข์เดือดร้อนไปรดน้ำมนต์นั้นเป็นการกระทำที่ดีเหลือเกิน เพราะอย่างน้อยที่สุดผู้นั้นก็ยังมีโอกาสได้เข้าวัด ได้พบพระ การที่เราเข้าวัดพบพระในยามที่เป็นทุกข์นั้น มีประโยชน์เหลือเกิน บางคนถึงกับยิ้มแย้มแจ่มใสออกมาได้ก็มี ภายหลังจากรดน้ำมนต์แล้ว เสดาะเคราะห์แล้ว

ที่ยิ้มแย้มแจ่มใสออกมาได้นั้น เพราะมีความรู้สึกสบายใจ เพราะถึงอย่างไรก็ตาม ขณะรดน้ำมนต์ก็นึกถึงพระพุทธคุณเป็นอารมณ์ การระลึกถึงพระพุทธคุณนั้น จัดเป็นพุทธานุสสติ ธรรมดาของจิตนั้นเมื่อคิดถึงเรื่องอย่างอื่นว่าไม่ดี ก็ย่อมจะเป็นทุกข์ เกิดความเศร้าหมองขึ้น ไม่ผ่องใส ครั้นเมื่อได้ระลึกถึงพระรัตนตรัย จิตก็ผ่องใสดีขึ้นมาทันที เมื่อจิตผ่องใสดีแล้ว ความคิดก็ปลอดโปร่ง เห็นช่องทางที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ที่ร้ายก็กลายเป็นดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะอำนาจของการกระทำจิตของตนเองให้ผ่องใสนั่นเอง การกระทำอย่างนี้จัดเป็นการกระทำกุศลกรรม ทางกายทางวาจา เพราะใจระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า เราจึงยกมือไหว้ เปล่งวาจาสรร--เสริญพระคุณเหล่านั้น เป็นการกระทำกุศลกรรมพร้อมทั้งไตรทวาร

เมื่อกระทำกรรมที่เป็นกุศลเพิ่มขึ้น อกุศลกรรมอ่อนกำลังลงความทุกข์ก็จางหายไป ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพุทธคุณและการกระทำกรรมดีของตนเอง แต่ถ้าท่านไม่ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว ถึงคราวเกิดความเดือดร้อนก็ไปหาสุรามารับประทานดับทุกข์ ไปเที่ยวดูมหรสพดับทุกข์ ไปเที่ยวหญิงมาบำเรอดับทุกข์ ไปเล่นการพนันดับทุกข์ ความทุกข์จะไม่มีวันจางหายไปเลย กลับจะทุกข์หนักยิ่งขึ้นอีกหลายเท่าทวีคูณ เพราะการกระทำอย่างนั้น เป็นการเพิ่มทุกข์ให้แก่ตน

ส่วนการเสดาะเคราะห์นั้น ก็ทำนองเดียวกันกับการรดน้ำมนต์ คือ เป็นการไปกระทำบุญหรือสร้างกุศลกรรมนั่นเอง แต่ท่านไม่ใช้ว่าไปทำบุญ เพราะคนส่วนมากฟังดูแล้ว มีความรู้สึกว่าช่วยเหลืออะไรไม่ได้เลย ทั้งยังเป็นการเสียอีก แต่พอบอกว่าเสดาะเคราะห์ คนเราส่วนมากก็เกิดความเข้าใจว่า ทุกข์ทั้งมวล ความเดือดร้อนทั้งมวลจะสิ้นสุดลงทันที เคราะห์หนักเคราะห์ในจะหายไปในทันที เลยนิยมเสดาะเคราะห์มากกว่าการทำบุญ ความจริงแล้วการ

เสดาะเคราะห์ก็คือการไปทำบุญอันเป็นกุศลกรรมนั่นเอง ในพิธีเสดาะพระเคราะห์นั้น ท่านทั้งหลายก็เห็นแล้วว่าจะต้องใช้อะไรหลายอย่าง รวมความแล้วก็คือไปถวายทานแก่พระสงฆ์นั่นเอง คนเราถ้าได้ทำบุญแล้ว จิตใจย่อมมีความสุขสบายเป็นธรรมดา

ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น เมื่อยามใดจิตใจเราไม่สบาย เกิดความฟุ้งซ่านรำคาญขึ้นมา ในยามนั้นเราไปทำบุญ ชำระจิตใจให้ผ่องใส ความหม่นหมองใจก็จะหมดไปทันที นี่เป็นวิธีดับทุกข์ง่าย ๆ วิธีหนึ่งในหลาย ๆ วิธีที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา

การรดน้ำมนต์หรือเสดาะเคราะห์ จึงช่วยได้ในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งความเป็นจริงแล้วการกระทำเหล่านี้เกิดจากตนเองทั้งนั้น โดยอาศัยพระพุทธคุณเป็นปัจจัยภายนอกเท่านั้น

ถ้าเราศึกษาเรื่องชาดกต่าง ๆ ซึ่งมีถึง ๕๕๐ เรื่อง อันเป็นเรื่องที่ประมวลถึงชีวิตแห่งการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์มาเป็นเวลาช้านาน ในชาดกนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงกฎของกรรมเด่นชัดมาก เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่สิ้นสุดของกรรม ผู้ใดกระทำกรรมชั่วก็ต้องได้รับผลแห่งกรรมชั่วนั้น ผู้ใดกระทำกรรมดีก็ต้องได้รับผลแห่งกรรมดีนั้น บางชาติพระพุทธเจ้าของเรา ในสมัยที่ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ ก็ต้องไปเกิดเป็นสัตว์เดรฉานก็มี บางชาติเกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ์ บางชาติเกิดเป็นกษัตริย์ บางชาติเกิดเป็นปุโรหิตอะไรเหล่านี้ จนนับชาติไม่ถ้วน

ที่พระพุทธองค์เทศนาถึงเรื่องชาดกนั้น เป็นการหยิบยกเอาเหตุการณ์ในอดีตชาติ มาแสดงเปรียบเทียบกับปัจจุบันชาติ โดยชี้ให้เห็นว่า คนอดีตกับคนปัจจุบันนั้นเคยมีกรรมคือการกระทำร่วมกันมา คนที่เคยฆ่ากันในอดีต ปัจจุบันเขาเหล่านั้นก็ต้องเกิดมาฆ่ากันไปอย่างนี้อีก ถ้าในอดีตเคยเกื้อกูลกันมา ในปัจจุบันก็เกื้อกูลกันต่อไปอีก ความสัมพันธ์กันอย่างนี้อยู่ในสังสารวัฏฏ์ คนที่เคยเป็นศัตรูกันมาในอดีต ปัจจุบันเราก็สังเกตได้จากการพบกันครั้งแรก ใจของเราจะเกิดความรู้สึกไม่ชอบทันที ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยวิสาสะกันเลย ที่เราเรียกกันว่า ศรศิลป์ไม่กินกัน

ส่วนบางคนพอเห็นหน้ากันเท่านั้น รู้สึกรัก รู้สึกพอใจอยากคบค้าสมาคมด้วย บางคนถึงกับทนอยู่ไม่ได้ เหมือนชายหนุ่มกับหญิงสาวเป็นต้น บางทีไม่เคยเห็นหน้าเลย ได้ยินแต่เสียงเท่านั้น ก็รู้สึกว่าพอใจเสียแล้ว

มีบางท่านไม่เข้าใจในกฎแห่งกรรม จึงเห็นผิดคิดไปว่า เรื่องชาดกนั้น เป็นนิทานปรัมปราไม่ใช่พระพุทธพจน์ ทั้งนี้เพราะใช้การเดาเอา จริงอยู่ ชาดกนั้นเป็นนิทาน แต่คำว่านิทานนี้ ไม่ใช่หมายถึงนิทานที่เล่ากันมาอย่างที่เราเข้าใจกัน นิทานในชาดกของพระพุทธศาสนานี้ หมายถึงเหตุในอดีตที่มีความสัมพันธ์กับผลที่ปรากฏปัจจุบันต่างหาก เช่นในตอนท้ายของชาดกแต่ละเรื่อง จะมีการประมวลเนื้อเรื่อง ที่เรียกว่า ประมวลชาดก โดยชี้ให้เห็นชีวิตของแต่ละคนในปัจจุบันว่า อดีตนั้นเป็นอะไรมาก่อน ทำไมจึงมาเกิดเป็นเรื่องในปัจจุบันนี้ อย่างนี้

ดังเช่นในสมัยที่พระพุทธองค์ ถูกพระเทวทัตคิดลอบปลงพระชนม์ ด้วยการปล่อยช้างนาฬาคีรีเพื่อให้ชนพระพุทธองค์ระหว่างเสด็จออกบิณฑบาตตอนเช้า ในขณะที่ช้างนาฬาคีรีได้วิ่งเข้ามาจะชนพระพุทธองค์นั้น พระอานนท์ซึ่งเป็นพุทธอุปัฏฐาก ได้สละชีวิตของตนวิ่งเข้าขวางหน้ารับช้างนาฬาคีรี หวังเพื่อสละชีวิตของตน ปกป้องชีวิตของพระพุทธองค์เข้าไว้ เรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเช่นนี้ พระพุทธองค์ก็เทศนาให้ทราบว่า อานนท์นั้นมิใช่จะสละชีวิตเพื่อเราตถาคตในปัจจุบันชาตินี้เท่านั้น แม้แต่ในอดีตก็เคยเสียสละมาแล้ว เช่นในชาติที่เกิดเป็นหงส์เป็นต้น

คนที่ปฏิเสธเรื่องชาดกว่าไม่จริง ก็คือปฏิเสธกฎของกรรมนั่นเองว่าไม่จริง และคนเหล่านี้แหละย่อมปฏิเสธนรก ปฏิเสธสวรรค์ไปด้วย ทั้งยังเป็นการปฏิเสธกฎของสังสารวัฏฏ์ คือการเวียนว่ายตายเกิดด้วย นับว่าเป็นการเข้าใจพระพุทธศาสนาผิดไปอย่างมากทีเดียว เพราะเรื่องของชาดกนั้น พระพุทธองค์ตรัสเทศนาด้วยอำนาจพระสัพพัญญุตญาณ ด้วยพระสัมมาสัมโพธิญาณ ด้วยปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คนสามัญไม่สามารถจะทราบเรื่องในอดีตได้เลย

เรื่องชาดกในพระพุทธศาสนาทั้งหมด จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาอย่างยิ่ง คติธรรมต่างๆ เป็นอันมาก เราจะได้จากชาดก

ได้กล่าวให้ท่านทั้งหลายทราบในตอนต้นแล้วว่า กรรมนั้น เป็นเหตุ และอาจจะเป็นได้ทั้งเหตุที่ดีและไม่ดี ถ้าเหตุดีเรียกว่า กุศลกรรม ถ้าเหตุไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม

คำว่าเหตุอันเป็นตัวกรรมที่แท้ในที่นี้ ท่านหมายถึงสภาวะของนามธรรม คือหมายถึงเจตนาที่เกิดขึ้นภายในจิต เจตนานี้เป็นเจตสิกประเภทสัพพจิต สาธารณเจตสิก ย่อมเกิดได้ในจิตทั่วไปทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล เมื่อเจตนาเกิดขึ้นในจิตแล้วเป็นเหตุให้เกิดการกระทำทางกายออกไป ก็เรียกว่า กายกรรม ถ้าเกิดการกระทำทางวาจา ก็เรียกว่า วจีกรรม ถ้าเกิดแต่ภายในจิต ก็เรียกว่า มโนกรรม ที่เกิดของกรรมจึงมีเพียงสามแห่งเท่านั้น

เมื่อกรรมเกิดขึ้นเป็นเหตุ ก็ย่อมจะมีผลตอบแทน ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นผู้รับผลแห่งกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นพวกพ้อง มีกรรมเป็นที่พึ่งพาอาศัย เขากระทำกรรมใดไว้ เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม เขาย่อมเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น ๆ"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้หยาบช้า เป็นผู้ฆ่าสัตว์ มีมือชุ่มด้วยโลหิต ตั้งอยู่ในการฆ่าและการทุบตี ไม่มีความเอ็นดูในสัตว์ที่มีชีวิตทั้งปวง บุคคลนั้นย่อมกระเสือกกระสนด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เมื่อกายกรรมของเขาคด วจีกรรมของเขาก็คด มโนกรรมของเขาก็คด คติของเขาก็คด อุบัติของเขาก็คด ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวคติสองอย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ นรกอันมีทุกข์โดยส่วนเดียว หรือกำเนิดดิรัจฉาน อันเป็นปรกติกระเสือกกระสนของบุคคลผู้มีคติคด ผู้มีอุบัติคด"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็กำเนิดดิรัจฉานอันมีปรกติกระเสือกกระสนนั้นเป็นไฉน คือ งู แมลงป่อง ตะขาบ พังพอน แมว หนู นกเค้าแมว หรือสัตว์ทั้งหลาย ผู้เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจ—ฉานเหล่าใดเหล่าหนึ่ง แม้อื่น ๆ ที่เห็นมนุษย์แล้วย่อมกระเสือกกระสน ดูกรภิกษุทั้งหลาย การ

อุบัติของสัตว์ย่อมมีเพราะกรรมที่เขากระทำ ผัสสะอันเป็นวิบากย่อมถูกต้องเขาผู้อุบัติแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราย่อมกล่าวว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้รับผลของกรรม ด้วยประการฉะนี้"

"อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ลักทรัพย์... เป็นผู้ประพฤติผิดในกาม... เป็นผู้พูดเท็จ...... เป็นผู้พูดส่อเสียด...... เป็นผู้พูดคำหยาบ...... เป็นผู้พูดเพ้อเจ้อ..... เป็นผู้อยากได้ของผู้อื่น...... เป็นผู้คิดปองร้ายผู้อื่น...... เป็นผู้มีความเห็นผิด คือ มีความเห็นวิปริตว่า ทานที่ให้แล้วไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล การบูชาไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่บุคคลทำดีทำชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี บิดาไม่มี สัตว์ผู้เป็นอุปปาติกะไม่มีสมณพราหมณ์ผู้ดำเนินโดยชอบ ผู้ปฏิบัติชอบ ผู้ทำโลกนี้และโลกหน้า ให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตามไม่มีในโลกนี้" *(ก็ต้องประสบต่อผลแห่งกรรมเช่นกัน)*

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศัสตรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงอยู่ บุคคลเหล่านั้นย่อมไม่กระเสือกกระสนด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เมื่อกายกรรมของเขาตรง วจีกรรมของเขาก็ตรง มโนกรรมของเขาก็ตรง คติของเขาก็ตรง การอุบัติของเขาก็ตรง"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราย่อมกล่าวคติสองอย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลที่มีคติอันตรง ผู้มีการอุบัติอันตรง คือสัตว์ทั้งหลายผู้มีความสุขโดยส่วนเดียว หรือเกิดในสกุลสูง ๆ คือสกุลกษัตริย์มหาศาลอันมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีเงินทองมาก มีเครื่องอุปกรณ์แห่งทรัพย์เครื่องปลื้มใจมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย การอุบัติของสัตว์ย่อมมี เพราะกรรมอันมีแล้วประการดังนี้แล คือ สัตว์นั้นย่อมอุบัติด้วยกรรมที่ตนทำไว้ ผัสสะอันเป็นวิบากทั้งหลาย ย่อมถูกต้องเขาอุบัติแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลายเราย่อมกล่าวว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้รับผลของกรรม ด้วยประการฉะนี้"

"อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เว้นขาดจากการลักทรัพย์... การประพฤติผิดในกาม... ละการพูดเท็จ... เว้นขาดจากพูดเท็จ... ละคำส่อเสียด... เว้นขาดจากคำส่อเสียด ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ... ละการพูดเพ้อเจ้อ... เป็นผู้ไม่อยากได้ของผู้อื่น... เป็นผู้มีจิตไม่คิดปองร้ายผู้อื่น... เป็นผู้มีความเห็นชอบ... คือมีความเห็นไม่วิปริตว่า ทานที่ให้แล้วมีผล การเซ่นสรวงมีผล การบูชามีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่บุคคลทำดีทำชั่วมีอยู่ โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามี บิดามี สัตว์ทั้งหลายผู้เป็นอุปปาติกะมีอยู่ สมณพราหมณ์ผู้ดำเนินไปโดยชอบ ผู้ปฏิบัติชอบ ผู้ทำลายโลกนี้และโลกหน้าให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้ตามมีอยู่ในโลก ดังนี้" *(เขาก็ย่อมได้คติที่ดีเช่นกัน)*

สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ธรรมปริยายสูตร

พระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นแจ่มชัดแล้วว่า บุคคลทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลตรงกัน เหมือนกับบุคคลผู้หว่านพืชลงไปในพื้นดิน หว่านพืชอะไรลงไปก็ย่อมจะได้รับผลเป็นพืชชนิดนั้น กรรมที่เกิดขึ้นทางไตรทวารนี้ จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ย่อมได้รับผลเช่นกัน ที่จะไม่ได้ผลตอบแทนนั้นย่อมไม่มี

ปัจจุบันนี้คนเราเกิดมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ถ้าทุกคนมีความเข้าใจในกฎของกรรมและเชื่อในกฎของกรรมแล้ว โลกนี้จะน่าอยู่มิใช่น้อย ความเดือดร้อนจะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะทุกคนเห็นเหตุและผลตรงกัน ใครเล่าจะกล้าสร้างเหตุคือกรรมที่ไม่มีลงไป โดยที่เขาผู้สร้างจะต้องได้รับผลแห่งกรรมชั่วนั้นอย่างแสนสาหัส ทุกคนจะเกิดความละอายต่อกรรมชั่ว และงดเว้นจากการกระทำกรรมชั่วอย่างเด็ดขาด ที่ปัจจุบันบางท่านยังหมกมุ่นอยู่กับการกระทำกรรมชั่วอยู่นั้น เป็นเพราะเขาไม่เห็นกฎของกรรมดังกล่าวมานี้ จึงเป็นบุคคลที่น่าสงสารมาก เพราะเขาจะต้องชดใช้ผลแห่งกรรมนั้นต่อไปอีกนานแสนนาน คนที่เบียดเบียนสัตว์อื่น ฆ่าสัตว์อื่น อย่างไม่ปรานี หรือข่มเหงคะเนงร้ายผู้อ่อนแอกว่า ผู้มีกำลังน้อยกว่า เขาจะต้องรับผลแห่งกรรมกระทำนี้ มากกว่าที่กระทำแก่ผู้อื่น

ตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น คนที่กระทำกรรมชั่วลงไปครั้งหนึ่ง จะต้องได้รับผลแห่งการกระทำกรรมชั่ว ถึง ๕๐๐ ครั้ง ดังที่ท่านสาธุชนทั้งหลายเคยได้ยินว่า ฆ่าสัตว์ตกลงไปครั้งหนึ่ง เราจะต้องชดใช้กรรมด้วยการถูกเขาฆ่าถึง ๕๐๐ ชาติ ดังนี้เป็นต้น

เมื่อไม่นานมานี้ ทั่วโลกได้พากันเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้ง เมื่อทราบข่าวการถึงซึ่งอสัญญกรรมของท่านประธานาธิบดี เคนเนดี้ ที่แพร่มาจากเมืองดัลลัส เท็กซัสของอเมริกา เมื่อบ่ายวันศุกร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๓ หรือ พ.ศ. ๒๕๐๖ ว่า ประธานาธิบดี จอห์น ฟิตซ์เยอรัลด์ เคนเนดี้ แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ถูกคนร้ายลอบยิงตายเสียแล้ว ตอนเที่ยงวัน ขณะนั่งรถยนต์ร่วมไปกับ มิสซิสเคนเนดี้ และผู้ว่าการรัฐเท็กซัส จอห์นบี. คอลนัลลี่ กับภรรยา ระหว่างเดินทางแสดงตนต่อชาวเมืองดัลลัส เพื่อการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในครั้งต่อไป

โศกนาฏกรรมครั้งนี้ เป็นที่สั่นสะเทือนแก่โลกมากทั้งค่ายเสรีนิยมและสังคมนิยม เพราะท่านประธานาธิบดีผู้นี้เป็นคนสำคัญของโลกในปัจจุบันมาก เกี่ยวกับการดำรงสันติภาพ

การสูญเสียท่านประธานาธิบดีผู้นี้ไป จึงเป็นเหตุให้ชาวตะวันตกค้นคว้าหาสาเหตุกันมาก ได้มีหนังสือพิมพ์ต่างประเทศเสนอข่าวอันอัศจรรย์เกี่ยวกับชีวิตของท่านประธานาธิบดีผู้นี้กับประธานาธิบดี "ลินคอล์น" ซึ่งเป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกาว่า คล้ายคลึงกันมากหลายอย่างด้วยกัน คือ

๑. ท่านประธานาธิบดี ลินคอล์น และท่านประธานาธิบดี เคนเนดี้ ได้ใช้ชีวิตเกี่ยวกับหน้าที่สิทธิของพลเมืองเหมือนกัน ท่านประธานาธิบดีลินคอล์น สั่งเลิกทาส ท่านประธานาธิบดีเคนเนดี้สั่งเลิกการแบ่งแยกผิว แล้วผลงานของท่านทั้งสองนี้ก็ได้บรรลุผลสำเร็จอย่างงดงามมาก

๒. ลินคอล์นได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี ค.ศ. ๑๘๖๐ เคนเนดี้ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ห่างกันเพียง ๑๐๐ ปีพอดี

๓. ทั้งสองท่านถูกลอบสังหารชีวิตในวันศุกร์เหมือนกัน และตายต่อหน้าภรรยาของตนเหมือนกัน

๔. ทั้งสองถูกยิงที่ศีรษะเหมือนกัน

๕. ผู้ที่เป็นประธานาธิบดีสืบต่อท่านทั้งสองนี้ ชื่อจอห์นสันเหมือนกัน คือ ผู้เป็นประธานาธิบดีสืบต่อประธานาธิบดีลินคอล์น ชื่อแอนดรูว์ จอห์นสัน ผู้ที่เป็นประธานาธิบดีสืบต่อประธานาธิบดีเคนเนดี้ ชื่อ ลินดอน บี. จอห์นสัน และเป็นวุฒิสมาชิกพรรคเดโมแครทเหมือนกัน

๖. แอนดรูว์ จอห์นสัน เป็นประธานาธิบดีสืบต่อ ลินคอล์นเกิดปี ค.ศ. ๑๘๐๘ ลินดอน บี. จอห์นสัน เป็นประธานาธิบดีสืบต่อ เคนเนดี้ เกิดปี ค.ศ. ๑๙๐๘ ห่างกัน ๑๐๐ ปีพอดีเหมือนกัน

๗. จอนห์ วิลกีส บูธ ผู้ฆ่าลินคอล์น ลี ฮาวี ออสวอลด์ ผู้ฆ่าเคนเนดี้ เป็นชาวใต้ที่มีความคิดนอกลู่นอกทางเหมือนกัน

๘. ทั้งบูธและออสวอลด์ ถูกฆ่าตายก่อนนำตัวขึ้นศาลเหมือนกัน จอนห์ วิลกิส บูธถูกฆ่าตายก่อนนำตัวขึ้นศาลเหมือนกับลี ฮาวี ออสวอลด์

๙. ท่านประธานาธิบดีทั้งสอง มีภรรยาซึ่งสูญเสียบุตรชาย ในระหว่างอยู่ในทำเนียบขาวเหมือนกัน

๑๐. ก่อนท่านประธานาธิบดีทั้งสองจะถูกลอบสังหารนั้น เลขานุการของลินคอล์น ชื่อเคนเนดี้ ได้แนะนำไม่ให้ลินคอล์นไปยังโรงละคร ส่วนเลขานุการของเคนเนดี้ ชื่อลินคอล์น ได้แนะนำไม่ให้เคนเนดี้ไปดัลลัส

๑๑. จอนห์ วิลกีส บูธ ยิงลินคอล์นในโรงละคร แล้ววิ่งหนีไปในโกดังสินค้า ลีฮาวี ออสวอลด์ยิงเคนเนดี้ในโกดังสินค้า แล้ววิ่งหนีไปในโรงละคร

๑๒. สกุลทั้งสอง มีอักษร ๗ ตัวเหมือนกัน

๑๓. แอนดรูว์ จอห์นสันและ ลินดอล์น จอห์นสัน ผู้เป็นประธานาธิบดีสืบต่อจากลินคอล์นและเคนเนดี้ มีอักษร ๑๓ ตัวเหมือนกัน

๑๔. จอนห์ วิลกีส บูธ กับ ลีฮาวี ออสวอลด์ มีอักษร ๑๕ ตัวเหมือนกัน

เหตุการณ์เหล่านี้เป็นที่น่าอัศจรรย์ ฝรั่งไม่สามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งไปกว่านี้ นอกจากจะคิดว่าเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์เท่านั้น แต่ถ้าเขาเหล่านั้นได้ศึกษาถึงกฎของกรรมแล้ว ก็จะเกิดความเข้าใจขึ้นมาได้อย่างชัดแจ้งว่า กฎเหล่านี้หาใช่อะไรอื่นไม่ แต่เป็นกฎของกรรมนั่นเอง คนทั้งสองคงจะกระทำกรรมอย่างนี้แก่ผู้อื่นมาแต่อดีต แล้วก็ถูกจองเวรมาถึงปัจจุบันก็ได้

เวรคืออะไร ?

ผลแห่งการกระทำกรรมชั่วลงไป ท่านเรียกว่า "เวร" กรรมเป็นเหตุ เวรเป็นผล คำว่า "เวร" ตามหลักของภาษาไทยนั้นมีความหมายออกไปหลายนัยด้วยกัน เช่น

เวร หมายถึงความปองร้าย ความพยาบาท อาฆาตกัน อย่างหนึ่ง

เวร หมายถึงคราวหรือรอบ หรือการผลัดกันเป็นคราว ๆ เช่น การผลัดเปลี่ยนเวรกันเป็นต้น

หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึงบาป ดังคำที่เราใช้กันว่า "ก่อกรรม ทำเวร" ก่อกรรมก็คือการสร้างกรรม ทำกรรม ทำเวร ก็คือการทำบาป ดังเช่นที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่า

"ดูกรคฤหบดี อุบาสกไม่ละภัยเวร ๕ ประการ เราเรียกว่าเป็นผู้ทุศีล และเขาย่อมเข้าถึงนรกด้วย ภัยเวร ๕ ประการเป็นไฉน คือ การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ ดื่มน้ำเมาคือสุรา เมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ดูกรคฤหบดี อุบาสกไม่ละภัยเวร ๕ ประการนี้แล เราเรียกว่า เป็นผู้ทุศีล และย่อมเข้าถึงนรกด้วย"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุบาสกผู้ละภัยเวร ๕ ประการนี้แล เราเรียกว่า เป็นผู้มีศีล และเขาย่อมเข้าถึงสุคติด้วย"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุบาสกผู้ฆ่าสัตว์ ย่อมประสบภัยเวร ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์และโทมนัสทางใจ เพราะว่าฆ่าสัตว์ ส่วนอุบาสกใด เป็นผู้งดเว้นจากปาณาติบาต ย่อมไม่ประสบภัยเวรนั้น ทั้งในปัจจุบันและสัมปรายภพ ย่อมไม่ต้องเสวยทุกข์โทมนัสทางใจ ภัยเวรของอุบาสกผู้งดเว้นจากปาณาติบาต ย่อมสงบระงับด้วยประการนี้" แล้วตรัสเป็นคาถาว่า

โย ปาณมติปาเตติ | *มุสาวาทญฺจ ภาสติ*
โลเก อทินฺนํ อาทิยติ | *ปรทารญฺจ คจฺฉติ*
สุราเมรยปานญฺจ | *โย นโร อนุยุญฺชติ*
อปฺปหาย ปญฺจ เวรานิ | *ทุสฺสีโล อิติ วุจฺจติ*
กายสฺส เภทา ทุปฺปญฺโญ | *นิรยํ โสปปชฺชติ*
โย ปาณํ นาติปาเตติ | *มุสาวาทํ น ภาสติ*
โลเก อทินฺนํ นาทิยติ | *ปรทารํ น คจฺฉติ*
สุราเมรยปานญฺจ | *โย นโร นานุยุญฺชติ*
ปหาย ปญฺจ เวรานิ | *สีลวา อิติ วุจฺจติ*
กายสฺส เภทา สปฺปญฺโญ | *สุคตึ โสปปชฺชตีติ.*

แปลว่า นรชนใดย่อมฆ่าสัตว์ ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ในโลก คบชู้ภรรยาของผู้อื่น กล่าวคำเท็จ และประกอบการดื่มสุราเมรัยเนือง ๆ แล้ว นรชนนั้นไม่ละเวร ๕ ประการ เราเรียกว่า เป็นผู้ทุศีล มีปัญญาทราม ตายแล้วย่อมเข้าถึงนรก นรชนใดไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ถือเอาสิ่งของที่ไม่ได้ให้ในโลก ไม่คบชู้ในภรรยาของผู้อื่น ไม่กล่าวคำเท็จ และไม่ประกอบการดื่มสุราเมรัย นรชนนั้นละเวรภัย ๕ ประการแล้ว เราเรียกว่า เป็นผู้มีศีล มี

ปัญญา เมื่อตายแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติดังนี้๑

ตามหลักในเวรสูตรนี้แสดงให้เห็นแล้วว่า เวรนั้น หมายถึงบาปอย่างเดียว คนมีเวรก็คือคนมีบาป พระพุทธองค์จึงสอนให้ละเว้นจากการทำเวร ดังที่มีปรากฏอยู่ในศีล ๕ ว่า "เวรมณี" ซึ่งแปลว่า เว้นจากการทำเวร หรืองดเว้นจากการทำบาป อันมีการฆ่าสัตว์เป็นต้น

เมื่อเข้าใจถึงคำว่า กรรมและเวรย่อมมีความแตกต่างกันอย่างไรเช่นนี้ ท่านผู้อ่านก็จะเห็นชัดขึ้นมาว่า กรรมนั้น มีความหมายออกไปได้หลายอย่าง อาจจะเป็นความดีก็ได้ หรือไม่ดีไม่ชั่วก็ได้ ส่วนเวรนั้น หมายถึงความชั่วอย่างเดียว เวรจึงเป็นผลมาจากการกระทำกรรมชั่วเท่านั้น

ถ้าเราศึกษาดูชีวิตของสรรพสัตว์ที่เกิดมาในโลกนี้อย่างละเอียด เราจะได้รับความสว่างจากคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากขึ้น และจะเห็นว่าความเป็นไปของชีวิตสัตว์นั้นมีเหตุผลทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญเลย ผลที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ย่อมมีเหตุมาแต่อดีตทั้งนั้น ด้วยเหตุฉะนี้แหละสรรพสัตว์ที่เกิดมาในโลกนี้ จึงต้องแตกต่างกันทั้งรูปร่างความคิดอ่าน การเป็นอยู่และวิถีของชีวิต

ท่านทั้งหลายลองสังเกตดูแมลงบางประเภท เช่น ผีเสื้อ ที่โผผินบินตอมดอกไม้ก็ได้จะเห็นว่าที่ปีกของผีเสื้อนั้น มีสีแตกต่างกันออกไป เหมือนกับมีใครสักคนหนึ่งไปบรรจงตกแต่งให้ หรือมิฉะนั้นก็ให้สังเกตดูนก นกจะมีสีที่ขนไม่เหมือนกัน ถ้าจะถามว่า ผีเสื้อก็ดี นกก็ดี เขามีความจงใจปรารถนาให้เขามีรูปร่างเช่นนั้นหรือ ผีเสื้อบางตัวชอบสีเขียวหรือ ชอบใช้ปีกของตนมีลวดลายเช่นนั้นหรือ นกเขามีความจงใจให้สีเป็นเช่นนั้นหรือ รวมทั้งพวกเราที่เป็นมนุษย์ทั้งหลายนี้ด้วยว่า เรามีความประสงค์มาก่อนหรือที่จะให้รูปร่างหน้าตาของเราเป็นเช่นนี้ ก็ปรากฏว่าเราไม่ได้มีความประสงค์จงใจให้เป็นเช่นนั้นเลย

พระพุทธองค์จึงทรงตรัสว่า

---

๑. (บวรสูตร สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต)

"กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตา"

แปลว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์คือให้ทรามและประณีต (ต่าง ๆ กัน)

ฉะนั้นกรรมนี่เองที่ตกแต่งรูปร่างของสัตว์ให้ปรากฏในลักษณะต่างกันออกไป โดยที่มิได้จงใจในปัจจุบันเลย รูปร่างของเราที่เป็นเช่นนี้จึงเป็นเรื่องของกรรมในอดีตตกแต่งมาให้ บางคนจึงสูง จึงขาว จึงดำ จึงมีอวัยวะในร่างกายแตกต่างกันออกไป กรรมจึงกระทำให้รูปร่างของสัตว์ทั้งหลายมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท ทุกชีวิตที่อุบัติขึ้นจึงต้องอยู่ในลักษณะเป็นผู้รับผลแห่งกรรมในอดีต และเมื่อสิ่งนั้นเป็นผลของกรรมจากอดีต เราจะไปแก้ไขอย่างไรก็ไม่ได้ เป็นการฝืนกฎของกรรม เช่นคนที่เกิดมาผิวดำ แล้วเกิดความไม่พอใจเพราะเห็นว่า ไม่เป็นที่นิยมของชาวโลก ชาวโลกบางกลุ่มเขาเหยียดหยามมาก ก็คิดแก้ไขใหม่เพื่อจะให้สีของร่างกายขาวขึ้น ท่านทั้งหลายลองคิดดูซิว่า จะแก้ไขได้ไหม ย่อมแก้ไขไม่ได้ เมื่อแก้ไขไม่ได้แล้ว จะทำอย่างไรกันต่อไป ผลสุดท้ายก็ต้องยอมรับผลแห่งกรรมนั้นด้วยความยินดี ทั้งชาวโลกทั้งหลายบางกลุ่ม ก็ควรคิดว่าเป็นกรรมของเขา เพราะใคร ๆ ก็ไม่ปรารถนาจะเกิดมาผิวดำอย่างนี้ การเหยียดหยามกันในเรื่องผิวก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะคนเราเลือกเกิดกันไม่ได้

ข้าพเจ้าขอสรรเสริญท่านประธานาธิบดี เคนเนดี้แห่งสหรัฐอเมริกา ที่ให้สิทธิระหว่างคนผิวดำกับคนผิวขาวเสมอภาคกัน เพราะปัญหาเรื่องการเหยียดหยามผิวนี้ ในสหรัฐเป็นมานานแล้ว ก็ควรจะเลิกกันเสียที เพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ๆ ตน เขาจะต้องรับผลแห่งกรรมเช่นนั้น ทั้งคนเราจะดีจะชั่วจะสูงหรือต่ำไม่ใช่อยู่ที่ผิว ตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น ท่านกล่าวว่าอยู่ที่กรรมคือการกระทำ

ในประเทศไทยเรานี้ก็มีบุคคลที่ควรได้รับการอนุเคราะห์อยู่มากเหมือนกัน เช่นคนที่เกิดมาตาบอดเป็นใบ้ เป็นบ้า หรืออวัยวะพิกลพิการ บุคคลเหล่านี้เกิดมาเพื่อใช้หนี้กรรม เขาไม่มีความปรารถนาจะเป็นเช่นนั้นเลย บุคคลเหล่านี้จึงควรได้รับความกรุณาจากผู้ใจบุญทั้งหลายอย่างยิ่ง

อีกประการหนึ่งที่เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจเพราะข้าพเจ้าเคยได้ยิน เคยได้รับปัญหาอยู่หลายครั้ง คือ เคยมีผู้ให้แง่สังเกตเกี่ยวกับความเป็นไปของสัตว์โลกว่า เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรมเลยเช่น สัตว์โลกต้องมีฐานะต่างกัน เบียดเบียนกัน ตัวอย่างเช่น บางคนเกิดมาพิการ บางคนเกิดมาสมบูรณ์ดีทุกอย่าง บางคนเกิดมาจนมาก บางคนเกิดมาร่ำรวย สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็ก สัตว์ที่แข็งแรงกว่าก็เบียดเบียนสัตว์ที่อ่อนแอกว่า คนที่มีอำนาจก็ข่มแหงรังแกคนที่มีอำนาจน้อย คนโง่ก็ตกเป็นเหยื่อของคนฉลาด ดูแล้วโลกเรานี้ไม่มีความยุติธรรมเลย

คนที่มีความรู้สึกเช่นนี้ เป็นบุคคลที่น่าเห็นใจมาก เพราะเขาไม่เข้าใจในกฎของกรรมอันเป็นกฎที่ทุกคนหลีกหนีกันไม่พ้น จึงได้มองเห็นโลกไปในแง่ของความไม่ยุติธรรม ซึ่งถ้าเขาเหล่านั้นได้ศึกษาหาเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องของกรรมนี้แล้ว จะเห็นความจริงของโลกขึ้นมาว่า เต็มไปด้วยความยุติธรรมไม่มีสิ่งใดในโลกนี้เลยที่ไม่ยุติธรรม

สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็กก็เป็นความยุติธรรม สัตว์ที่แข็งแรงกว่าเบียดเบียนสัตว์ที่อ่อนแอกว่า ก็เป็นความยุติธรรม คนที่มีอำนาจเบียดเบียนคนที่ไม่มีอำนาจก็ยุติธรรม คนโง่ตกเป็นเหยื่อของคนฉลาดก็เป็นความยุติธรรม คนที่เกิดมาพิการก็เป็นความยุติธรรมของโลก ทั้งนี้เพราะตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น คำว่ายุติธรรมนี้ ก็คือวิบากหรือผลของกรรมนั่นเอง ซึ่งแตกต่างจากความยุติธรรมทางโลกมาก

ความยุติธรรมทางโลกนั้น เป็นความยุติธรรมโดยสมมติ เพราะฉะนั้นจึงปรากฏอยู่เสมอว่า ผู้นั้นไม่ได้รับความยุติธรรม ผู้นี้ไม่ได้รับความยุติธรรมตามความเข้าใจของเราส่วนมากจึงไม่ค่อยจะยุติกันได้ว่าอย่างไรจึงจะเรียกว่ายุติธรรม บางท่านให้ความเห็นว่า "ความยุติธรรมคือสิ่งที่เท่ากัน และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย" บางท่านก็ให้เหตุผลว่า "ความยุติธรรมนั้นคือความพอใจของผู้ให้ในสิ่งที่เท่ากัน และผู้รับก็ยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมแล้ว" ซึ่งเหตุผลข้อหลังนี้ยังมีข้อแม้ออกไปอีกว่า ถ้าผู้รับไม่ยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมก็ยังไม่ใช่ความยุติธรรม ฉะนั้นจึงเป็นปัญหากันอยู่เสมอ เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้เคยถามท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย

คือ ศาสตราจารย์ พระยานิติศาสตร์ไพศาล (*นิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์*) ท่านให้คำอธิบายว่า ในหนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานอธิบายว่า "ยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล" และในหนังสือตำราว่าด้วยกฎหมายของเสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์อธิบายว่า

"เราจะต้องระวังอย่าคิดเอากฎหมาย ไปปนกับความดีความชั่วหรือความยุติธรรม กฎหมายเป็นคำสั่งคำบัญชา เป็นแบบแผนที่เราจะต้องประพฤติตาม แต่กฎนั้นบางทีก็ชั่วได้ หรือไม่เป็นยุติธรรมก็ได้ ความคิดว่าอะไรดีอะไรชั่ว หรืออะไรเป็นยุติธรรม มีบ่อเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่นตามศาสนาต่าง ๆ แต่กฎหมายนั้น เกิดขึ้นได้แห่งเดียว คือ จากผู้ปกครองแผ่นดิน หรือที่ผู้ปกครองแผ่นดินอนุญาตเท่านั้น"

อนึ่งคำอธิบายคำกฎหมายที่ว่ามาแล้วนั้น ก็ยังมีที่ติ ด้วยเหตุว่ายกเอาคำสั่ง คำบัญชาขึ้นเป็นข้อสำคัญ บางสิ่งที่เรียกว่ากฎหมาย จะสืบแสวงหาตรงดูให้เป็นคำสั่ง คำบัญชาของผู้ปกครองแผ่นดินได้ยากอย่างยิ่ง ความจริงนั้นไม่มีกฎหมายประเทศใดที่เป็นบทบังคับแท้ ซึ่งคุ้มการที่เกิดขึ้นทุกชนิด ทุกอย่างแต่การที่ทุ่มเถียงกันทุกชนิดทุกอย่าง คงจะได้มาในศาล ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัย ก็เมื่อไม่มีกฎหมายดังนี้แล้ว ที่ได้ทำกันมานั้น ทำกันอย่างไร

ในเมืองอังกฤษ ไม่มีประมวลกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร ศาลอ้างถึงกฎหมายธรรมดา ซึ่งเป็นกฎหมายที่สันนิษฐานเอาทั้งนั้น และซึ่งไม่มีเขตจบ แท้จริงเป็นแต่ความคิดอีกแห่งหนึ่งในประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมายทั้งสิ้นเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเรียกชื่อว่า "โค้ด" (ประมวลกฎหมาย) แต่ถึงกระนั้นก็ดี โค้ดนี้ก็ไม่คุ้มการที่เกิดขึ้นทุกอย่าง หามิได้ แต่ในมาตรา ๔ แห่งโค้ดแพ่งกล่าวว่า ถ้าผู้พิพากษาคนใดไม่ตัดสินความให้ โดยว่าไม่มีกฎหมายแล้ว ให้มีโทษ และตามโค้ดอาญามาตรา ๑๘๕ วางโทษปรับ ๒๐๐ แฟรงค์ และในโค้ดแพ่งอีกมาตราหนึ่ง ถัดลงมาคือ มาตรา ๕ กล่าวชัดว่า ไม่ให้ผู้พิพากษาคนใดวางบทลงเป็นแบบนอกกฎหมาย น่า

เป็นการฉงนมาก มาตราหนึ่งบังคับให้วางบท อีกมาตราหนึ่งไม่ยอมให้วางบทนอกกฎหมาย ก็เมื่อกฎหมายไม่มีครบเป็นการน่าจนใจ น่าจะคิดว่าผู้พิพากษาตัดสินยกฟ้องโดยอ้างว่ากฎหมายไม่ยอม ทุกเรื่องที่ไม่มีบทในโค้ดนั้น แต่หาเป็นดังนั้นไม่ เขาเอาความคิดอื่นมาอ้างเป็นข้อวินิจฉัยต่อไป ใช้สำนวนว่า

"ตามแบบ และวิธีกฎหมาย" หรือ "ตามความเห็นทางกฎหมาย" หรือ "ตามความยุติธรรม" เหมือนหนึ่งอ้างบทกฎหมายแท้ จำเป็นต้องมีอะไรต่อไปสำหรับค้ำหนุนบทที่มีอยู่ มิฉะนั้นล้มหมดทั้งสิ้น จะเรียกว่าอะไรก็ได้ กฎหมายธรรมดาหรือแบบและวิชากฎหมาย หรือความยุติธรรมได้ทั้งนั้น ชิ้นนี้เป็นเครื่องมือเผื่อไว้ให้แก่ผู้พิพากษา และก็เรียกว่ากฎหมาย

ในเมืองไทย คำพิพากษาเก่า ๆ อ้างความยุติธรรมขึ้นตั้งเสมอ ๆ แต่คำที่เรียกว่ายุติธรรมเป็นคำไม่ดี เพราะเป็นการที่ทุกคนเห็นต่างกันตามนิสัยซึ่งไม่เป็นกิริยาของกฎหมาย กฎหมายต้องเป็นยุติจึงเถียงแปลกออกไปไม่ได้ แต่เราเถียงได้ว่า อย่างไรเป็นยุติธรรม อย่างไรไม่ยุติธรรมทุกเมื่อ ทุกเรื่องกฎหมายเป็นวิชาเป็นแบบเป็นร่างกายหมดสิ้น เมื่อกฎหมายไม่มีรอยที่จะเดิน เราก็เดินไปข้างไหนไม่ได้ นอกจากรอยที่กฎหมายอื่นเขาได้เดินมาแล้ว กฎหมายไม่ใช่ใจคนอย่างยุติธรรม ทั้งนี้มีคนเข้าใจผิดมาก แต่ผิดก็เพราะไม่เข้าใจ คำที่เรียกว่า "วิชานั่นเอง"

ตามคำอธิบายนี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายกับความยุติธรรมนั้นแตกต่างกัน ยุติธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ กฎหมายเป็นเรื่องคำสั่ง คำบัญชา เป็นแบบแผนที่จะต้องปฏิบัติตาม อะไรเป็นยุติธรรมจึงเป็นบัญหา

เพราะบางทีผู้ให้ตัดสินว่า เป็นยุติธรรมแล้ว แต่ผู้รับหรือผู้ถูกตัดสินว่ายังไม่เป็นธรรม ก็ยังไม่เป็นความยุติธรรมที่แท้ แต่ถ้ายอมรับก็เป็นยุติธรรมไป จะขอยกตัวอย่างมาพิจารณาสักเรื่องหนึ่ง เช่นสมมุติว่า ท่านมีลูกอยู่ ๕ คน วันหนึ่งท่านไป

ตลาดหรือจะไปในต่างจังหวัดก็ตาม ท่านไปพบผลไม้ คือ ส้มเขียวหวาน ท่านก็ซื้อมา ๒๐ ผล พอมาถึงบ้านก็แบ่งให้ลูกทั้ง ๕ คน คนละ ๔ ผล ซึ่งถ้าจะพิจารณาตามจำนวนผลก็เป็นความยุติธรรมดีอยู่ เพราะผลเท่า ๆ กัน จำนวนก็เท่ากัน แต่ในจำนวนลูก ๕ คนนั้น ถ้าอีกคนหนึ่งเกิดร้องขึ้นว่า ท่านไม่ยุติธรรม ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร ท่านจะต้องมีความรู้สึกว่า ลูกท่านคนนั้นโกงใช้ไม่ได้ เอาเปรียบคนทั้ง ๆ ที่ท่านก็แบ่งให้ตามจำนวนเท่ากัน แต่ถ้าท่านถามเขาว่า เพราะเหตุใดลูกจึงว่าไม่ยุติธรรม เขาก็จะตอบท่านว่า เพราะกลีบส้มมันไม่เท่ากัน รสของส้มก็ไม่เท่ากัน เพราะส้มแต่ละผลนั้นย่อมมีกลีบไม่เท่าทั้งรสของส้มก็ไม่เหมือนกัน แล้วท่านจะปวดศีรษะแค่ไหน

ดังตัวอย่างที่ยกมานี้ก็จะเห็นได้แล้วว่า ความยุติธรรมโดยสมมุตินั้น ย่อมเกิดเป็นปัญหาเช่นนี้เสมอ ครั้นเมื่อผู้ใดได้ประสบต่อปัญหาเช่นนี้เข้าแล้ว ก็มักจะพูดกันอย่างน้อยใจว่า ในโลกนี้หาความยุติธรรมไม่ได้ และบุคคลเหล่านี้ก็น่าได้รับการเห็นใจ เพราะยังไม่เข้าใจว่า "ยุติธรรม" ที่แท้นั้นคืออะไร

ตามหลักที่แท้จริงนั้น ในโลกเรานี้เต็มไปด้วยความยุติธรรม สรรพสัตว์ทั้งหลายที่ท่องเที่ยวไปมาในสังสารวัฏฏ์ ต้องได้รับความยุติธรรมทั้งนั้น ไม่ว่ากรณีย์ใด ๆ สัตว์เล็กถูกสัตว์ใหญ่กินก็เป็นความยุติธรรม สัตว์ที่อ่อนแอกว่าสัตว์ที่แข็งแรงข่มเหง รังแก ก็เป็น ความ ยุติธรรม คนโง่ที่ถูกคนฉลาดกว่าหลอกลวงก็เป็นความยุติธรรม คนที่ไม่ได้กระทำผิดในปัจจุบันแต่ต้องถูกลงโทษถึงติดคุกติดตารางก็ยุติธรรม นอนอยู่ในบ้านดี ๆ พวกมาจับเอาไปทุบตีก็ยุติธรรม รวมทั้งคนที่เกิดมาพิกลพิการก็ยุติธรรม เกิดมาแล้วต้องแก่ก็ยุติธรรม เกิดมาแล้วก็ตายนี่ก็เป็นความยุติธรรม

รวมความแล้วทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นไปตามกระบวนการของความยุติธรรมทั้งนั้น เพราะตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น บุคคลกระทำกรรมอันเป็นเหตุอย่างใด ก็ต้องรับวิบากคือผลแห่งกรรมอย่างนั้น สัตว์ที่ถูกเขาฆ่าก็เพราะในอดีตเคยไปฆ่าเขามาก่อน สัตว์ที่ถูกเบียดเบียนถูกข่มเหงรังแกก็เพราะในอดีตเคยไปเบียดเบียนไปข่มเหงรังแกเขามาๆ

ก่อน สัตว์ที่ถูกล่อลวงในปัจจุบันก็เพราะอดีตเคยไปล่อลวงเขามาก่อน คนที่ถูกโกงในปัจจุบันก็เพราะอดีตเคยไปคดโกงเขามาก่อน คนที่ถูกลงโทษถึงติดคุกติดตรางโดยปัจจุบันไม่เคยกระทำผิดแต่อย่างใด ก็เพราะอดีตเคยลงโทษผู้ที่ไม่ได้กระทำผิดมาก่อน ครั้นมาในปัจจุบันชาตินี้ตนจึงจึงได้ผลแห่งการกระทำอย่างนั้นบ้าง นี้แหละท่านจึงกล่าวว่าเป็นความยุติธรรมอย่างยิ่ง ทั้งความยุติธรรมอย่างนี้ก็มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ คนที่กระทำผิดกระทำชั่วในปัจจุบันแต่ไม่ถูกกฎหมายลงโทษ ก็อย่าคิดว่า ตนไม่ต้องได้รับผลแห่งการกระทำอย่างนั้น สักวันหนึ่งผลแห่งการกระทำเช่นนั้น จะต้องลงโทษอย่างไม่ต้องสงสัย ส่วนจะลงโทษให้เห็นในปัจจุบัน ชาติหรืออนาคตชาติก็แล้วแต่น้ำหนักของกรรม ซึ่งจะขอกล่าวต่อไปในตอนหน้า

วิบากหรือผลของกรรมดังที่กล่าวมานี้ ย่อมเป็นหลักของการพิจารณาว่า โลกของเรานี้มีความยุติธรรมอย่างแน่นอน ทั้งยังเป็นความยุติธรรมทุก ๆ โลกด้วย ไม่จำกัดเฉพาะแต่โลกมนุษย์เท่านั้น

เมื่อเขียนมาถึงตรงนี้ ทำให้นึกถึงอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยเจ้าประคุณ *สมเด็จพระ-พุฒาจารย์* (*โต*) วัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรีขึ้นมาได้

คือ เรื่องมีอยู่ว่า เช้าวันหนึ่ง มีพระภิกษุ ๒ รูปซึ่งอยู่ที่วัดระฆังนั้น เกิดวิวาทกันขึ้นก่อนที่จะออกไปบิณฑบาต ในสมัยนั้นการบิณฑบาตฝั่งธนบุรี ต้องใช้เรือพายไปตามคลองในสวน ก่อนที่พระท่านจะออกบิณฑบาต ก็มีพระองค์หนึ่งเอาด้ามพายไปตีศีรษะพระอีกองค์หนึ่งเข้า พระองค์ที่ถูกตีไปฟ้องเจ้าพระคุณสมเด็จ เจ้าประคุณสมเด็จก็ตัดสินว่า พระองค์ที่ถูกตีนั่นแหละไปตีเขาก่อน เขาจึงตีเอาให้บ้าง เพราะมันมีตัวอย่างที่ไหน ที่เราอยู่ดี ๆ จะมีคนเอาด้ามพายมาตีศีรษะได้ พระองค์ที่ถูกตีก็ยังยืนกรานอยู่ว่า ท่านไม่ได้ตีก่อน ท่านอยู่เฉย ๆ ก็มาตีท่านก่อน เจ้าพระคุณสมเด็จก็ยืนยันว่า องค์ที่ถูกตีนั่นแหละไปตีเขาก่อน

เมื่อเจ้าประคุณสมเด็จยังยืนยันอย่างนั้นว่า พระองค์ที่ถูกตีศีรษะไปตีอีกองค์ก่อนตามเดิม พระองค์ที่ถูกตีศีรษะเสียใจร้องไห้ หาว่าสมเด็จไม่ยุติธรรม มีความลำเอียง เข้ากับพระองค์

ที่ตีศีรษะท่าน ท่านก็ไม่ยอมพยายามดิ้นรนหาความยุติธรรมให้ได้ ปรากฏว่า พระภิกษุองค์ถูกตีฟ้องไปทางพระเถรผู้ใหญ่คือ สมเด็จพระวันรัต (*เข่ง*) สมเด็จพระวันรัตก็ตั้งให้เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ซึ่งในสมัยนั้นท่านยังมีสมณศักดิ์เป็นพระเทพกวีอยู่ ให้ระงับอธิกรณ์นี้เสียด้วยความยุติธรรม

เจ้าประคุณสมเด็จก็ยังคงยืนยันตามเดิมว่า พระองค์ที่ถูกตีนั่นแหละไปตีเขาก่อน องค์ที่ถูกตียืนยันว่า ท่านไม่ได้ตี องค์นั้นมาตีท่านก่อน ผลสุดท้าย เรื่องนี้ก็ทราบถึงสมเด็จพระวันรัตอีก สมเด็จพระวันรัตจึงถามเจ้าประคุณสมเด็จว่า เพราะเหตุใดจึงตัดสินว่า องค์ที่ถูกตีศีรษะไปตีองค์นั้นก่อน

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ก็ให้เหตุผลว่า เนื่องจากกรรมแต่ปางก่อนที่พระองค์นี้เคยตีเขามาก่อน ผลกรรมจึงไม่ยุติลงมาสนองในชาตินี้อีก ด้วยการถูกตีบ้าง เพราะชาติก่อนไปตีเขามา ผลสุดท้ายสมเด็จพระวันรัตจึงต้องยอมด้วยเหตุผล แล้วกล่าวกับสมเด็จว่า ถ้าเช่นนั้น ท่านจะยุติกรรมอันนี้เสีย เจ้าประคุณสมเด็จจึงหาปัจจัยบางอย่างมาถวายให้พระองค์ที่ถูกตีศีรษะเป็นการปลอบใจ แล้วก็กล่าวสอนพระทั้งสององค์นั้นว่า "ขอให้ท่านทั้งสองจงอโหสิกรรมให้แก่กันและกันเสียเถิด" เรื่องก็เป็นอันยุติลงด้วยดี โดยพระสองรูปนั้นท่านอโหสิกรรมต่อกัน และอยู่ต่อมาท่านก็สมาคมด้วยดี ไม่มีความบาดหมางใจกันอีกต่อไป

อธิกรณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ได้รับการตัดสินอย่างเป็นธรรมที่สุด และการตัดสินเช่นนี้แหละเป็นความยุติธรรมอย่างยิ่ง นี้เป็นความยุติธรรมที่แท้จริง ตามหลักของพระพุทธศาสนา

การพิจารณาถึงความยุติธรรมตามหลักธรรมนั้น จะต้องพิจารณาถึงอดีตชาติด้วย มิฉะนั้นเราจะไม่ทราบเลยว่า ความยุติธรรมนั้นคืออะไร มีจริงหรือไม่ เพราะชีวิตปัจจุบันเป็นผลมาแต่อดีต เรากระทำกรรมอะไรมาบ้างก็ไม่อาจทราบได้ แต่ก็พอจะพิจารณาได้อย่างละเอียดว่า ถ้าผลที่เราได้รับในปัจจุบัน ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุปัจจุบัน ก็ต้องเป็นผลมาจากเหตุอดีตอย่างแน่นอน ที่จะเกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุนั้น เห็นท่าจะไม่มีแน่

ชีวิตของสรรพสัตว์ที่เกิดมาในโลกปัจจุบันนี้ จึงอยู่ในฐานะของผู้เกิดมาเพื่อชดใช้หนี้กรรมให้หมดไป ไม่ว่าชีวิตนั้นจะประสบต่อความทุกข์หรือความสุขก็ตาม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า

สเจ ปุพฺเพ กตเหตุ สุขทุกฺขํ นิคจฺฉติ
โปราณกํ กตํ ปาปํ ตเมโส มุญฺจเต อิณํ

แปลว่า ถ้าบุคคลประสบสุขหรือทุกข์ เพราะบุญหรือบาปที่กระทำไว้แต่ปางก่อนเป็นเหตุ บุคคลนั้นชื่อว่าเปลื้องบาปเก่าที่ทำไว้ดุจเปลื้องหนี้ฉะนั้น

พุทธภาษิตบทนี้ชี้ให้เห็นว่า อันความทุกข์หรือความสุขก็ตามเป็นวิบากหรือผลของกรรมทั้งนั้น คนที่เกิดมามีความสุขสำราญในปัจจุบัน ก็เพราะกุศลกรรมแต่อดีตส่งผล และเมื่อตนกำลังเสวยความสุขมากมายแค่ไหนก็ตาม นั่นเป็นการชดใช้กุศลกรรมแต่อดีตให้หมดไปตามลำดับ ถ้ากุศลกรรมแต่อดีตหมดลงเมื่อใด ชีวิตของเขาเหล่านั้นจะต้องเผชิญต่อความทุกข์ อันเป็นผลของกรรมชั่วต่อไป เพราะชีวิตของสรรพสัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดนั้น จะประกอบกรรมทั้งที่ดีและชั่วมาเป็นของคู่กัน เมื่อกรรมดีกำลังให้ผล กรรมชั่วก็หมดโอกาสที่จะให้ผล หรือเมื่อกรรมชั่วกำลังให้ผล กรรมดีก็หมดโอกาสที่จะให้ผล

ถ้าชีวิตกำลังเสวยความทุกข์อย่างแสงสาหัส ก็พึงทราบว่า เรากำลังชดใช้หนี้กรรมที่เป็นอกุศลให้หมดไป เมื่อหมดกรรมที่เป็นอกุศลแล้ว เราก็จะประสบต่อความสุขอันเป็นผลของกุศลกรรมอย่างแน่นอน คนที่เกิดมามีความสบายมีความสุขมาก ก็ไม่ควรประมาทเพราะผลกรรมที่ดีกำลังหมดไปตามลำดับ ถ้าท่านไม่สร้างกุศลกรรมใหม่เพิ่งเติมแล้ว ชีวิตจะต้องประสบต่อความทุกข์ในบั้นปลายอย่างแน่นอน ตัวอย่างในปัจจุบันชาติมีให้เห็นมากมาย บางครอบครัวตอนต้นมีความสุขอย่างฟุ่มเฟือย แต่ตอนปลายกลับต้องเผชิญต่อความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสก็มี บางครอบครัวตอนต้นมีความทุกข์อย่างแสนสาหัส แต่ตอนปลายกลับมีความสุขสบายก็มี นี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าความสุขความทุกข์นั้น เป็นการปลดเปลื้องหนี้ของกรรมในอดีต

แสนเสียดายบุคคลที่ฆ่าตัวตายเหลือเกิน ถ้าการคิดฆ่าตัวตายนั้นมิได้เป็นผลของกรรมแต่อดีต หมายความว่าคิดกระทำกรรมใหม่ในปัจจุบันนี้ เพราะตามหลักของกรรมนั้น คนเราจะมีความทุกข์ตลอดไปไม่ได้ วันหนึ่งความทุกข์ทั้งหลายแหล่นั้นจะต้องสิ้นสุดลง ถ้าเราไม่สร้างกรรมชั่วอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ขึ้นใหม่ในปัจจุบันชาตินี้ เหมือนคำพูดของกวีที่ว่า "**เมื่อเมฆหมอกของพายุฝนหายไป ท้องนภาย่อมแจ่มใส**" เบื้องหน้าของบุคคลที่กำลังมีความทุกข์ก็คือความสุขสดชื่นนั่นเอง เพียงแต่ให้ท่านอดทนต่อความทุกข์เหล่านั้นต่อไป อย่าท้อแท้ใจ พร้อมกันนั้นก็ใช้กาลเวลาอันเป็นทุกข์ของท่าน สร้างสรรคุณงามความดี อันเป็นกุศลกรรมอยู่เสมอ แล้วท่านจะต้องประสบต่อความสุขในเบื้องหน้าอย่างแน่นอน

พร้อมกันนี้ ก็อดสงสารบุคคลที่เกิดมีความสุข แต่กำลังประกอบแต่กรรมชั่วอย่างมัวเมา ไม่สร้างสรรคุณงามความดีขึ้นใหม่เลย เพราะเมื่อกุศลกรรมแต่อดีตให้ผลหมดแล้ว เขาเหล่านี้จะต้องเผชิญต่อความทุกข์ต่อไป เบื้องหน้าของชีวิตคนที่เป็นสุขเหมือนในยามที่ท้องนภาแจ่มใสปราศจากเมฆหมอกและพายุฝน แต่เบื้องหน้าของความแจ่มใสนี้ จะต้องเผชิญต่อมรสุมอย่างแน่นอน อันนี้เป็นกฎธรรมดาของธรรมชาติ กรรมก็เช่นเดียวกันย่อมเป็นไปไม่ต่างจากธรรมชาติดอก ทุกคนจึงควรพิจารณาถึงกฎแห่งความจริงของชีวิตอย่างนี้ เพราะการเกิดมาของชีวิตนั้นเป็นการปลดเปลื้องหนี้กรรมแต่อดีต

ตราบใดที่นามรูปยังมีการเกิด การตั้งอยู่ และดับไปไม่มีที่สิ้นสุดดุจกระแสน้ำหรือดวงประทีปเช่นนี้ ทุกชีวิตจะต้องเป็นไปตามกรรมลิขิตทั้งนั้น จึงควรกระทำกรรมที่ดี ที่เป็นกุศลเพื่อผลคือความสุข และจงงดเว้นจากกรรมที่ไม่ดี เป็นอกุศลอันจะเป็นผลให้ได้รับความทุกข์นั้นเสีย ชีวิตแห่งการท่องเที่ยวไปมาในวัฏฏสาครนี้ ก็จะมีความทุกข์น้อยลงจนกว่าจะบรรลุถึงซึ่งความยุติกรรมด้วยการบรรลุถึงมรรคผลนิพพานอันเป็นแดนเกษมจากโยคะทั้งปวง

ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายจะต้องประสบต่อความยุติธรรมด้วยกันทั้งนั้น ความทุกข์ความสุขที่เราได้รับกันอยู่เสมอนี้ เป็นความยุติธรรมแล้ว ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องไปแสวงหาความยุติธรรมภายนอก หรือจากผู้อื่น ท่านประธานาธิบดี ลินคอล์น และท่านประธานาธิบดีเคนเนดี้ ทั้งสองท่านนี้ ต้องจบชีวิตลงในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงกฎของกรรมเด่นชัดขึ้น ท่านประธานาธิบดีลินคอล์นในอดีต อาจจะเป็นเคนเนดี้ในปัจจุบันก็ได้ใครจะรู้เพราะตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แสดงให้เห็นถึงกฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ตามหลักที่มีมาในชาดกนั่นเอง

ท่านทั้งสองอาจจะเคยฆ่าชีวิตของผู้อื่นมาแล้วในอดีตชาติ ตนเองจึงต้องถูกฆ่าอย่างนี้บ้าง และจะเป็นจำนวนชาติเท่าไรนั้นเราไม่สามารถที่จะทราบได้ จอนห์ วิลกีส บูธ ผู้ฆ่าลินคอล์น ลีฮาวี ออลวอลด์ ผู้ฆ่า เคนเนดี้ บุคคลเหล่านี้จะต้องเป็นคู่เวร คู่กรรมกันมาอย่างแน่นอนเพราะทั้งสองไม่เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อน ท่านประธานาธิบดีทั้งสองก็ไม่เคยไปสร้างความเดือดร้อนอะไรให้คนทั้งสองในปัจจุบันชาตินี้เลย ท่านทั้งสองอุทิศชีวิตเพื่อนมนุษยชาติอย่างแท้จริง แต่ก็ต้องถูกคนใจบาปหยาบช้าลอบสังหาร และทั้งจอนห์ วิลกีส บูธ ลีฮาวี ออสวอลด์ ก็ต้องถูกกรรมตามตามสนองด้วยการถูกสังหารก่อนนำตัวขึ้นศาล เพื่อให้ศาลตัดสินอย่างยุติธรรม กรรมวิบากคือผลของกรรมก็ตัดสินไปแล้วอย่างยุติที่สุด

ในสมัยพุทธกาลก็เคยเหตุการณ์คล้ายคลึงกันนี้เกิดขึ้นเหมือนกัน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ตรัสว่าเป็นความยุติธรรมแล้ว คือ ในสมัยพระโมคคัลลานะถูกโจรฆ่าตาย ท่านสา-นุชนทั้งหลายส่วนมากก็คงจะรู้จักพระอรหันตสาวกผู้นี้ได้ดี เพราะเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา เลิศในทางมีฤทธิ์ไม่มีสาวกองค์ใดเสมอเหมือน สามารถเหาะเหิรเดินอากาศได้ หายตัวได้ ดำดินได้ ทำได้สารพัดอย่าง แต่ท่านผู้นี้กลับต้องตาย เพราะถูกโจรฆ่า การตายของท่านจึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากมาย ทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์วิจารณ์กันว่า พระโมคคัลลานะมรณะไม่สมกับอัตตภาพของตนเลย ไม่น่าจะตายในลักษณะเช่นนี้เลย

พระพุทธองค์ทรงทราบการสนทนาวิจารณ์กันเช่นนั้น จึงตรัสว่า *"ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะมิใช่ว่าจะมรณภาพไม่สมควรแก่อัตตภาพนี้เท่านั้น การมรณภาพของเธอสมควรแท้แก่กรรมที่เธอก่อมาแต่กาลก่อน"*

ภิกษุทั้งหลายจึงทูลถามถึงบุรพกรรมของพระโมคคัลลานะ พระพุทธองค์จึงตรัสถึงกรรมในอดีตของพระโมคคัลลานะว่า ในอดีตนั้น พระโมคคัลลานะมีบิดามารดาผู้แก่เฒ่า และได้ปรนนิบัติท่านทั้งสองด้วยความกตัญญูกตเวที อยู่ต่อมามารดาบิดาก็หาภรรยามาให้คนหนึ่ง ครั้งแรกก็ไม่เต็มใจที่จะมีภรรยา เพราะตนเองจะอยู่เลี้ยงดูมารดาบิดาเสียก่อน ส่วนมารดาบิดาก็ประสงค์จะให้ลูกชายมีภรรยาเป็นฝั่งเป็นฝาไปเสียที จึงหาภรรยามาให้

เมื่อได้ภรรยามาอยู่ร่วมบ้านเดียวกันกับมารดาบิดาเพียง ๓ วันเท่านั้น ภรรยาก็บ่นว่ารำคาญมารดาบิดาทั้งสองซึ่งตาบอดเหลือเกิน เพราะคนทั้งสองทำให้บ้านช่องรกรุงรัง แล้วก็ติเตียนมารดาบิดาทั้งสองของสามีให้สามีฟัง เมื่อสามีเดินทางออกไปทำงานนอกบ้าน นางก็แกล้งเอาก้านปอ เอาปอ ฟองข้าวยาคูไปเรี่ยรายเสียทั่วบ้าน เมื่อสามีกลับมานางก็ฟ้องบอกว่า เพราะคนทั้งสองซึ่งตาบอดทำให้รกสกปรก ฉันไม่อาจสามารถอยู่ร่วมกับคนทั้งสองได้

ในขณะนั้น พระโมคคัลลานะกำลังหลงภรรยาอยู่ ก็หวังจะเอาใจภรรยาของตน จึงวางแผนฆ่ามารดาบิดาของตน วันหนึ่งก็วางแผนฆ่าทันที ครั้งแรกก็เชิญให้มารดาบิดาบริโภคอาหารจนอิ่มหนำสำราญ แล้วก็บอกว่าวันนี้จะพาคุณแม่และคุณพ่อไปหาญาติ เมื่อมารดาบิดาขึ้นเกวียนเรียบร้อยแล้ว ก็ออกเดินทาง เมื่อเกวียนเดินไปในระหว่างทางซึ่งจะต้องผ่านป่า พระโมคคัลลานะก็บอกกับพ่อว่า ถึงกลางดงแล้ว ในที่นี้มีโจรชุกชุมมาก จึงให้พ่อซึ่งตาบอดถือเชือกไว้ แล้วตนเองก็ลงไป แกล้งร้องเป็นเสียงโจรมาปล้น สองคนตายายมีความรักห่วงใยในลูกมาก ก็ตะโกนให้ลูกหนีเอาตัวรอดไปเสีย ไม่ต้องห่วงพ่อและแม่เพราะแก่แล้ว ถึงตายก็ไม่เสียดายชีวิต ขอให้ลูกหนีไปเถิด ผลสุดท้ายสองตายายก็ถูกลูกชายทุบศีรษะจนตาย ครั้นฆ่าบิดามารดาตายแล้ว ก็ทิ้งศพไว้ในป่า

ด้วยผลกรรมที่พระโมคคัลลานะ ฆ่าแม่และพ่อของตน ต้องตกนรกหมกไหม้หลายแสนปี ครั้นพ้นจากนรกแล้ว ยังต้องเกิดมาถูกเขาฆ่าด้วยการทุบตีอย่างแหลกเหลวถึง ๑๐๐ ครั้ง หรือร้อยชาติ ฉะนั้นการตายของเธอ เป็นการสมควรแก่กรรมที่กระทำมาแล้ว

คือแทนที่พระพุทธองค์จะเรียกร้องขอความยุติธรรมจากทางบ้านเมือง ซึ่งมีพระเจ้าอชาตศัตรูเป็นประมุขแต่กลับทรงปรารภว่า สมควรแก่กรรมของเธอแล้ว แต่ถึงกระนั้นทางฝ่ายบ้านเมืองก็ไม่นิ่งนอนใจ พระเจ้าอชาตศัตรูส่งสายลับออกสืบเป็นจำนวนมาก เพื่อควานหาว่าใครเป็นผู้ฆ่าพระโมคคัลลานะ ผลสุดท้ายก็ทราบจากสายลับว่า ได้มีพวกเดียรถีย์คือนักบวชนอกพระพุทธศาสนาเสื่อมจากลาภสักการะ พวกเดียรถีย์จึงปรึกษากันว่า เพราะพระโมคคัลลานะเป็นกำลังอันสำคัญของพระสมณโคดม ที่ปลูกศรัทธาให้คนไปเลื่อมใสกันมากด้วยอิทธิฤทธิ์ของท่าน ฉะนั้นจึงควรกำจัดพระโมคคัลลานะคนสำคัญเสียก่อน คณะของตนจะได้มีลาภสักการะมากขึ้น

เมื่อปรึกษากันเช่นนั้น จึงไปว่าจ้างให้พวกโจรฆ่า ครั้งแรกพระโมคคัลลานะท่านทราบและก็หนีเล็ดรอดไปได้ทุกครั้ง แต่ก็ปรากฏว่าพวกโจรเหล่านั้นไม่ละทิ้งความพยายามที่จะสังหารชีวิตท่าน ท่านจึงระลึกถึงกรรมในอดีตชาติได้ว่ากำลังตามสนองผลท่านอย่างหลีกหนีไม่พ้น ถึงจะเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตาม เพราะกรรมนั้นเป็นอดีตและเป็นอนันตริยกรรมด้วย ท่านจึงไม่หลบหนี ท่านจึงเข้าอภิญญาประสานกระดูกที่ถูกโจรทุบเสียแหลกเหลวแล้วเหาะไปเฝ้าพระบรมศาสดาขอทูลลาเสด็จดับขันธปรินิพพานยังกาฬศิลา

ก่อนที่ท่านจะปรินิพพาน พระพุทธองค์ก็ให้ท่านแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ทอดพระเนตรอีกเป็นครั้งสุดท้ายเหมือนกับพระสารีบุตร เพราะทั้งสองเป็นอัครสาวก

อยู่ต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูก็จับโจรที่ฆ่าพระโมคคัลลานะได้หมด แล้วสั่งให้ลงโทษโจรเหล่านั้นอย่างหนักอีกเช่นกัน โดยจับพวกเดียรถีย์และโจรฝังลงในหลุมทั้งเป็น ประมาณแค่

สะดือ แล้วเอาฟางกลบ เมื่อกลบแล้วก็เอาไปเผาจนตาย เมื่อเผาเสร็จแล้วก็สั่งให้เอาไถเหล็กไถอีกครั้งหนึ่งจนศพขาดเป็นท่อน ๆ แล้วสั่งจับเอาโจรผู้เป็นหัวหน้าลงมือฆ่าเสียบด้วยหลาว ๔ คน

พระพุทธองค์ทราบก็ตรัสอีกว่า พวกเดียรถีย์และโจรเหล่านั้นได้ประทุษฐร้ายต่อบุตรของเราผู้ไม่ได้ประทุษฐร้ายตอบ ก็ได้ตายอย่างเหมาะสมกับกรรมของตนแล้วเหมือนกัน เพราะกรรมย่อมสนองกรรมเช่นนี้ แล้วพระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

"บุคคลที่ประทุษร้ายต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้ายตอบ ย่อมถึงความพินาศฉิบหายด้วยเหตุ ๑๐ ประการ อย่างแน่นอน คือ

๑. ย่อมถึงเวทนาอันเผ็ดร้อนอย่างแรงกล้า คือจะถูกโรคชนิดใดชนิดหนึ่งเสียดแทงให้เกิดความเจ็บปวด

๒. จะต้องประสบต่อความเสื่อมจากทรัพย์สมบัติอย่างมหาศาล ที่ตนเองแสวงหามาได้โดยยาก

๓. จะต้องถูกผ่าตัด สรีระกายจะต้องแตกออกไปด้วยการถูกผ่าอย่างใดอย่างหนึ่ง

๔. จะต้องได้รับความอาพาธอย่างหนักด้วยโรคเรื้อนประจำกาย หรือโรคอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทรมานร่างกาย

๕. จะต้องได้รับความฟุ้งซ่านทางจิตใจ จนถึงวิกลจริต ถ้าไม่ถึงวิกลจริตก็หาความสบายไม่ได้ จิตใจจะต้องกระวนกระวายอยู่เสมอ

๖. จะต้องประสบต่อความขัดข้องแห่งพระราชาคือจะถูกถอดยศ ถอดตำแหน่งในหน้าที่ราชการต่าง ๆ

๗. จะต้องถูกกล่าวตู่ ถูกประนามอย่างร้ายแรงที่สุดจากบุคคลที่เป็นบัณฑิต

๘. จะต้องประสบต่อความย่อยยับจากเครือญาติ มิตรทั้งหลายจะตีตนออกห่าง ญาติจะตัดสัมพันธไมตรี มิตรจะตัดสัมพันธไมตรี

๙. จะต้องได้รับความย่อยยับจากโภคะทั้งหลาย จะพบกับความวิบัติจากทรัพย์สมบัติ จากทรัพย์สมบัติที่ตนมีอยู่

๑๐. ไฟจะไหม้บ้านเรือน ทรัพย์สมบัติจะต้องเผาผลาญ เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงซึ่งนรก

กฎของกรรมเหล่านี้ผู้กระทำกรรมทุกตน จะต้องประสบอย่างแน่นอน จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ฉะนั้นบางคนเมื่อกรรมยังไม่สนองผล ผู้กระทำกรรมชั่วย่อมประมาทร่าเริงยินดี แต่เมื่อใดกรรมชั่วเหล่านั้นสนองผล ผู้กระทำกรรมชั่วจะรู้สึกเป็นทุกข์เดือดร้อนทันที ผู้กระทำความดีก็เช่นกัน บางครั้งกรรมดีให้ผลช้าไป ก็อาจจะเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าผลแห่งการกระทำกรรมดีไม่มี แล้วก็เลิกละจากกรรมอันดีนั้นไปเสียอย่างน่าเสียดาย

กรรมให้ผลได้อย่างไร

ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า กรรมนั้นคือตัวเจตนาเจตสิก ธรรมชาติของเจตสิกนั้นเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมดับเป็นธรรมดา เมื่อเป็นเช่นนี้การกระทำกรรมจะให้ผลได้อย่างไรกัน เพราะตัวกรรมก็ดับไปแล้ว ไม่มีอะไรเหลืออยู่ ข้อนี้จะต้องศึกษาถึงสภาวะของเจตสิกอันเป็นตัวกรรมนี้เสียก่อนว่า ทำหน้าที่อย่างไร ผลกรรมจึงปรากฏขึ้นมาได้ไม่สูญหายไปตามสภาพของสังขตธรรมนั้น เจตนาเจตสิกนี้ทำหน้าที่สองอย่างทางธรรมเรียกว่า **"สํวิธานกิจฺจ"** และ **"พีชนิธานกิจฺจ"**

คำว่า **"สํวิธานกิจฺจ"** นั้น หมายความว่า ทำหน้าที่ปรุงแต่ง หรือจัดแต่ง หรือจัดแจงให้สำเร็จกิจในระหว่างการเกิดขึ้นพร้อมกันกับสัมปยุตตธรรม คือธรรมที่เกิดร่วมกัน แล้วจึงเกิดการกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจขึ้น บางแห่งเรียกว่า สังขาร แต่ไม่ใช่หมายถึงสงขารคือร่างกาย ท่านหมายถึงการปรุงแต่ง เพราะเจตสิกดวงนี้ ปรุงแต่งจิตของเราให้กระทำกรรมดีและชั่วขึ้น

คำว่า "**พีชนิธานกิจจ**" นั้น หมายความว่า ทำหน้าที่เพาะพืชพันธุ์ไว้ เหมือนยางในเมล็ดพืช คือเมื่อกุศลเจตนาอกุศลเจตนาเกิดขึ้นพร้อมกับจิตและดับไปพร้อมกับจิตแล้วก็ตาม แต่เจตนาอันเป็นตัวกรรมนี้ ก็ยังมีอำนาจส่งผลให้ปรากฏเกิดขึ้นในภายหลังอีก ที่เรียกว่ากุศลกรรมและอกุศลกรรม ที่เกิดในกุศลจิตอกุศลจิต

ผลที่จะเกิดในอนาคตนั้นก็เกิดในขณะต่างกัน ท่านเรียกกรรมที่ทำหน้าที่อย่างนี้ว่า "**นานักขณิกกรรม**" แปลว่ากรรมที่เกิดในขณะต่างกัน นานักขณิกกรรม ที่เป็นปัจจัยก็เกิดในขณะหนึ่ง นานักขณิกกรรมที่เป็นปัจจุบันก็เกิดในขณะหนึ่ง เช่น เมื่อนานักขณิกกรรมเกิดขึ้นเป็นปัจจัย คือให้เกิดเป็นกรรมแล้วดับไป แต่การดับไปของกรรมนี้ยังส่งผลให้เกิดขึ้นในภายหน้าได้อีก ผลภายหน้านั้นอาจจะเป็นชาตินี้ก็ได้ชาติหน้าก็ได้ แล้วแต่น้ำหนักของกรรม หรือเหตุปัจจัย

ฉะนั้นการกระทำกรรมดีกรรมชั่วก็ตาม บางทีเหตุปัจจัยยังไม่สมบูรณ์ กรรมนั้นก็ยังไม่ปรากฏผลนั้น ท่านแสดงไว้ดังนี้ คือ

๑. กาล คือ กาลเวลา กาลเวลานี้มีสองอย่าง คือ "กาลวิปัตติ" และ "กาล**สัมปัตติ**" คำว่า กาลวิปัตติ นั้น หมายความว่า กาลเวลานั้นวิบัติ วิบัติอย่างไร ท่านอธิบายว่า ในการใดเรามีผู้นำหรือประมุขเป็นมิจฉาทิฏฐิ ในกาลนั้นพระพุทธศาสนาก็เสื่อมสิ้นไปแล้ว กาลเวลานี้แหละเรียกว่ากาลวิบัติ

คำว่า กาล**สัมปัตติ** นั้น หมายความว่า ในกาลเช่นนั้น เรามีผู้นำหรือประมุขเป็นสัมมาทิฏฐิ คือมีความเห็นตรง เห็นถูก ทั้งในกาลนั้น พระพุทธศาสนาก็ยังมีอยู่ ไม่เสื่อมไปจากโลก กาลนั้นเรียกว่า สัมปัตติ

คนที่กระทำกรรมดี แต่ความดีไม่ปรากฏก็เพราะไปทำผิดกาลเวลา คือไปทำในกาลที่วิบัติ ใครเล่าจะเห็นคุณค่าของความดี เพราะผู้ที่เป็นหลักหรือเป็นฐานรองรับความดีของเราไม่มีเสียแล้ว ความดีจะปรากฏได้อย่างไร เหมือนเพชรอันล้ำค่าแต่ปราศจากเรือนแหวนรองรับเสียแล้ว

จะส่งประกายให้ปรากฏได้อย่างไร การสร้างความดีโดยไม่มีฐานรองรับคือประมุขผู้เห็นคุณค่าในความดีแล้ว ความดีที่กระทำก็หมดความหมายไป มิหนำซ้ำกลับเป็นโทษเสียอีก ซึ่งมีปรากฏอยู่ในยุคปัจจุบันมากมาย เช่นในกองหนึ่ง หัวหน้ากองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ไม่ร่วมมือด้วย ผลสุดท้ายผู้นั้นจะต้องเดือดร้อน อาจจะถูกย้ายหรือถูกกดเงินเดือนก็ได้ เพราะทำให้เจ้านายเขม่น คนซื่อสัตย์จึงทำงานอยู่กับคนโกงไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะบ่นว่า ทำดีไม่เห็นได้ดี กลับมีโทษ แล้วเราจะโทษใคร เพราะในขณะที่เรากระทำกรรมดีนั้น เป็นกาลวิบัติ

ในกาลเวลาที่วิบัติเช่นนี้ จึงเป็นผลดีของผู้กระทำกรรมชั่ว คนชั่วจะได้รับการยกย่องจากหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาไปชั่วขณะหนึ่ง แต่ถ้าเมื่อใดกาลเวลานั้นเป็น "กาลสมบัติ" ผู้ที่กระทำกรรมดีกรรมดี ย่อมปรากฏให้เห็นผลทันตาทันที เพราะมีหัวหน้าหรือมีผู้นำเป็นสัมมาทิฏฐิ กาลนั้นก็มีพระพุทธศาสนาด้วย แต่ ในกาลที่เป็นสมบัตินี้ ผู้ที่กระทำชั่วจะกระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องได้รับผลจากการกระทำทันที กาลเวลาจึงเป็นสิ่งแวดล้อมข้อหนึ่งที่เราผู้หวังจะสร้างแต่กรรมดีควรพิจารณาด้วย ว่าสมควรแก่กาลเวลาหรือไม่ ข้อนี้บางท่านอาจจะค้านในใจก็ได้ เพราะฉะนั้นจึงขอปรับความเข้าใจในตอนนี้เสียก่อน เพราะตามหลักของพระธรรมคุณนั้น มีคำหนึ่งคือ "อกาลิโก" แปลว่า ไม่มีกาลเวลา

คำว่า "อกาลิโก" นี้ ไม่ใช่หมายถึงกระทำกรรมดีได้ทุกเวลา แต่ท่านหมายถึงการสร้างกุศลหรือกระทำกรรมดีจนได้บรรลุถึงอริยมรรคอันเป็นส่วนโลกุตตระ ในขณะที่จิตอันเป็นอริยมรรคเกิดขึ้นทำลายกิเลสนั้น เมื่ออริยมรรคจิตดับลงแล้ว อริยผลจิตก็เกิดต่อทันที ในระหว่างอริยมรรคเกิดและอริยมรรคผลเกิดนั้น จึงไม่มีกาลเวลาเป็น "อกาลิกธรรม" ไป ธรรมคุณบทนี้ท่านมุ่งหมายเอาธรรมอันเป็นส่วนโลกุตตระเท่านั้น ฉะนั้นการสร้างกรรมดีตามวิสัยของปุถุชนจึงต้องหมั่นพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน เพื่อป้องกันความเดือดร้อนใจในภายหลัง

๒ **คติ** ได้แก่ที่ไปเกิด มีสองอย่างเช่นเดียวกัน คือ **คติสมบัติ** และ**คติวิบัติ** คำว่า คติสมบัติ นั้น หมายถึงการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เทวดา พรหม คำว่า คติวิบัตินั้น หมายถึงที่ไปเกิดไม่ดี ได้แก่การเกิดเป็นอบายสัตว์ อันมีนรก เปรต อสุรกาย เดียรัจฉาน บุคคลที่มีคติสมบัติก็สร้างกรรมดีได้ กรรมดีย่อมให้ผลในปัจจุบัน บุคคลที่เกิดในคติที่วิบัติก็ไม่อาจจะสร้างกรรมดีให้เกิดมรรคเกิดผลได้ คนที่เกิดในคติสมบัติถึงจะสร้างกรรมชั่วมากมายแค่ไหน แต่ถ้าคติยังเป็นสมบัติรักษาเขาอยู่ ผลแห่งกรรมชั่วก็ยังไม่อาจจะให้ผลได้ ตัวอย่างเช่นมนุษย์เรานี้ ถึงแม้เราจะสร้างกรรมชั่วมากมายแค่ไหน แต่ถ้ายังไม่ตาย ยังเป็นมนุษย์อยู่อย่างนี้ ผลแห่งกรรมชั่วก็ยังไม่อาจจะปรากฏผลเต็มที่ได้ แต่เมื่อใดตายจากมนุษย์ไปแล้วพ้นจากคติที่ดี จะต้องไปเกิดในคติที่ไม่ดี อันมีทุคติเป็นต้น นั่นแหละกรรมชั่วที่ตนกระทำไว้ในคติที่เป็นมนุษย์ก็จักให้ผลอย่างแสนสาหัส คนทำกรรมดีในคติที่ดี ความดีจึงเกิดผล คนทำกรรมดีในคติที่ชั่ว ความดีก็ไม่เกิดผล คนที่กระทำกรรมชั่วในคติที่ดี ความชั่วก็ไม่ปรากฏผล คนกระทำกรรมชั่วในคติที่ชั่ว นั่นแหละกรรมชั่วจึงจะปรากฏผล

หรืออีกนัยหนึ่ง คนที่มีอำนาจอิทธิพลมาก ถึงจะกระทำผิดแค่ไหนก็ไม่ปรากฏว่าเป็นคนผิดไปได้ แต่ถ้าเมื่อใดตนเองเสื่อมอำนาจ เสื่อมอิทธิพล ความชั่วที่ตนได้เคยกระทำจะปรากฏผลทันที มีตัวอย่างให้พิจารณามากมายในปัจจุบัน บางท่านในสมัยยังมีอำนาจ มีตำแหน่งหน้าที่ก็ไม่เคยปรากฏว่า จะมีความผิดอะไร หรือไปทำผิดอะไร แต่พอเสื่อมอำนาจลง ก็เกิดเป็นข่าวขึ้นมาทันทีว่า ทำผิดอย่างโน้นอย่างนี้เป็นต้น คนโบราณท่านว่า "น้ำขึ้นตอหาย น้ำตายตอผุด"

๓. **อุปธิ** ได้แก่อวัยวะใหญ่น้อยทั้งหมด มีสองอย่างเหมือนกัน คือ **อุปธิสมบัติ** และ **อุปธิวิบัติ** หมายถึงเกิดมามีอวัยวะสมบูรณ์ดีทุกประการ รูปทรงสัณฐานก็สวยงาม อุปธิวิบัติ หมายถึงอวัยวะไม่สมบูรณ์ พิกลพิการ รูปทรงสัณฐานก็ไม่สวยงาม คนที่มีอุปธิเป็นสมบัตินั้น ย่อมกระทำกรรมดีได้อย่างเต็มที่ และย่อมได้รับผลแห่งกรรมดีอย่างแน่นอน บางคนที่มี

อุปธิดีมาก ๆ ไม่ต้องทำอะไรเลย แต่ก็ได้ดีอย่างน่าอิจฉา เช่นคนที่มีรูปร่างสวยงาม ใครเห็นก็อยากจะอุปถากอุปถัมภ์ อยากปลูกบ้านให้อยู่ อยากซื้อรถให้ขี่เป็นต้น เลขานุการิณีบางคนรูปร่างสวยงาม ก็ไม่ต้องทำอะไรมากให้เหนื่อยเป็นที่สงสารของผู้จัดการ เพียงแต่นั่งยิ้มกับผู้จัดการหรือผู้บังคับบัญชาก็พอแล้ว ปีหนึ่งเงินเดือนขึ้นหลายขั้น

ส่วนคนที่มีรูปร่างไม่สวย แต่ขยันขันแข็งในหน้าที่การงาน บางทีตั้งหลายปีเงินเดือนก็ยังไม่ได้ขึ้น ทั้งยังไม่มีใครสนใจอีก น่าน้อยใจเหลือเกิน ที่เป็นเช่นนี้เพราะอุปธิวิบัตินั่นเอง หรือบางคนอยากจะสร้างกรรมดีแต่ร่างกายพิการไม่อำนวย ก็ไม่อาจสามารถสร้างกรรมดีให้เกิดผลได้

๔. **ปโยค** ได้แก่ความเพียร มีสองอย่างคือ **ปโยคสมบัติ** และ **ปโยควิบัติ** คำว่าปโยคสมบัตินั้น หมายถึงใช้ความเพียรในการสร้างกรรมดีในทางที่ถูกทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ความเพียรนั้นไม่ผิดกฎหมายของทางบ้านเมือง ไม่ผิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่ผิดวัฒนธรรมและประเพณี ความเพียรที่กระทำกรรมดีก็เกิดผล เพราะเป็นปโยคสมบัติ

คำว่าปโยควิบัตินั้น หมายถึงใช้ความเพียร สร้างกรรมดีในทางที่ผิด เช่น บางคนก็มีเจตนาสร้างกรรมดี แต่ว่าความพยายามสร้างความดีของตนนั้นผิดต่อกฎหมายทางบ้านเมือง ผิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผิดวัฒนธรรมและประเพณีในสังคม ความดีที่ทำก็ไม่เกิดผล ดังนี้เป็นต้น

ฉะนั้นการกระทำ ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว กรรมนั้นจะให้ผลในปัจจุบันนี้ให้เห็นเด่นชัด ก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมทั้ง ๔ ประการดังกล่าวมานี้เป็นประการสำคัญ การกระทำกรรมดีจึงต้องได้ดี ถ้าการสร้างกรรมดีนั้น ถูกกาล ถูกสถานที่ มีความสามารถ ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดหลักศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี ความดีก็เกิดผล ถ้าผิดจากหลักเหล่านี้ ผู้ทำกรรมดีก็อาจเดือดร้อนในปัจจุบันนี้ได้ แต่กรรมดีที่กระทำนั้นย่อมมีผลอยู่อย่างแน่นอน ต้องได้รับในอนาคตแน่

เมื่อกรรมดีก็ตาม กรรมชั่วก็ตาม ย่อมมีผลสนองเช่นนี้ ทุกคนจึงควรมุ่งหน้าประกอบแต่กรรมดี ละเว้นจากกรรมชั่ว เวรทั้งหลายก็ย่อมจะระงับไปได้ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า

"ใจของผู้ใด ยินดีในความไม่เบียดเบียนตลอดวันตลอดคืนทั้งสิ้น เป็นใจประกอบด้วยเมตตา เวรย่อมไม่มีแก่ผู้นั้นกับใคร ๆ"

กรรมทั้งหลายจะยุติลงได้ก็คือการละเว้นจากบาปทั้งมวล ด้วยการบรรลุถึงซึ่งอริยภูมิชั้นอรหันต์ กรรมจึงจะยุติลงได้เพราะพระอรหันต์นั้น จะกระทำกรรมดีสักปานใดก็ตาม ย่อมจะไม่ได้รับผลแห่งกรรมดีนั้นอีกแล้ว เพราะภพชาติของพระอรหันต์ท่านสิ้นสุดลง ไม่มีการเกิดใหม่อีกต่อไป การกระทำจึงเป็นแต่กิริยาเท่านั้น ส่วนกรรมวิบากอันเกิดแต่อดีตกรรมนั้น แม้พระอรหันต์ยังหนีไม่พ้น เพราะรูปนามของท่านยังมีอยู่

เราจะเห็นได้แล้วว่า กรรมชั่วที่กระทำลงไปนั้น ย่อมให้ผลยาวนานตราบเท่าพระนิพพาน พระเจ้าทีฆีติ จึงตรัสสอนแก่ทีฆาวุราชกุมาร "พ่อทีฆาวุ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น" "เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะการไม่จองเวร"

คำว่า **อย่าเห็นแก่ยาว** หมายความว่า อย่าจองเวรกันยืดเยื้อ อย่าผูกพยาบาทแก่กันนาน

คำว่า **อย่าเห็นแก่สั้น** หมายความว่า อย่าแตกร้าวจากมิตรเร็วนัก

โอวาทของพระเจ้าทีฆีตินี้ สมด้วยพระพุทธวจนะ ที่พระพุทธองค์ตรัสท่ามกลางสงฆ์ ณ นครโกสัมพีว่า

"ภิกษุผู้มีเสียงดังเป็นเสียงเดียวกัน จะได้สำคัญตัวว่าเป็นพาล ไม่มีเลยสักรูปเดียว ยิ่งเมื่อสงฆ์แตกกัน ก็ไม่ได้สำคัญเหตุอื่น เพราะภิกษุทั้งหลายลืมสติ สำคัญตัวว่าเป็นบัณฑิต ช่างพูดเจ้าคารม พูดไปตามที่ตนปรารถนาจะยื่นปากพูด ไม่รู้สึกว่า ความทะเลาะเป็นเหตุชักพาไป"

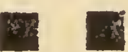
"ก็คนเหล่าใดจองเวรไว้ว่า คนโน้นด่าเรา ตีเรา ชนะเรา ได้ลักสิ่งของ ๆ เราไป เวรของคนเหล่านั้นย่อมไม่สงบ ส่วนคนเหล่าใดไม่จองเวรไว้ว่า คนโน้นด่าเรา ตีเรา ชนะเรา ได้ลักสิ่งของ ๆ เราไป เวรของคนเหล่านั้นย่อมสงบระงับ"

"แต่ไหนแต่ไรมา เวรทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับเพราะไม่จองเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า"

"ก็คนเหล่าอื่นไม่รู้สึกว่า พวกเรากำลังย่อยยับ ณ ท่ามกลางสงฆ์นี้ ส่วนคนเหล่าใดในท่ามกลางสงฆ์นั้น รู้สึก เพราะความรู้สึกของคนเหล่านั้น ความหมายมั่นย่อมระงับ"

"คนเหล่าใดบั่นกระดูก ผลาญชีวิต ลักทรัพย์ คือ โคและม้า คนเหล่านั้นพึงช่วงชิงแว่นแคว้นกัน ก็ยังคบหาสมาคมกันได้ เหตุไฉนพวกเธอจึงคบหาสมาคมกันไม่ได้เล่า"

"ถ้าบุคคลพึงได้สหายที่มีปัญญา เที่ยวไปด้วยกัน เป็นนักปราชญ์คอยช่วยเหลือกัน เขาย่อมครอบงำอันตรายเสียได้ เธอพึงพอใจมีสติเที่ยวไปกับสหายนั้น ถ้าไม่ได้สหายที่มีปัญญา เที่ยวไปด้วยกันเป็นนักปราชญ์คอยช่วยเหลือกัน เธอพึงเที่ยวไปคนเดียว ดุจพระราชาทรงสละแว่นแคว้น คือ อาณาจักร และดุจช้างมาตังคะละฝูงเที่ยวไปในป่าฉะนั้น การเที่ยวไปคนเดียวดีกว่า เพราะคุณเครื่องเป็นสหายไม่มีในคนพาล พึงเที่ยวไปคนเดียว และไม่พึงทำบาป ดุจช้างมาตังคะ มีความขวนขวายน้อย เที่ยวไปในป่าแต่ลำพังฉะนั้น"

โอวาท

ของ

ท่าน พระธมฺมวิตกฺโก
วัดเทพศิรินทราวาส

๑

"PERSONAL MAGNET"

เรื่องที่มีคนเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนั้น เป็นเพราะ **คุณธรรมความดี** ของ**ตนเอง** หลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่า **วิริยะ อุตสาหะ บากบั่น เข้มแข็ง แรงกล้า** และ **จิตใจเมตตากรุณา ไม่เย่อหยิ่งจองหอง** เป็นเหตุให้ผู้ที่แวดล้อมอยู่เกิดความเมตตากรุณา รักใคร่เห็นอกเห็นใจ คิดที่จะช่วยเหลือ

คนซึ่งมี **กิริยามารยาทอ่อนโยน สุภาพนิ่มนวล** ย่อมเป็นที่เสน่หารักใคร่ของคนที่ได้พบเห็นและพยายามที่จะช่วยเหลือ นี่เป็น Personal Magnet คือเสน่ห์ในตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้น จงพยายามรักษาคุณสมบัติดังกล่าวนี้ไว้ จะเป็นเครื่องช่วยตัวเองให้บรรลุความสำเร็จสมประสงค์ทุกประการ ทุกกาลเวลา ทั้งปัจจุบันและอนาคต

๒. เมตตา

อย่ากลัว จงรักษาตัวให้บริสุทธิ์ ไม่มีอะไรทำอันตรายได้

จงจำไว้ว่า ถ้าปรารถนาความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น ก็ควรส่งกระแสใจที่ประกอบด้วยความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจไปยังท่านเหล่านั้น แล้วก็จะได้รับความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจจากท่านเหล่านั้นเช่นเดียวกันนี่เป็นกฎของจิตตานุภาพ แล้วความสำเร็จทั้งหลายที่ปรารถนา ก็จะบังเกิดแก่ตนสมประสงค์ทุก ประการเป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย.

๓. สบายใจ

คำว่า "**ไม่สบายใจ**" อย่าใช้ และอย่าให้มีขึ้นในใจต่อไป "Let it go, and get it out !" ก่อนมันจะเกิด ต้อง Let it go ! ปล่อยให้มันผ่านไป อย่ารับเอาความไม่สบายใจไว้ ถ้าเผลอไปมันแอบเข้ามาอยู่ในใจได้ พอมีสติรู้สึกตัวว่าความไม่สบายใจเข้ามาแอบอยู่ในใจ ต้อง Get it out ! ขับมันออกไปทันที อย่าเลี้ยงเอาความไม่สบายใจไว้ในใจ มันจะเคยตัว ทีหลังจะเป็นคนอ่อนแอ ออดแอด ทำอะไรผิดพลาดนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่สบายใจเคยตัว เพราะความไม่สบายใจนี้แหละเป็นศัตรู เป็นมาร ทำให้ใจไม่สงบ ประสาทสมองไม่ปกติ เป็นเหตุให้ร่างกายผิดปกติ พลอยไม่สงบไม่สบายใจไปด้วย ทำให้สมองทึบไม่ปลอดโปร่ง เป็น habit ความเคยชินที่ไม่ดี เป็นอุปสรรคกีดกันขัดขวางสติปัญญาไม่ให้ปลอดโปร่งแจ่มใส ต้องฝึกหัดแก้ไข ปรับปรุงจิตใจเสียใหม่ ทั้งก่อนที่จะทำอะไร หรือกำลังกระทำอยู่ และเมื่อเวลากระทำเสร็จแล้ว ต้องหัดให้จิตใจแช่มชื่นรื่นเริง เกิดปีติปราโมทย์เป็นสุขสบายอยู่เสมอ เป็นเหตุให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ Enjoy living มีชีวิตอยู่ด้วยความเบิกบาน สมองจึงจะเบิกบาน จะศึกษาเล่าเรียนก็เข้าใจจำได้ง่าย เหมือนดอกไม้ที่แย้มเบิกบานต้อนรับหยาดน้ำค้าง และอากาศอันบริสุทธิ์ฉะนั้น.

๔. สันติสุข

"พระพุทธเจ้าสอนว่า "**นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ**"

"สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

หมายความว่า ความสุขอื่นมี

เช่นความสุขในการดูละคร ดูหนัง

ในการเข้าสังคม Social

ในการมีคู่รักคู่ครอง

หรือ ในการมีลาภยศ

ได้รับความสุข สรรเสริญ และได้รับความสุขจากสิ่งเหล่านี้ ก็สุขจริง

แต่ว่า สุขเหล่านี้มีทุกข์ซ้อนอยู่ทุกอย่าง ต้องคอยแก้ไขปรับปรุงกันอยู่เสมอ

ไม่เหมือนกับความสุขที่เกิดจากสันติความสงบ ซึ่งเป็นความสุขที่เยือกเย็นและไม่ซ้อนด้วยความทุกข์ และไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงตกแต่งมาก

เป็นความสุขที่ทำได้ง่าย ๆ

เกิดกับกายใจของเรานี่เอง

อยู่ในที่เงียบ ๆ คนเดียว ก็ทำได้

หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมสังคมก็ทำได้ ถ้าเรารู้จักแยก **ใจ** หาสันติสุข กายนั้นก็เพียงสักแต่ว่าอยู่ในที่ระคนด้วยความยุ่ง สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ยุ่งมาถึง **ใจ**

แม้เวลาเจ็บหนัก มีทุกขเวทนาปวดร้าวไปทั่วกาย แต่เรารู้จักทำ **ใจ** ให้เป็นสันติสุขได้ ความเจ็บนั้นก็ไม่สามารถจะทำให้ **ใจ** เดือดร้อนตามไปด้วย

เมื่อ **ใจ** สงบแล้ว

กลับจะทำให้กายนั้นสงบ หายทุกขเวทนาได้ด้วย

และประสบสันติสุข ซึ่งไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่าสันติสุขนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้ฝึกเป็น ๓ ทาง คือ

๑. สอนให้สงบกาย วาจา ด้วย **ศีล** ไม่ทำโทษทุจริตอย่างหยาบที่เกิดทางกาย วาจา เป็นเหตุให้เกิดสันติสุขทางกาย วาจา เป็นประการต้น

๒. สอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางใจด้วย **สมาธิ** หัดใจไม่ให้คิดถึงเรื่องความกำหนัด

ความโกรธ

ความโลภ

ความหลง

ความกลัว

ความฟุ้งซ่านรำคาญ

ความลังเลใจ ทำให้ใจไม่เด็ดเดี่ยว ไม่เด็ดขาด เมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเหตุให้ใจสงบ เป็นสันติสุขทางจิตใจอีกประการหนึ่ง

๓. ทรงสอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางทิฏฐิ ความเห็นด้วย **ปัญญา** พิจารณาให้เห็นว่า

สรรพสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอน เป็น **อนิจจัง** ไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสิ้นแปรปรวน ดับไป เรียกว่าเป็น **ทุกข์**

ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา อ้อนวอน ขอร้อง เร่งรัด ให้เป็นไปตามความประสงค์ ท่านเรียกว่า **อนัตตา**

เมื่อเรารู้เห็นความเป็นจริงเช่นนี้ จะทำให้จิตใจของเราเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ทั้งหลาย

เพราะรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา ว่าสิ่งเหล่านั้นมันไม่แน่นอน

มันคงอยู่ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลง เสื่อมสิ้นดับไป

ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาฝ่าฝืนของเรา

อย่าไปเร่งรัดให้เสียกำลังใจ

คงรักษาใจให้เป็นอิสระมั่นคงอยู่เสมอ

ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์เหล่านั้น

เป็นเหตุให้ใจตั้งอยู่ในสันติสุข

เป็นอิสระ เกิดอำนาจทางจิต Mind Power ที่จะใช้ทำกรณียะอันเป็นหน้าที่ของตนได้สำเร็จสมประสงค์

"นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ
สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

It needs a Peaceful Mind to support a Peaceful Body, and it needs a Peaceful Body to support a Peaceful Mind, and it needs Both Peaceful Body and Mind to attain all success that which you wish.

๕. ทำอะไรไม่ผิดเลย คือไม่ทำอะไรเลย

"DO NO WRONG IS DO NOTHING"

จงระลึกถึงคติพจน์ ว่า "Do no wrong is do nothing!" "**ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือ ไม่ทำอะไรเลย !**"

ความผิดนี้แหละ เป็นครูอย่างดี ควรจะรู้สึกบุญคุณของตัวเอง ที่ทำอะไรผิดพลาด และควรสบายใจที่ได้พบกับอาจารย์ผู้วิเศษ คือความผิด จะได้ตรงกับคำว่า "**เจ็บแล้วต้องจำ!**" ตัว

ทำเอง ผิดเอง นี้แหละ เป็นอาจารย์ผู้วิเศษ เป็น Good example ตัวอย่างที่ดี เพื่อจะได้จดจำไว้สังวรระวังไม่ให้ผิดต่อไป แล้วตั้งต้นใหม่ด้วยความไม่เลินเล่อเผลอประมาท อดีตที่ผิดไปแล้วก็ผ่านพ้นล่วงเลยไปแล้ว แต่อาจารย์ผู้วิเศษยังคงอยู่คอยกระซิบเตือนใจอยู่เสมอทุกขณะ ว่า "**ระวัง! อย่าประมาทนะ! อย่าให้ผิดพลาดเช่นนั้นอีกนะ!**"

ผิดหนึ่งพึงจดไว้ ในสมอง
เร่งระวังผิดสอง ภายหน้า
สามผิดเร่งคิดตรอง จงหนัก เพื่อนเอย
ถึงสี่อีกทีห้า หกช้าอภัยไฉน!

จงสังเกตพิจารณาดูให้ดีเถิด จะเห็นได้ว่า นักค้นคว้าวิทยาศาสตร์ทางโลกก็ดี และท่านผู้วิเศษที่เป็นศาสดาจารย์ในทางธรรมทั้งหลายก็ดี ล้วนแต่ผ่านพ้นอุปสรรคความผิดพลาดนับครั้งไม่ถ้วนมาแล้วด้วยกันทุกท่าน

๖. สติสัมปชัญญะ

(ความระลึกได้ และความรู้ตัว)

ที่จะทำอะไรไม่ผิดนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่สติ ถ้ามีสติคุ้มครองกายวาจาใจอยู่ทุกขณะ จะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย ที่ผิดพลาดเพราะขาด สติ คือ เผลอ เหม่อ เลินเล่อ ประมาท ระเริง หลงลืม จึงผิดพลาด จงนึกถึงคติพจน์ ว่า "กุมสติต่างโล่บ้อง อาจแกล้วกลางสนาม"

ธรรมดาชีวิตทุกชนิด ทั้งมนุษย์และสัตว์ ตลอดทั้งพืชพันธุ์พฤกษาชาติ เป็นอยู่ได้ด้วยการต่อสู้ ตรงกับคำว่า "Life is fighting" "ชีวิตคือการต่อสู้" เมื่อต่อสู้ไม่ไหวขณะใด ก็ต้องถึงที่สุดแห่งชีวิต Yetth ความตาย เพราะฉะนั้น ยังมีสติอยู่ตราบใด ถึงตายก็ตายแต่กาย เช่นกับชีวิตของข้าพเจ้าและพระอรหันต์ ท่านมีสติไพบูลย์อยู่ทุกขณะจิต ท่านจึงทำอะไรไม่ผิด และถึงซึ่งอมตธรรม คือธรรมที่ไม่ตาย ตรงกับคำว่า imnovth จึงเรียกว่า ปรินิพพาน คือนามรูป สังขารร่างกายที่เรียกว่าเบญจขันธ์ ขันธ์ ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แตกดับไปเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ควรฝึกฝนสติ (ความระลึกรู้ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด) สัมปชัญญะ (รู้ตัวอยู่ทุกขณะที่กำลังทำอยู่ พูดอยู่ คิดอยู่) เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็มีสติตรวจตราพิจารณาดูว่าบก

พร่องอย่างไร หรือเรียบร้อยบริบูรณ์ดี ถ้าบกพร่องก็รีบแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ต่อไป ถ้าเรียบร้อยดีอยู่แล้ว ก็พยายามให้เรียบร้อยดียิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุด.

๗. อานุภาพของไตรสิกขา

คือ

ศีล สมาธิ ปัญญา

ด้วยอานุภาพของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้แล จึงชนะข้าศึก คือ กิเลสอย่างหยาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียดได้ !

๑. ชนะความหยาบคาย ซึ่งเป็นกิเลสอย่างหยาบที่ล่วงทางกายวาจาได้ ด้วยศีล!

ชนะความยินดียินร้าย หลงรัก หลงชัง ซึ่งเป็นกิเลสอย่างกลางที่เกิดในใจได้ ด้วยสมาธิ !

ชนะความเข้าใจ รู้ผิด เห็นผิด จากความเป็นจริงของสังขารซึ่งเป็นกิเลสอย่างละเอียดได้ ด้วยปัญญา!

๒. ผู้ใดศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้ โดยพร้อมมูล บริบูรณ์สมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นจึงเป็นผู้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย !

เพราะฉะนั้น จึงควรสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจศึกษา และปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ ทุกเมื่อเทอญ.

๘. ดอกมะลิ

ดอกมะลิ เป็นดอกไม้ที่ถูกรับรองแล้วว่าเป็นดอกไม้ที่หอมเย็นชื่นใจที่สุด และขาวบริสุทธิ์ที่สุดในบรรดาดอกไม้ทั้งหลาย

ชีวิตของมนุษย์ที่เป็นอยู่ก็เช่นเดียวกับการเล่นละคร ขอให้เป็นตัวเอกที่มีชื่อเสียงที่สุดเช่นเดียวหรือลักษณะเดียวกับดอกมะลิ อย่าเป็นตัวผู้ร้ายที่เลวที่สุด และให้เห็นว่าดอกมะลินี้จะบานเต็มที่เพียง ๒—๓ วัน ก็จะเหี่ยวเฉาไป

ฉะนั้น ขอให้ทำตัวให้ดีที่สุด เมื่อยังมีชีวิตอยู่ให้หอมที่สุดเหมือนดอกมะลิที่เริ่มแย้มบานฉะนั้น.

"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ"

๙. "ทำดี ดีกว่าขอพร"

"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ นะ!"

เตือนให้เตรียมตัวไว้ดำเนินชีวิตต่อไป เป็นคำแทนคำอวยพรอย่างสูงสุดประกอบด้วยเหตุผลเมื่อทำกรรมดีแล้วไม่ให้พรก็ต้องดี เมื่อทำชั่วแล้วจะมาเสกสรรปั้นแต่งอวยพรอย่างไรก็ดีไม่ได้ทำชั่วเหมือนโยนหินลงน้ำ หินจะต้องจมทันที ไม่มีผู้วิเศษใดๆจะมาเสกเป่าอวยพรอ้อนวอนขอร้องให้หินลอยขึ้นมาได้ ทำกรรมชั่วจะต้องล่มจมป่นปี้เสียราศีเกียรติคุณชื่อเสียง เหมือนก้อนหินหนักจมลงไปอยู่กับโคลนใต้น้ำ ทำดีเหมือนน้ำมันเบา เมื่อเทลงน้ำ ย่อมลอยเป็นประกายมันปลาบอยู่เหนือน้ำ

ทำกรรมดีย่อมมีสง่าราศี มีเกียรติคุณชื่อเสียง มีแต่คนเคารพนับถือยกย่องบูชา เฟื่องฟุ้งฟูลอยน้ำ เหมือนน้ำมันลอย ถึงจะมีศัตรูหมู่ร้ายจงใจเกลียดชังมุ่งร้าย อิจฉาริษยาแช่งด่าให้จมก็ไม่สามารถจะเป็นไปได้ กลับจะแพ้เป็นภัยแก่ตัวเอง ขอให้จงตั้งใจกล้าหาญพยายามทำแต่กรรมดี ๆ โดยไม่มีความเกรงกลัวหวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่มีความเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย ผู้ที่มีโชคดี ผู้ที่มีความสุข และผู้ที่มีความเจริญ ประสงค์ใดสำเร็จสมประสงค์ก็คือผู้ที่ประกอบกรรม ทำแต่ความดีอย่างเดียวนั่นเอง

วิปัสสนา เศร้าหมอง

ในสายตาของคนทั่วไปมองเห็นแต่ภาพ เบ่าเพี้ยงหาย! เบ่าเพี้ยงหาย! เท่านั้น

โดย "คามหุโณ"

เมื่อไม่กี่วันมานี้ หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งที่ออกจำหน่ายในกรุงเทพฯได้เสนอ ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางภาคใต้ คือที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเหตุการณ์ประเภทที่เรียกว่า "ปรากฏการณ์ประหลาด" คือเกี่ยวกับพระภิกษุท่านหนึ่งใช้วิปัสสนารักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ประชาชนที่ไปรอรับการรักษา

พระภิกษุรูปที่เป็นข่าวในข่าวที่ว่านี้ เป็นพระภิกษุชั้นพระอาจารย์ ก่อนบวชได้ศึกษาทางโลกเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เมื่อบวชก็ได้เรียนรู้เรื่องศาสนาพุทธ สอบไล่ได้เป็นพระนักธรรม แต่ชั้นอะไร คือชั้นตรี ชั้นโท หรือเอก รายงานข่าวไม่ได้แจ้งรายละเอียดไว้ ท่านเคยมาเรียนวิปัสสนาที่วัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ ซึ่งเป็นสำนักวิปัสสนาที่ใคร ๆ ก็รู้จักและอยู่ในจำนวนคณะพระภิกษุที่เรียกว่า "หน่วยพัฒนาทางจิต" ด้วย ข่าวเขาบอกว่าท่านสำเร็จวิปัสสนาจากที่นี่ สำเร็จชั้นไหน แค่ไหน ก็ไม่แจ้งอีก

หลังจากนั้น ท่านได้ออกธุดงค์ไปในที่หลายแห่ง ได้เก็บว่าน ๑๐๘ ชนิดจากที่ต่าง ๆ ซึ่งท่านธุดงค์ไปถึง นำมาผสมเคล้ากัน แล้วประกอบวิปัสสนาปลุกเสกต้มเอาไอน้ำ ใช้ไอน้ำอบอาบตัวคนไข้ ที่มาขอรับการรักษาโรคที่เป็นอยู่ เช่นโรคลม โรคหัวใจ และอัมพาต ปรากฏว่าหายกันทุกคน จึงมีคนไปขอรับการรักษาจากท่านมาก ท่านรักษาให้ฟรี คือ ไม่คิดมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น สาระของท้องเรื่องที่เป็นข่าวมีอยู่เท่าที่กล่าวนี้

ผู้เขียนไม่มีความรู้เรื่องวิปัสสนาที่ถูกนำไปใช้ในทางปลุกเสกยารักษาโรค ตลอดถึงที่ถูกนำไปใช้ในทางเสน่ห์ ทางขลัง ทางหมอดูจำพวกที่เรียกว่านั่งทางใน บอกใบ้ให้หวย รดน้ำมนต์ ฯลฯ คือไม่มีความรู้ว่าทำไมวิปัสสนาถึงขลังในทางอย่างนั้น

จะพอประสีประสาอยู่บ้างก็แต่วิปัสสนา หรือเขียนให้เต็มคำว่า "**วิปัสสนากรรมฐาน**" ของพระพุทธเจ้าในศาสนาพุทธ วิปัสสนาของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอบรมจิตใจโดยเฉพาะ วัตถุประสงค์ ก็เพื่อจิตใจโดยเฉพาะ คือเพื่อกระเทาะกิเลสที่เกาะกินใจอยู่หลายชั้นให้หลุดออก จะได้พ้นจากความเข้าใจผิดและความทุกข์ พระพุทธเจ้าหรือศาสนาพุทธไม่ได้สอนให้นำวิปัสสนาไปใช้ในทางวัตถุหรือทางกายเช่นรักษาโรคเลย

กรรมฐานในศาสนาพุทธมีอยู่ ๒ แบบเท่านั้น คือวิปัสสนา และสมถะ เขียนให้เต็มคำก็ว่าวิปัสสนากรรมฐาน และสมถกรรมฐาน แบบแรกหมายถึงกรรมฐานที่ไม่ต้องมีการบริกรรมมาก เพียงแต่พิจารณาปรารภสภาพธรรมดาของสังขารด้วยปัญญา เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้วจิตใจแน่วแน่ในเบื้องต้นจนถึงหลุดพ้นในที่สุด บางคนอาจจะได้ยินเพียงเสียงน้ำไหล เสียงแม่กล่อมลูก เด็กร้องเพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับเรื่องดอกไม้เมื่อแรกผลิสวยงาม และเมื่อโรยราก็เพียงแห้งสิ้นงาม ก็ปรารภเห็นจริงรู้แจ้ง อย่างที่สองคือสมถกรรมฐานมีเรื่องบริกรรมมาก มีวิธีมาก ต้องอาศัยซากศพ ต้องเพ่งกสิณ ต้องมีอาจารย์คอยควบคุมแนะนำ แบบแรกเหมาะสำหรับพระแก่ คนแก่ แบบที่สองเหมาะสำหรับพระหนุ่ม คนหนุ่ม ที่ยังมีความกดดันทางธรรมชาติ คือในเรื่องเพศมาก

แต่ไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็เป็นเรื่องอบรมจิตใจ โดยเฉพาะเท่านั้น กล่าวให้ชัดขึ้นก็ว่าเพื่อรักษาใจ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระสงฆ์ประกอบเวชกรรม ประกอบโรคศิลปหรือตั้งโรงพยาบาลรักษาโรคทางกายให้ชาวบ้านเลย

วิปัสสนาดั้งเดิม คือวิปัสสนาของพระพุทธเจ้าบริสุทธิ์ผุดผ่อง ทุกวันนี้ก็ยังเป็นเช่นว่าอยู่ ตัววิปัสสนาจริง ๆ ไม่มีเศร้าหมองเลย แต่ความเศร้าหมองอยู่ที่สายตาชาวบ้าน สาเหตุเพราะมีผู้นำคำว่าวิปัสสนาไปใช้ในทางที่ผิด คือให้บิดเบี้ยว ให้คดงอ ให้ผิดจากทางที่พระ—

พุทธเจ้าได้วางไว้ เมื่อเอ่ยถึงคำว่า "วิปัสสนา" หรือสำนักวิปัสสนาขึ้นมา สายตาของคนทั่วไปมักจะมองเห็นแต่ภาพเบ่าเพ้ยงหาย! เบ่าเพ้ยงหาย! เท่านั้น ภาพของการหลุดจากกิเลสเลยเลือนลางไป

พระพุทธเจ้าท่านว่า "อัญญา หิ ลาภูปนิสสา อญฺญา นิพพานคามินี" ถือเอาแต่ใจความได้ว่า ปฏิปทาหรือข้อปฏิบัติของคนในศาสนาพุทธนั้นอย่างหนึ่ง เป็นไปเพื่อหาลาภสักการะอีกอย่างหนึ่งเพื่อความหลุดพ้น

อย่างแรกคือวิปัสสนาที่ได้เห็นกันดาษดื่นอยู่ในทุกวันนี้ อย่างที่สองคือวิปัสสนาของพระพุทธเจ้า ทั้งสองอย่างเดินสวนทางกัน อย่างแรกเพื่อลาภ เพื่อความเกิด แก่ เจ็บ และตาย เพื่อสร้างภพสร้างชาติให้หมุนเวียนอยู่ในห้วงมหรรณพภพสงสาร อย่างที่สองคือของพระพุทธเจ้า เพื่อหลุดพ้นจากสภาพอันเป็นทุกข์อย่างนั้น

ในที่บางแห่ง อย่างแรก พระพุทธเจ้าท่านทรงเรียกว่าวิปัสสนาของคนมือคด อย่างที่สอง คือวิปัสสนาของคนมือตรง ทั้งนี้เนื่องจากทัศนคติของคนในโลกมีอยู่ว่า ในถ้วยชามแกงอาหารนั้น ถ้าใช้มือจุ่มหรือจิ้มลงแล้วยกขึ้นตรง ๆ อาหารจะไม่ติดมือขึ้นมา ไม่เหมือนงอมือช้อนขึ้น อาหารในข้ออุปมานี้คือลาภสักการะ มือที่งอและตรงนั้น คือการปฏิบัติวิปัสสนาของนักปฏิบัติที่มุ่งหมายไปคนละทางดังกล่าวแล้ว

วิปัสสนาของพระพุทธเจ้าเป็นของดีของบริสุทธิ์ดังกล่าวแล้ว แต่ก็น่าเสียดายนักหนาที่ของดีนั้นถูกบิดเบี้ยว จนผิดรูปผิดร่าง เลยดูเศร้าหมองไปในสายตาของคนทั่วไป.

■ ■

อุปกรณ์การแสดงธรรม

โดย 'คามหุโณ'

เวลาพระสงฆ์ท่านแสดงธรรม ถึงตอนจะสาธกยกเอาเรื่องของบุคคลหนึ่งบุค คลใดมาประกอบ เหตุไฉนท่านจึงชอบยกเอาบุคคลในชาดกนิทานหรือในพระสูตรมาเล่าประ-กอบ ?

คำถามนี้ใครเคยได้ยินบ้างหรือไม่ ผู้เขียนเคยได้ยินเสมอ

ความหมายของคำถามนี้หมายกันอย่างนี้คือ ก็บุคคลในชาดกนิทานหรือในพระสูตรนั้นเป็นผู้มีชีวิตอยู่ในสมัยดึกดำบรรพ์ก่อนพระพุทธเจ้าทรงอุบัติ หรือแม้จะเป็นในสมัยพุทธกาลหรือสมัยพระพุทธเจ้า เช่นเรื่องจากพระสูตรก็ยังชื่อว่ามีชีวิตประจำวัน มีสังคม มีสิ่งแวดล้อม และมีปัญหาคนละอย่างกับคนทุกวันนี้ แล้วเหตุไฉนพระสงฆ์ท่านจึงนิยมยกเอาเรื่องของบุคคลที่อยู่ห่างไกลจากคนสมัยทุกวันนี้มาอ้างเช่นนั้น เพราะดูทำให้เนื้อหาของพระธรรมเทศนาของพระท่านห่างไกลจากชีวิตประจำวันของคนทุกวันนี้มาก

ยิ่งกว่านั้น ข้ออ้างบางกรณี ในบทพระธรรมเทศนายังดูไม่น่าจะเป็นไปได้ เช่นสัตว์กับคนพูดกันได้ ทำไมอย่างนั้น ?

ผู้เขียนจะลองหาคำตอบแทนพระท่านเท่าที่สติปัญญาพอหาได้ แต่ก่อนอื่น เพื่อความเข้าใจกันดี จะว่าถึงวิธีการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ศาสนาพุทธก่อน

การแสดงธรรมคือการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้แสดงต้องการให้คนฟัง ฟังแล้วเข้าใจอย่างที่ผู้แสดงรู้และเข้าใจ เครื่องมือถ่ายทอดคือภาษาและเสียงที่เปล่งออกมา วิธีการแสดงธรรมมี ๒ อย่างคือ

๑ *ธรรมาธิษฐาน* ๒ *ปุคคลาธิษฐาน*

ธรรมาธิษฐานคือการยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงตรง ๆ เช่นบอกว่าบาปคือความชั่ว บุญคือความดี นิพพานคือความดับทุกข์ บาปมีผลเป็นความเดือดร้อน บุญมีผลเป็นความสุข นิพพานมีผลให้สิ้นทุกข์เด็ดขาด

วิธีนี้ใช้สำหรับคนมีปัญญา จะเรียกอย่างทุกวันนี้ว่าสำหรับปัญญาชน จะเรียกอย่างทุกวันนี้ว่าสำหรับปัญญาชนก็ได้ คนมีปัญญามีพื้นความรู้จากการที่ได้ศึกษามามาก ฟังแล้วเข้าใจ ถึงไม่ต้องยกตัวอย่างให้ดูให้ฟังก็เข้าใจ

ปุคคลาธิษฐานคือการยกเรื่องราวของบุคคลมาให้ฟัง ถ้าเป็นสมัยพระพุทธเจ้าก็ว่าบุรุษหนึ่งฆ่าเขาแล้วตกนรก สตรีคนหนึ่งทำบุญแล้วไปเกิดในแดนสวรรค์เสวยแต่ความสุขอันเป็นทิพย์ บทสาธกนี้ ถ้าจะเปลี่ยนสำนวนมาเป็นเรื่องสมัยปัจจุบัน ก็ว่านายดำฆ่านายแดงตาย เวลานี้นายดำติดคุกอยู่ในห้องมืดมองไม่เห็นแสงตะวันอยู่ในบางขวาง นางขาวเป็นคนใจบุญทำแต่ความดี นางขาวอยู่บ้านสบายใจไม่เดือดร้อน

ว่าให้ชัดยิ่งขึ้นที่ไม่เฉพาะแต่การแสดงธรรมของพระสงฆ์ศาสนาพุทธก็คือเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆทั้งที่เป็นจริงอยู่ในประวัติศาสตร์ ในพงศาวดาร และไม่เป็นจริง คือเป็นเพียงเรื่องแต่งขึ้น เช่นเรื่องหนัง ละคร นิทาน นิยาย ตลอดถึงหนังสืออ่านเล่น ไม่ว่านวนิยายเรื่องสั้นหรือเรื่องยาวหลายร้อยตอนจบ ก็คือสิ่งที่เรียกว่าปุคคลาธิษฐานทั้งนั้น

ตัวแสดงในเรื่องราวทุกวันนี้นิยมเป็นบุคคลโดยส่วนมาก แต่ที่ใช้หรือสมมุติให้คนกับสัตว์พูดกันได้พูดกันรู้เรื่องก็ยังมีอยู่ คนและสัตว์นั้นเป็นเพียงตัวละคร หรืออุปกรณ์การแสดงเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องสำคัญเลย ข้อสำคัญอยู่ที่เนื้อหาที่ผู้แสดงต้องการให้คนฟังเข้าใจว่า บาปหรือบุญคืออะไรและเป็นอย่างไร ที่ใช้สัตว์กับคนพูดกันได้ก็มุ่งหมายเพื่อแสดงสิ่งนี้สิ่งนั้นให้เห็นแจ้งเท่านั้น

ที่พระท่านใช้เรื่องราวของบุคคลในอดีตดึกดำบรรพ์ มาแสดงประกอบเช่นเรื่องในชาดกหรือในพระสูตรนั้น มิใช่ท่านไม่รู้เรื่องราวหรือไม่สนใจชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน แต่เป็นเพราะการนำเรื่องในอดีตเช่นนั้นมาเล่าไม่เป็นโทษเป็นภัยแก่พระผู้เล่า

ตัวอย่าง: ถ้าพระสงฆ์รูปหนึ่งรูปใดแสดงธรรมให้ประชาชนชาวไทยสมัยทุกวันนี้ฟังว่า ท่านนายกรัฐมนตรีถนอม กิตติขจร ท่านรองนายกรัฐมนตรีประภาส จารุเสถียร (ขอประทานโทษท่านทั้งสองนี้ที่ผู้เขียนนำชื่อท่านมาสาธก) ดีหลือเกิน ท่านเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง สมควรจะต่ออายุราชการทหารให้ท่านรับราชการต่อไปอีกเป็นอย่างยิ่ง

"อ๊ะ! ยังไงกัน พระนี่ประจบประแจงนักการเมืองเสียแล้ว" คนฟังก็จะว่าอย่างนี้

อีกตัวอย่างหนึ่ง: ถ้าพระท่านนำเรื่องมาแสดงว่า นายสอนกลับจากทำงานมาถึงบ้าน กำลังหิวข้าว ถามเมียว่าวันนี้มีอะไรกินบ้าง เมียบอกว่า เงินไม่เคยจ่าย มาถึงก็จะกินโน่นกินนี่ ความจริงเมียนายสอนพูดคำหยาบว่า "แดก" ให้ผัวฟัง) นายสอนเลยเตะเมียโครมเข้าให้ แล้วพระท่านแสดงให้คนฟังทราบว่า **"นี่แหละหนาโยมผัวเมียคู่นี้แย่มาก ผัวก็ขี้โมโหเมียก็เหลือเกิน พูดไม่เพราะ"**

พระผู้แสดงธรรมก็จะกลายเป็นดุจนักพูดวิทยุประเภทสี่มุมบ้านหรือสี่มุมเมือง นั่นไม่สำคัญเท่าพระจะถูกฟ้องหมิ่นประมาท เกิดเป็นคดีขึ้นโรงพักขึ้นศาล

ผู้เขียนจึงว่าให้พระท่านยกบุคคลในชาดกในพระสูตรมาแสดงประกอบนั้นดีแล้วชอบแล้ว เพราะคนเหล่านั้นตายไปหลายพันหลายร้อยปีแล้ว ลูกหลานของคนเหล่านั้นก็ตายไปแล้ว ไม่มีทางจะติเตียนหรือฟ้องร้องเอากับพระท่านได้

ผู้ที่ถูกห้ามไปบวชนาค

โดย "คามหุโณ"

ในระหว่างบวชนาคก่อนเข้าพรรษาปีนี้ ผู้เขียนได้ฟังบางสิ่งซึ่งไม่เคยได้ฟังมาเรื่องหนึ่ง จึงขอนำมาเล่าสู่ฟังเพื่อคนที่ได้เคยฟังหรือเพิ่งจะได้ฟังจากที่ผู้เขียนเล่าต่อให้ฟังนี้แล้ว จะมีความคิดเห็นอย่างผู้เขียนหรือไม่ เป็นเรื่องทำนองเดียวกัน แต่ต่างวาระกัน

ท่านผู้รู้จักกันท่านหนึ่งเดินขึ้นไปที่สำนักงานหนังสือพิมพ์นี้ เข้าไปหาผู้เขียน แล้วว่า

"ขอเวลาสักเล็กน้อยได้ไหมครับ"

"ยินดีครับ" ผู้เขียนตอบพร้อมกับวางปากกาที่กำลังเขียนหนังสือ

"ขอปรึกษาหารืออะไรหน่อย"

"เชิญเลยครับ"

"มีคุณผู้หญิงคนหนึ่งถามผมว่าเวลาผู้หญิงมีประจำเดือนเขาห้ามไปงานบวชนาคในวัดใช่หรือไม่ ผมตอบว่าใช่ อย่าไปเลยเป็นบาป คำแนะนำของผมนี้ถูกหรือไม่"

ผู้เขียนร้องออกมาเป็นเสียงยาว ๆ ว่า "เอ——ไม่เคยได้ยินที่ไหนห้าม เพิ่งได้ยินนี่แหละ" แล้วผู้เขียนก็ชี้แจงตามความเป็นจริงให้ท่านผู้นั้นฟัง จนคิดว่าคงเป็นที่เข้าใจดี

หลังจากนั้นผู้เขียนไปงานบวชนาครายหนึ่ง ไปพร้อมกันกับเพื่อนบ้านข้างเคียงตามที่นัดกันไว้ เพราะเป็นงานบวชรายเดียวกัน เพื่อนบ้านที่จะไปงานบวชด้วยกันนี้ ตามที่นัดกันไว้ก่อนนั้นจะไปทั้งพ่อบ้านและแม่บ้าน แต่ครั้นถึงวันนัด แม่บ้านไม่ไป

"อ้าว! ไม่ไปหรือ" ผู้เขียนถามถึงแม่บ้าน

"ไม่สบาย" พ่อบ้านตอบ

"เป็นไรล่ะ"

"ไม่สบาย"

ก็นึกว่าไม่สบายจากโรคภัยไข้เจ็บอย่างอื่น ๆ มาทราบตอนหลังว่าความไม่สบายนั้นเป็นอย่างเดียวกับกรณีที่กล่าวข้างต้น

ใครเป็นคนห้ามเรื่องนี้ไว้ ? ศาสนาของพระพุทธเจ้านั้นไม่ห้ามแน่เพราะไม่เคยพบที่ไหน สอบถามใครก็ไม่ได้เรื่อง ได้ยินแต่ว่าเขาว่าบ้าง โบราณว่าบ้าง ซึ่งผู้เขียนเองตั้งแต่เกิดมาจนบ่านนี้ก็เพิ่งเคยได้ยินนี่เอง

ที่ผู้เขียนเคยได้ยินนั้นมีแต่ว่าห้ามสตรีมีครรภ์อยู่ในโบสถ์ในเวลาพระสงฆ์จะสวดญัตติบวชนาค โดยอ้างเหตุผลว่าจะทำให้คลอดลูกยาก เพราะเสียงญัตตินั้นเป็นเสียงไม่เป็นมงคล ฟังเหมือนเสียงในภาษาไทยว่า "ยัด" ซึ่งหมายถึงบรรจุเข้าซึ่งตรงกันข้ามหรือสวนทางกับการออก

ผู้เขียนเคยเขียนเรื่องนี้และแสดงความคิดเห็นประกอบด้วยว่าคำว่าสวดญัตติของสงฆ์ในเวลาทำสังฆกรรมบวชนาคนั้น ไม่ได้แปลว่ายัดเข้าหรืออัดเข้าให้แน่น เพราะสวดคือการเสนอญัตติก็คือญัตติ สวดญัตติก็คือการเสนอญัตติเหมือนการเสนอญัตติในที่ประชุมสภาทางการเมืองทุกประการ

พระสงฆ์คู่สวดทำหน้าที่เสนอญัตติต่อที่ประชุมสงฆ์ว่า "เวลานี้มีกุลบุตรชื่อนั้นนามนี้มาขอบวชเป็นพระภิกษุ ข้าพเจ้า (พระคู่สวด) ได้สอบสวนคุณสมบัติของผู้บวชนี้เรียบร้อยแล้ว ไม่มีอุปสรรคขัดต่อวิสัยสงฆ์ สงฆ์จะรับกุลบุตรผู้นี้เป็นพระภิกษุได้หรือไม่" นี่คือ ใจความสวดญัตติไม่ใช่คาถาห้ามเด็กเกิดเลย

ที่คนเข้าใจผิด อาจจะเป็นเพราะฟังเสียงญัตติเป็นยัดนั้นอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งคงเป็นเพราะไม่เข้าใจอุบายของคนโบราณที่ห้ามสตรีมีครรภ์แก่ไปบวชนาคในโบสถ์ คนโบราณท่านคงมีเหตุผลดีกว่านี้ คงมีสถิติจากเหตุการณ์ที่เคยเกิดมาแล้ว หรือไม่ก็คงเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ เช่น เวลาพระกำลังสวดญัตติหรือบวชนาคกันอยู่ เกิดมีหญิงคลอดลูกขึ้นมาก็จะวุ่นวายกันเพราะเรื่องนี้ห้ามกันไม่ได้ ผู้เขียนเห็นอย่างนี้มากกว่าอย่างอื่น

เช่นเดียวกันกับกรณีที่กล่าวข้างต้น ที่เขาห้ามสตรีที่เกิดมีเหตุอันปกติธรรมดาของสังขารของสตรี ไปงานบวชนาค ในวัดคงเป็น เพราะเจตนาจะ ป้อง กันอุบัติเหตุมากกว่าอย่างอื่น ไม่ใช่เรื่องของการเป็นบาปเลย

ถ้าเป็นเรื่องโบราณห้ามจริงก็คงเป็นเพราะสมัย โบราณ ไม่มีผลิตภัณฑ์สมัย ใหม่สำหรับป้องกันอุบัติเหตุเหมือนสมัยทุกวันนี้ ถ้าไปในกาลเทศะเช่นนี้แล้วเกิดอุบัติเหตุขึ้นก็จะทำความเดือดร้อนให้แก่สตรีนั้น ๆ ตลอดถึงคนอื่น ๆ

ว่าที่จริง กรณีดังกล่าว ถ้าไม่มีเครื่องป้องกันอุบัติเหตุอย่างดีพอก็ ไม่เฉพาะแต่งานบวชนาคเท่านั้นที่ไม่ควรไป แม้ในงานออกสังคมอื่น ๆ ก็ไม่ควรไป

ผู้เขียนเองนอกจากไม่เคยได้ยินว่าห้ามแล้ว ยังไม่เคยพบว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าห้ามไว้ที่ไหน ถ้ามีห้ามจริง ผู้หญิงสมัยพระพุทธเจ้าก็คงบวชเป็นนางภิกษุณี ไม่ได้แน่ เพราะนางภิกษุณีก็มีเหตุปกติธรรมดาเหมือนสตรีที่มีวัยอายุอยู่ในระหว่างมีอย่างว่าเหมือนกัน

ถ้าใครมีเครื่องป้องกันอุบัติเหตุไว้เรียบร้อยแล้วขอได้ โปรดไปได้เลย ไม่บาปหรอก เชื่อผู้เขียนเถิด แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะไปก็อย่าไปดีกว่า

ถ้าไม่พร้อมก็อย่าว่าแต่มีอย่างว่าเลย แม้แต่ท้องไส้ไม่ปกติหรือกำลังปวดอุจจาระอยู่ก็ควรจะจัดการให้เรียบร้อยก่อนจึงค่อยไป เดี๋ยวจะไปขายหน้ายิ่งกว่าอย่างว่าเสียอีก.

นิทานวงเหล้า

โดย "คามหุโณ"

นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ผู้หนึ่ง ได้ตัดข้อเขียนจากคอลัมน์หนึ่ง ในหนังสือพิมพ์ที่ออกประจำถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นฉบับประจำวันที่ ๒ เดือนนี้ ส่งมาให้ผู้เขียนอ่านพร้อมด้วยจดหมายแสดงความคิดเห็นต่อข้อเขียนในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์นี้

ความคิดเห็นของนักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยหนุ่มต่อกรณีดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนจะลงรายละเอียดในตอนถัดจากนี้ไปมีอยู่ตอนหนึ่งว่า

> "ผมในฐานะที่เป็นชาวพุทธคนหนึ่ง เมื่อได้อ่านเรื่องนี้แล้วรู้สึกว่าศาสนาเราจะถูกกดให้ต่ำลงทุกที ศาสนาเป็นของสูง เป็นที่พึ่งทางใจของเราทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองไทยเป็นเมืองของศาสนาพุทธ นับถือและเคารพพระพุทธเจ้าว่าเป็นศาสดาสูงสุด และพระสงฆ์เป็นผู้สละแล้วซึ่งโลกียวิสัยทั้งมวลมาดำเนินตามพระบาทพระพุทธองค์ เป็นผู้สืบต่อพระศาสนามาจนปัจจุบันนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ พระพุทธศาสนามีความมั่นคงกว่าที่ใดทั้งหมด ชาวบ้านต่างก็ให้ความนับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนามาก..."

ต่อจากนี้ไปเป็นคำถามของนักศึกษาผู้เป็นเจ้าของความเห็นในจดหมายนี้ที่รู้สึกสลดใจว่าทำไมเรื่องเช่นนี้จึงออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์ แล้วถามผู้เขียนว่าผู้เขียนมีความคิดเห็นอย่างไร

ที่มาของความคิดเห็นและคำถามของนักศึกษาดังกล่าวนี้ คือข้อเขียนในคอลัมน์หนังสือพิมพ์ดังได้ระบุเวลาและสถานที่ออกจำหน่ายไว้แล้ว ข้อเขียนนั้นเป็นนิทาน และนิทานนั้นมีตัวละครในเรื่องอยู่สองตัว ตัวหนึ่งเป็นเด็ก อีกตัวหนึ่งเป็นผู้ใหญ่

ทั้งสองตัวละครนี้มีผู้นำม้าตัวเมียมาให้ ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเพศชายมอบภาระให้เด็กซึ่งเป็นเพศชายเหมือนกันไปเกี่ยวหญ้ามาให้ม้ากินทุกวัน แต่ตอนให้หญ้าม้าในคอกนั้นผู้ใหญ่เป็นคนให้ ผู้ใหญ่ไม่เคยอนุญาตให้เด็กให้หญ้าม้าเลย เด็กสงสัยแปลกใจมานาน วันหนึ่งจึงแอบดู ก็เห็น วันต่อมาเด็กจึงแอบนำของแสบร้อนทาอวัยวะเพศของม้า เมื่อผู้ใหญ่แอบนำหญ้ามาให้ม้ากิน ผู้ใหญ่จึงโดนม้าเตะเข้าให้

ผู้ใหญ่โกรธจึงให้เด็กนำม้าไปขาย ขายแล้ว ผู้ใหญ่ถามถึงเงินขายม้า เด็กซึ่งคอรัปชั่นนำเงินไปใช้หมดแล้วโกหกผู้ใหญ่ว่า คนซื้อม้ายังไม่จ่ายเงิน จะจ่ายวันหลัง วันหลังต่อมา ผู้ใหญ่สั่งให้เด็กไปทวงเงินอีก เพราะเป็นวันนัดหมายชำระเงิน เด็กไปแล้วกลับมาโกหกผู้ใหญ่ว่าคนซื้อม้าไม่ยอมจ่ายเงินค่าม้า คนซื้ออ้างเหตุผลว่า เพราะม้าเกิดตกลูก ลูกนั้นเป็นคน

รายละเอียดจากข้อเขียนในคอลัมน์หนังสือพิมพ์ที่นักศึกษาตัดส่งมาให้ผู้เขียนอ่านดังที่เห็นอยู่ข้างต้นนี้ เป็นรายละเอียดที่ถ้าเป็นไม้ที่ตัดออกมาจากป่า ก็เป็นไม้ที่ผู้เขียนใช้ขวานถากแจะใช้กบไสตะไบบุ้งขัดถูเสียหลายชั้น แต่กระนั้นก็ยังเห็นความหยาบ และไม่ตรงกับข้อเขียนในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเลย เพราะในข้อเขียนนั้นชัดแจ้งกว่านี้ชัด ๆ เลยว่า สถานเลี้ยงม้าคือวัด ผู้ใหญ่คือสมภาร และเด็กคือสามเณร

นิทานเช่นว่านี้ ผู้เขียนได้ยินมาแต่เป็นเด็ก โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ยังได้ยิน เป็นนิทานชาวบ้าน หรือนิทานพื้นบ้าน มีเล่ากันอยู่ทุกภาคของเมืองไทย สถานที่เล่ากันคือวงเหล้า คนฟังมีแต่ผู้ชายขี้เหล้าทั้งนั้น คนเล่าก็ประเภทเดียวกัน คนธรรมดาที่มีสติสมบูรณ์ย่อมไม่เล่านิทานอย่างนี้ ถึงหากเล่าก็ต้องดูคนฟังว่ามีคนพอที่จะเรียกว่าสาธารณชนหรือไม่ มีเด็กชายและสุภาพสตรีฟังอยู่หรือไม่ ถ้ามีถ้าเป็นสภาพอย่างนั้นสุภาพชนย่อมไม่เล่า เพราะเล่าออกมามันหยาบและบัดสี

ความหยาบหรือไม่หยาบนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับคนฟังดังกล่าวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับสถานที่และเวลา ถ้าเป็นวงเหล้าซึ่งมีแต่สมาชิกขี้เมา ซึ่งเป็นคนประเภทขาดสติไม่รู้สูงไม่รู้ต่ำเพราะเหล้าเป็นเหตุ ไม่หยาบเลย และเป็นบาร์เป็นไนท์คลับซึ่งเป็นสถานที่จำกัด ถึงจะมีผู้หญิงฟังอยู่ด้วยแต่ผู้หญิงนั้นไม่ใช่สุภาพสตรีสามัญชนคือเป็นโสเภณีก็ไม่หยาบอีก เหมือนกันกับความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายและหญิง ถ้าอยู่ในที่จำกัด ลับหูลับตาคนอื่นก็ไม่หยาบ กลายเป็นของบริ-

สุทธิ์ตามธรรมชาติของผู้ยังไม่บรรลุพระอรหันต์ แต่ถ้าออกมาในที่สาธารณะ ภาพธรรมชาตินั้นจะไม่ต่างกันเลยกับความสัมพันธ์ทางเพศของสิ่งที่มีชีวิตอย่างอื่นที่นอกจากมนุษย์

พระพุทธเจ้าท่านว่าระหว่างคนกับสัตว์นั้นมีความเหมือนกันอยู่ ๔ อย่าง คือกินอาหาร นอนหลับ กลัว และสืบพันธุ์ ต่างกันข้อเดียวคือธรรมะ ธรรมะคือคุณธรรมความดี และสติปัญญาเป็นต้น คนมีธรรมะมากกว่าสัตว์ เพราะเหตุนี้ การกินอาหาร การนอนหลับ ความกลัว และการสืบพันธุ์ของคนจึงต่างกับสัตว์ เพราะคนดีกว่าประณีตกว่า เนื่องจากมีสติปัญญาเป็นเครื่องกลั่นกรองและรับผิดชอบดีกว่า

เรื่องหยาบและบัดสีที่ออกมาปรากฏต่อสาธารณชนนั้น ถ้าเป็นเรื่องของชาวบ้าน ความหยาบและบัดสีนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งแต่ถ้าเปลี่ยนจากชาวบ้านมาเป็นพระสงฆ์แสดง จะกลายเป็นทวีคูณขึ้นมาทันที.

■ ■

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์อักษรประเสริฐ ๕๖๓–๕๖๕ ถนนจักรพรรดิพงษ์ พระนคร
โทร. ๘๑๒๕๓๑, ๙๓๐๘๓๔ นายเชิด เอี่ยมประเสริฐ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา